Shtëpia Botuese Hakikat, vepra No: 3

IMANI I NEVOJSHËM PËR TË GJITHË

MEVLANA HALID-I BAGDADI

Përgatitur nga:

Huseyn Hilmi Işık

Hakîkat Kitâbevi
Daruşşefeka Cad. 53/A P.K.: 35
34083 Fatih-ISTANBUL/TURKEY
Tel: 90.212.523 4556–532 5843 Fax: 90.212.523 3693
http://www.hakikatkitabevi.com
e-mail:info@hakikatkitabevi.com

PËRMBAJTJA

I. Imani i nevojshëm për të gjithë..... 3

1- Hyrje 9
2- Imâni dhe Islâmi 17
3- Kushtet e Islâmit 21
4- Kushtet e Imânit 29
Vehabitë dhe të tjerët pa medhheb, azâbi i varrrit..... 61
5- Letra e Sherefuddin Munirit. Gâdab, Shehvet 95
6- Allahu teâlâ egziston dhe është një 104

(Subhânallahi ve bi-hamdihi subhânallahil-adhîm). Gjynahet e atyre që e lexojnë këtë fjalë tenzihi njëqind herë në mëngjes dhe në mbrëmje do të afvohen (domethënë do të falen). Ai është i mbrojtur nga të kryerit e gjynaheve përsëri. Kjo duâ është shkruar në letrat 307 dhe 308 të librit (**Përkthimi i Mektûbât-Mektûbât Terxhemesi**). Ajo gjithashtu është shkak për largimin e të halleve.

IMANI I NEVOJSHËM PËR TË GJITHË

[Imani dhe Islami]

PARATHËNIE

Besmelen le të fillojmë në libër,
Emri i Allahut është strehë më e mirë.
Ni'metet nuk hyjnë në asnjë masë,
Ai është Rabbi mëshirues, afv e jep pa masë!

Allahu teâlâ, i mëshiron të gjithë njerëzit në këtë dynjâ (botë). Ai krijon gjërat që ata kanë nevojë, i dërgon te gjithë. Ai tregon rrugën që çon në se'âdete e ebedi (domethënë lumturinë e pafunshme). Nga ata që, duke u mashtruar nga nefsat (egoja) e tyre, shokët e këqij, librat e dëmshëm dhe radiot e huaja, janë larguar nga kjo rrugë e se'âdetit dhe nga ata që kanë devijuar në rrugën e kufrit dhe dalâletit (domethënë mohimi dhe humbja nga rruga e drejtë), i udhëzon në hidâjet (domethënë në rrugën e drejtë) ata që pendohen dhe vullnetojnë afv. Ai i shpëtojnë ata nga fatkeqësia e ebedi. Këtë ni'met nuk ia jep ihsânëve të shfrenuar. Ai i lë ata në rrugën e kufrit, të cilën e pëlqejnë, dëshirojnë. Në âhiret (domethënë dynjân tjetër), prej mu'minëve (besimtarëve) që duhet të shkojnë në Xhehennem, Ai e vullneton ta afv me ihsân atë që do dhe do ta fusë në Xhenet. Ai që krijon çdo krijesë, që mbështet çdo qenie, e mbron atë nga frika dhe

tmerri, vetëm Ai është. Duke u mbështetur në emrin e lavdishëm të një Allahut të tillë dhe duke kërkuar ndihmën e tij, fillojmë të shkruajmë këtë libër.

Hamd qoftë për Allahun teâlâ. Pejgamberi i Tij i dashur, Muhammedi alejhisselam, salavat dhe selam qofshin mbi të. Qoftë duâja e mirë për atë Pejgamber të lartë, për Ehl-i bejtin e tij të pastër dhe për secilin prej Es-hâbëve të tij të drejtë dhe të sâdik (besnikë).

Hamd do të thotë të besosh dhe të thuash se të gjitha ni'met janë krijuar dhe dërguar nga Allahu teâlâ. Shukr, do të thotë të përdorësh të gjitha ni'met në përputhje me Islâmin.

Mijëra libra të çmuar janë shkruar që i njoftojnë besimet, urdhërat dhe ndalimet e fesë islâme, shumica e të cilëve janë përkthyer në gjuhë të huaja dhe janë përhapur në çdo vend. Në kundërshtim me këtë, njerëzit me mendime të prishura, me pamje të ngushta dhe njerëzit e fesë xhâhil (injorantë), të mashtruar nga spiunët anglezë dhe ata që janë zindikë, gjithmonë kanë sulmuar ahkâmet, domethënë urdhëresat dhe ndalesat e dobishme, të ndriçuara dhe të mbushura me dritë të Islâmit, duke u përpjekur ta njollosin, ta ndryshojnë dhe t'i mashtrojnë myslimânët.

*Âlimët (dijetarët) e Islâmit tani gjithashtu, në pothuajse çdo vend të dynjâs, janë duke përpjekur të përhapin dhe të mbrojnë i'tikâdin (akidin) islâm dhe ata shihet me shukran. Ata që e dëgjuan Islâmin nga Es-hâbët kiram dhe e shkruan atë në libra quhen âlimët e rrugës së drejtë (**Âlimët e Ehl-i Sunetit**). Të disa njerëzve që nuk kanë lexuar ose nuk kanë kuptuar librat e âlimëve të Ehl-i Sunetit, nxjerrin kuptime të gabuara nga Kur'âni kerîmi dhe hadîthet sherîfe, edhe pse shihen bisedat dhe shkrimet e tyre të papërshtatshme, fjalët dhe shkrimet të tilla, përballë imânit të fortë të myslimânëve, po shkrihen dhe nuk kanë asnjë ndikim përveçse tregojnë paditurin e pronarit.*

Një person që thotë se është myslimân ose që shihet duke falur namaz me xhemat, kuptohet se është myslimân. Më pas, nëse në fjalë, shkrime ose një lëvizje shfaqet diçka që nuk përputhet me njohuritë

e imânit që kanë mësuar âlimët e Ehl-i Sunet, i thuhet se kjo është kufër ose dalâlet. Kërkohet që ai të heqë dorë nga kjo dhe të bëjë teube (të pendohet). Nëse ai përgjigjet me mendje të shkurtër dhe mendime të prishura dhe nuk heq dorë, kuptohet se ai është devijuar ose i kthyer murted, ose është shitur te kafirët anglezë. Edhe sikur të falë namaz, të shkojë në Haxh, të kryejë çdo ibâdet (adhurim) dhe mirësi, nuk do të mund të shpëtojë nga kjo fatkeqësi. Nuk bëhet myslimân derisa të largohet nga ato gjëra që çojnë në kufër dhe të bëjë teube për to. Çdo myslimân duhet të mësojë mirë ato gjëra që çojnë në kufër, të ruhet nga të bërë murted. Duhet të njohin mirë dhe thellësisht kafirët, zindikët që duken si myslimânë dhe spiunët e anglez dhe të ruhen nga dëmët e tyre.

*Resûllulah efendiu ynë "sallallahu alejhi ve sellem", ka lajmruar se nga Kur'âni kerîm dhe hadîthet sherîf do të nxirren kuptime të gabuara dhe të shtrembëruara dhe për këtë arsye do të lindin shtatëdhjetë e dy lloje të sekteve të devijuara brenda myslimânëve. Librat (**Berîka**) dhe (**Hadîka**), ky hadîth sherîf, dukë e marrë nga librat e (**Buhârî**) dhe (**Muslimi**), e shpjegojnë. Ata që dalin si âlimë të mëdhenj të Islâmit dhe si profesori të fesë, në këto sektet devijuar të myslimânëve, nuk duhet të mashtroheni nga librat dhe konferencat e tyre. Kjo fe, për të mos rënë në grackat e vjedhësve të imânit, duhet të jemi shumë vigjilentë. Përveç këtyre myslimânëve xhâhil, komunistët, masonët nga njëra anë, sionistët hebrenj dhe vehabistët të cilët janë shitur te anglezët dhe misionarët krishterë nga ana tjetër, po përpiqen që të mashtrojnë fëmijët myslimânë me metoda të reja. Ata po përpiqen të shkatërrojnë Islâmin dhe imânin përmes shkrimeve të shpikura, filmave, teatrove dhe transmetimeve në radio dhe televizione. Ata po shpenzojnë miliarda para për këtë qëllim. Âlimët islâmë "rahime-humullahu teâlâ", kanë shkruar paraprakisht përgjigjet e nevojshme për këto, ata i kanë treguar rrugën e paqes dhe shpëtimit përmes fesë të Allahut teâlâ.*

*Nga âlimët e vërtetë të Islâmit, âlimi i madh islâm, Mevlâna Hâlid-i Bağdâdî Osmâni "kuddise sirrûh" (**I'tikâdnâme**) e tij zgjo-*

*dhëm librin. Ky libër u përkthye në turqisht nga i ndjeri Hacı Fejzullah Efendiu nga Kemah dhe u emërua (**Ferâid-ul-fevâid**) dhe u botua në Egjipt në vitin 1312 Hixhri. Këtë përkthim e kemi thjeshtuar dhe i kemi dhënë emrin (**Imani i nevojshëm për të gjithë**). Botimi i parë është bërë në vitin 1966. Shpjegimet që kemi bërë i kemi vendosur në kllapa [ ] për t'i ndarë nga libri. Shukr dhe hamd e pafundme qofshin për Allahun teâlâ që lejoi të publikohej. Origjinali i këtij përkthimi në gjuhën persiane mund të gjendet në bibliotekën e Universitetit të Stambollit në seksionin (İbnul Emîn Mahmûd Kemâl beg) me numrin F. 2639 nën emrin (**İ'tikâdnâme**). Përkthimin në Shqip e ka botuar (**Hakîkat Kitâbevi**) me titullin (**Îmân dhe Islâm**).*

*Autori i librit (**Durr-ul-muhtâr**), i nderuari Alâuddîn-i Haskefî "rahime-hullahu teâlâ", në fund të kapitullit për nikahun (kurorizimin) e kafirit, thotë: (Një vajzë myslimâne e nikahuar, kur arrin moshën e pjekurisë dhe nuk e di Islâmin, nikahi i saj prishen [domethënë bëhet murted]. Duhet t'ia njoftojë cilësitë e Allahut teâlâ. Edhe ai duhet t'i përsërisë ato dhe të thotë kam besuar.) İbni Âbidîn, duke e shpjeguar këtë, thotë: (Kur vajza është e vogël, ajo është myslimâne duke u bindur nënës dhe babait të saj. Kur arrin moshën e pjekurisë, nuk vazhdon të jetë e bindur ndaj fesë së nënës dhe babait të saj. Kur arrin moshën e pjekurisë pa e njohur Islâmin, bëhet murted. Pa mësuar dhe pa besuar në gjashtë kushtet e imânit dhe pa besuar se duhet të ndiqet Islâmi, edhe nëse thotë fjalën e tevhidit (**Kelime-i Tevhîd**), domethënë (**Lâ ilâhe illallah, Muhammedun resûlullah**), nuk vazhdon të jetë myslimân. Duhet të mësojë gjashtë gjërat që përmban (**Âmentu billâhi...**) dhe të besojë në to, si dhe të thotë se pranon urdhërat dhe ndalesat e Allahut teâlâ). Nga kjo fjalë e Ibni Âbidînit kuptohet se, kur një kafir thotë Kelime-i tevhid dhe beson shkurtimisht në kuptimin e saj, bëhet myslimân në atë moment. Por, si çdo myslimân, kur të ketë mundësi, duhet ta lexojë këtë: (**Âmentu billâhi ve Melâiketihi ve Kutubihi ve Rusulihi vel jevmil-âhiri ve bil Kaderi hajrihi ve sherrihi minallahi teâlâ velba'thu ba'delmevti hakkun, eshhedu en lâ ilâhe illallah ve esh-***

***hedu enne Muhammeden abduhu ve resûluhu**). Duhet të mësojë përmendësh parimet e Amentu't dhe kuptimin e tij, si dhe të mësojë mirë dijet islâme që i nevojiten. Edhe një fëmijë myslimân, nëse nuk mëson këto gjashtë kushtet dhe dijet islâme dhe nuk thotë se beson në to, kur bëhet i arsyeshëm dhe kur arrin moshën e pjekurisë, bëhet murted. Pasi të bëjë imân, është farz që menjëherë të pyesë dhe të mësojë (**dijet Islâme**), domethënë farzet, harâmet, abdesin, guslin, faljen e namazit dhe mbulimin e vendit të auretit (domethënë vendet që duhet t'i mbulohen). Personi i pyetur ta mësojë atë, ose ta njoftojë për librat e vërtetë fetarë është farz. Nëse nuk mund të gjejnë dikë për të mësuar ose librin, është farz të kërkojë. Nëse nuk e kërkon, bëhet kafir. Për të mos ditur derisa ta gjejë atë, do të ishte një falje. Nëse dikush nuk e kryen farzët në kohë dhe bën veprime të harâm, ai do të ketë azâb në Xhehennem. Ky libër përmban informacion të gjerë mbi gjashtë parimet e imânit. Çdo myslimân duhet ta lexojë mirë këtë libër dhe të bëjë përpjekje që të tjerët, përfshirë fëmijët dhe të njohurit e tij, ta lexojnë atë.*

*Në librin tonë kur shkruhen kuptimet e ajeteve kerîme thuhet, (urdhërua meâlen). (Meâlen) do të thotë (sipas asaj që njoftojnë âlimët e tefsirit). Sepse, kuptimin e ajeteve kerîme, vetëm Resûlullah "sallallahu alejhi ve sellem" e ka kuptuar dhe ia ka njoftuar Eshâbet të tij. Âlimët e tefsirit i kanë ndarë këto hadîthe sherîfe nga ato hadîthe të shpikura nga munâfikët dhe zindikët që janë shitur tek kafirët anglezë, domethënë nga njerzit fetarë pa medhhebe dhe për hadîthet sherîfe që nuk kanë mundur t'i gjejnë, ata vetë u kanë dhënë kuptim ajeteve kerîme, duke ndjekur ilmin e tefsirit. Ata që dinë arabisht, por nuk kanë njohuri për ilmin e tefsirit dhe janë xhâhilë të fesë, ajo që kuptojnë nuk quhet (**tefsir i Kur'ânit**). Për këtë arsye, në një hadîth sherîf thuhet: (**Kush e interpreton Kur'ânin kerîm sipas kuptimit të tij, ai bëhet kafir.**)*

Allahu teâlâ na mbajë të gjithëve në rrugën e drejtë që na e kanë treguar âlimët e Ehl-i sunetit. Allah na ruajë nga mashtrimet e zbukuruara dhe të tinzare të xhâhilëve të Islâmit dhe të atyre pa

medhheb që mbajnë emra të mëdhenj si âlimë të mëdhenj islâmë dhe nga munâfikët! Amin.

Të gjitha librat e botuar nga Hakîkat Kitâbevi po shpërndahen në të gjithë dynjân përmes internetit në çdo gjuhë.

2001	1380	1422
Viti mîlâdî	**Hixhrî shemsî**	**Hixhrî kamerî**

Çdokujt i duhen tri gjëra çdo herë,
Njëra, imâni në zemër të jetë mirë.

Njëra, Islâmi ta ndjekë me besim,
Fikhun të mësojë, të gjejë drejtim.

Edhe njëra, ihlâs pa asnjë shfaqje,
Pa mendjemadhësi dhe pa hipokrizi.

Të tria së bashku duhet të plotësohen,
Kështu është baza e islâmit që mbrohen.

Pa këtë ihlâs, nuk pranohet asnjë veprim,
Tasavvufi është burimin ihlâsit, dije këtë theksim.

– 1 –

HYRJE

Mevlana Hâlid-i Bagdâdi "kaddesallahu teâlâ sirrehul'aziz" para se të fillonte të shkruante librin e tij, duke e shkruar letrën 17 të vëllimit 3 të librit (**Mektûbât**) të autorit **Imâm-i Rabbâni Fâruki Serhendi "rahmetullahi alejh"** ka dashur t'i sjellë librit një bereqet dhe stoli. **Imâm-i Rabbâni** "kuddise sirruh"[1] në këtë letër urdhëron:

Po e filloj letrën time me Besmelenë. Hamd dhe shukr i takon Allahut, që na dërgoj çdo ni'met dhe si ni'meti më e madhe, na nderoi duke na bërë myslimânë dhe na çmoi duke na bërë pjesë të ummetit të Muhammedit!

Duhet të mendojmë mirë dhe të kuptojmë se, çdo ni'met që dërgohet te të gjithë, është vetëm nga Allahu teâlâ. Vetëm Ai është që i bën të ekzistojnë të gjitha. Çdo ekzistencë, çdo çast në ekzistencë e mban gjithmonë Ai. Cilësitë e larta dhe të mira te robit janë lutfi dhe ihsâni i Tij. Jeta jonë, mendja jonë, ilmi jonë, fuqia jonë, shikimi, dëgjimi, aftësia për të folur, gjithçka vjen prej Tij. Ai është Ai që dërgon ni'metet dhe mirësitë që nuk mund të numërohen. Ai është Ai që shpëton njerëzit nga vështirësitë dhe sprovat, që pranon duât, që largon dhembjet dhe vuajtjet. Vetëm Ai është që i krijon dhe i dërgon rizqet. İhsani e Tij është aq e madhe sa që nuk e ndalon furnizimin as për ata që bëjnë gjynah. Mbulesa e gjynaheve të tij është kaq shumë sa që, të shfrenuarit që nuk e dëgjojnë urdhrin e Tij dhe nuk i shmangen ndalesave të Tij, nuk i bën të poshtëruar dhe të turpëruar para të gjithëve dhe nuk i thyen perden e nderit. Afv dhe merhamet e Tij janë aq të mëdha saqë për ata që e meritojnë dënimin dhe azâbin, nuk nxiton të japë azâb. Ai shpërndan ni'metet dhe ihsânet e Tij për miqtë dhe armiqtë e Tij. Ai nuk i kursen asgjë askujt. Si ni'meti më me epërsi dhe më i çmuar, Ai na tregon udhën e drejtë, udhën e se'âdetit dhe shpëtimit. Ai na inkurajon të mos devijojmë nga rruga

[1] Imâm-i Rabbâni, ka ndëruar jetë në vitin 1034 [1624m.]

dhe të hyjmë në Xhenet. Që të mund të arrijmë tek ni'metet e pafundme të Xhenetit, tek kënaqësitë e pambarim dhe tek kënaqësia e dashuria e Tij, Ai urdhëron që të ndjekim Pejgamberin e Tij të dashur ''sallallahu teâlâ alejhi ve sellem''. Ni'metet e Allahut teâlâ janë të dukshme si dielli. Mirësitë që vijnë nga të tjerët, gjithashtu vijnë nga Ai. Ai është Ai që i bën të tjerët të bëjnë mirë dhe u jep atyre mundësinë dhe fuqinë për të bërë mirë. Prandaj, çdo ni'met që vjen nga çdo vend, nga çdo person, është gjithashtu prej Tij. Të presësh ihsânin dhe mirësinë nga dikush tjetër, përveç Tij, është si të kërkosh diçka nga një kujdestar që ka marrë diçka si emanet, ose të kërkosh lëmoshë nga i varfër. Këto fjalë tona, që janë të drejta dhe në vendin e vet, i dinë edhe xhâhilët, ashtu si âlimët, edhe kokëtrashët, ashtu si të zgjuarit dhe të mprehtë në shikim të hollë. Sepse ato që po themi janë fakte të dukshme, informacione që nuk kërkojnë mendim.

Njeriu, që t'i bëjë shukr Allahut teâlâ për këto ni'metet, sa i lejon fuqia, është detyrë njerëzore. Një detyrë që urdhëron mendja, është një borxh. Megjithatë, për të përmbushur këtë shukr të duhur ndaj Allahut teâlâ, nuk është një punë e lehtë. Sepse njerëzit, ndërsa ishin të papranishëm, u krijuan më pas; ata janë të dobët, të nevojshëm, me të meta dhe me mangësi. Allahu teâlâ ekziston gjithmonë, ekziston përgjithmonë. Është larg të metave dhe mangësive. Ai është zotërues i të gjitha epërsive. Njerëzit nuk kanë asnjë ngjashmëri apo afërsi me Allahun teâlâ. A mund të bëjnë robër kaq të ulët një shukr që i përshtatet lavdisë së një Allahu kaq të lartësuar? Sepse ka shumë gjëra që njerëzit i konsiderojnë të bukura dhe të vlefshme, por Allahu teâlâ i sheh ato si të këqija dhe nuk i pëlqen. Ato që ne i mendojmë si respekt dhe shukr, mund të jenë gjëra të zakonshme dhe të papëlqyera. Për këtë arsye, njerëzit, me mendjet e tyre të kufizuara dhe shikimin e shkurtër, nuk mund të gjejnë gjëra që mund të jenë shukr dhe respekt për Allahun teâlâ. Detyrat që shërbejnë për të shprehur shukr dhe respekt, nëse nuk janë njoftuar nga Allahu teâlâ, atëherë gjërat që duken si lavdërim mund të jenë në të vërtetë përçmim.

Ja, borxhi i shukrit që njerëzit duhet ta bëjnë dhe mendojne ndaj Allahut teâlâ, me zemër, me gjuhë dhe me trup, detyrat e ibâdetit, janë njoftuar nga Allahu teâlâ dhe është paraqitur nga Pejgamberi ‘‘sallallahu alejhi ve sellem’’ i Tij i dashur. Detyrat e robërisë ndaj Allahut teâlâ të cilat Ai i ka treguar dhe i ka urdhëruar, quhen (**Islâmijeti)**. Shukri ndaj Allahut teâlâ bëhet duke ndjekur rrugën që solli Pejgamberi i Tij. Asnjë shukr dhe asnjë ibâdet që nuk i përshtatet kësaj rruge, e që janë jashtë saj, Allahu teâlâ nuk i pranon e nuk i pëlqen. Sepse, ka shumë gjëra që njerëzit i mendojnë të mira dhe të bukura, të cilat Islâmi i sheh si të pavlerësueshme dhe tregon se ato janë të shëmtuara.

Pra, ata që kanë mend, duhet t’i ndjekin Muhammedit alejhisselam për të shukr Allahun teâlâ. Rruga e tij quhet (**Islâmijeti)**. Ai që ndjek këtë rrugë sipas Muhammedit alejhisselam, quhet (**myslimân)**. Shfaqja e shukrit ndaj Allahut teâlâ, domethënë përshtatur Muhammedit alejhisselam quhet (**të bëhet Ibâdet)**. Dijet e Islamit ndahen në dy pjesë: Dijet fetare dhe dijet shkencore. Reformatorët në fe dijet fetare i quajnë (**njohuri Skolastike**), ndërsa dijet shkencore i quajnë (**njohuri Racionale**). Edhe dijet fetare ndahen në dy pjesë.

1) Janë dije që duhet të i’tikadohen me zemër, domethënë dijeni që duhet të besohet. Këtyre ilmeve u thuhet dijenitë e (**Usûl-i fesit)** ose dijenitë e (**Imânit)**. Në shkurt, (**Imâni**) është të besosh në gjashtë gjëra që i njofton Muhammedi alejhisselam dhe të pranohet Islâmi, si dhe të ruhesh nga thëniet dhe përdorimi i gjërave që janë shenja të kufrit. Çdo myslimân duhet të mësojë shenjat e kufrit dhe të ruhet nga to. Atij që ka imân i thonë (**Myslimân**).

2) Dijet e ibadeteve janë ato që bëhen me trup ose me zemër dhe që duhet të shmangen. Dijet që urdhërohet të bëhen quhen (**Farz**), kurse dijet që urdhërohet të shmangen quhen (**Harâm**). Këtyre u quhen (**Furû’-i fe-**degët e fesë) ose (**Ahkâm-i islâmijje**) apo dijet e (**Islâmijetit**).

[Gjërat e pare që i duhet çdo njeriu është të thotë (**Kelime-i tevhid**) dhe të besojë në kuptimin e tij. Kelime-i Tevhid është **(Lâ ilâhe**

illallah Muhammedun resûlullah). Kuptimi i tij është (Allahu ekziston dhe është i vetëm. Muhammedi alejhisselam, është peygamberi i Tij). Në këtë mënyrë, të besuarit quhet (të bësh imân) dhe (të bëhesh Myslimân). Atij që beson i thonë (**Mu'min**) dhe (**Myslimân**). Imâni duhet të jetë i vazhdueshëm. Për këtë arsye, duhet të ruhemi nga bërja e gjërave që çojnë në kufr dhe nga përdorimi i shenjave të kufrit.

Kur'âni kerîm është fjala e Allahut. Allahu teâlâ ia dërgoi Kur'ânin kerîm Muhammedit alejhisselam, përmes me melekin me emrin Xhebrail alejhisselam. Fjalët e Kur'ânit kerîm janë në gjuhën arabe. Por, ai që vendos këto fjalë njëra pas tjetrës është Allahu teâlâ. Fjalët arabe në Kur'ân kerîm kanë ardhur nga Allahu teâlâ si ajete të radhitura, me shkronja dhe fjalë. Kuptimi i këtyre shkronjave dhe fjalëve është të bartin fjalën e ilahut. Këto shkronja dhe fjalë quhen (**Kur'ân**). Kuptimi që tregon fjalën e ilahut është gjithashtu Kur'ân. Ky Kur'ân, që është fjala e ilahut, nuk është krijesë. Ashtu si cilësitë e tjera të Allahut teâlâ, është ezelî (i përjetshëm) dhe ebedi. Xhebrail alejhisselam, paqja qoftë mbi të, vinte një here në vit dhe lexonte Kur'ânin kerîm që kishte zbritur deri në atë vit, sipas rendit të tij në Levh-il Mahfuz dhe Pejgamberi ynë e përsëriste atë. Vitin kur ai do të nderonte âhiretin, erdhën dy herë dhe e lexuan të gjith. Pejgamberi dhe shumica Es-hâbeve të tij e kishin mësuar përmendësh të gjithë Kur'ânin kerîm. Viti kur Ai nderuan âhiretin, halifi Ebu Bekri Siddik, mblodhi ata që e dinin përmendësh, i solli ato që ishin të shkruara dhe ua dha një komiteti për të shkruar të gjithë Kur'ânin kerîm. Kështu u krijua një libri i quajtur (**Mus-haf**). Tridhjetë e tre mijë Es-hâbe të pejgamberit e konfirmuan unanimisht se çdo shkronjë e këtij mushafi ishte në vendin e duhur.

Fjalët e Muhammedit alejhisselam quhen (**Hadîth-i Sherîf**). Prej tyre, hadîthet ku kuptimi është nga Allahu teâlâ dhe fjalët janë të Muhammedit alejhisselam quhen (**Hadîth-i Kudsî**). Ka shumë libra hadîthi. Ndër këta janë të famshëm librat (**Buhâri**) dhe (**Muslimi**).

Urdhërat e Allahut teâlâ, informacionet që duhet besuar (**Imâni**), ato që duhet të bëhen (**Farzi**), ato që duhet shmangur (**Harâm**)

quhen. Farzët dhe harâmet quhen (**Ahkâm-i Islâmijje**). Atij që nuk beson as në një nga këto dijë Islâmit i thuhet (**Kafir).**

Gjëja e dytë që i duhet njeriut është të pastrojë zemrën e tij. Kur thuhet zemër, kuptohen dy gjëra. Copën e mishit që ndodhet në gjoksin tonë, të gjithë e quajnë zemër. Kjo zemër e quajtur jyrek (domethënë zemra materiale) gjendet edhe tek kafshët. Zemra e dytë është ajo që ndodhet në jyrek dhe nuk mund të shihet. Kjo quhet zemër gonyl (domethënë zemra shipirtërore). Zemra që përmendet në librat fetarë, është kjo gonyl. Vendi i dijes islame është kjo zemër. Është kjo zemër që besuesi dhe mosbesuesi. Zemra e besimtarit është e pastër. Zemra e mosbesimtar është e ndyrë dhe e vdekur. Të punosh për të pastruar zemrën është detyra jonë e parë. Të adhurosh, sidomos të falësh namazin dhe të thuash istigfar, e pastron zemrën. Puna e harâmit e prish zemrën. Pejgamberi ynë tha: (**Lexoni shumë istigfar! Ai që vazhdon të duân istigfar të lexoi, Allahu teâlâ do ta mbrojë nga sëmundjet dhe çdo shqetësim. Do ta furnizojë nga një vend që ai nuk e ka menduar**.) Istigfar do të thotë (**Estagfirullah**). Që duât të pranohen, është e nevojshme që lexuesi të jetë myslimân, të jetë penduar për gjynahet e tij dhe t'i shqiptojë duke ditur kuptimin dhe duke besuar. Duâja e bërë me zemër të errësuar nuk pranohet. Edhe zemra e atij që lexon duân tri herë dhe që vazhdon me pesë kohët e namazit pastrohet dhe fillon të flasë. Duâja që bëhet vetëm me gojë, pa e thënë zemra, nuk ka dobi.

Dituritë fetare që i ka shpallur feja islâme, është dija e shkruar në librat e âlimëve të (**Ehl-i Sunetit)**. Ndër informacionet e imânit dhe Islâmit që âlimët e Ehl-i Sunetit i kanë përcjellë, ai që nuk beson në një nga kuptimet e qarta (**Nassët**), domethënë, në ajetet kerîme dhe hadîthet sherîfe, bëhet (**Kafir**).Nëse ata fshehin mosbesimin e tyre, quhen (**Munâfik**). Nëse ata e fshehin dhe përpiqen të mashtrojnë myslimânët duke u dukur si myslimânë, quhen (**Zindik**). Nëse interpretin gabim nassat që nuk kanë kuptim të qartë dhe beson gabim, nuk bëhet kâfir. Por, për shkak se ka dalë nga rruga e drejtë e Ehl-i sunetit, do të hyjë në Xhehennem. Ky njeri, sepse ka besuar në nassat

me kuptim të qartë, nuk do të qëndrojë përjetë në azâb, do të nxirret nga Xhehennemi dhe do të futet në Xhenet. Këta quhen (**Ehl-i e Bidatit**) ose (**grupeve të Dalâleti**). Ka shtatëdhjetë e dy grupe të devijuara. Asnjë ibadet e vepruar nga ata dhe kafirët, apo nga murtedët dhe asnjë shërbim që ata bëjnë për njerëzit, nuk do të pranohet dhe nuk do të ketë dobi në âhiret. Ata që kanë i'tikad të drejtë, myslimânët, quhen (**Ehl-i-Suneti vel-xhemati**) ose (**Sunni**). Ata që janë Sunni ndahen në katër medhebe të ibâdetit. Ata që i përkasin këtyre katër medhhebeve e dinë se janë të gjithë ehl-i sunet dhe e duan shumë njëri-tjetrin. Kush nuk është në njërën prej këtyre medhebe, nuk është Ehl-i-Sunet. Ata që nuk janë Ehl-i-Sunet do të jenë Kafirë ose njerëz të bidatit, në letrat e Imâm-i Rabbâni, veçanërisht në letrën e dyqind e tetëdhjetë e gjashtë të vëllimit të parë dhe në shënimin Tahtavi të (**Durr-ul-Muhtâr**), në pjesën e (Zebajih) dhe ne librin (**El-besâir li-munkir-it-tevessul bi-ehl-il-mekâbir**) është shkruar me dokumente. Këto dy libra janë në arabisht. I dyti është shkruar dhe botuar në Indinë Hinduse dhe është ribotuar në vitin 1395 [1975m.] nga Hakikat Kitabevi në Stamboll përmes metodës offset.

Ata që bëjnë ibâdet sipas njërës prej katër medhhebeve, nëse bëjnë gjynah ose gabojnë në ibâdetet e tyre dhe bëjnë teube, gjynahet e tyre do të bëhën afv. Nëse nuk bëjnë teube, Allahu teâlâ, nëse vullneton, i afv ata dhe nuk i fut në Xhehennem asnjëherë. Nëse Ai vullneton, mund t'i dënojë ata sa gjynahet e tyre, por edhe nëse i azabton, prapë do të shpëtojnë nga azabi. Ata që nuk besojnë as në njërin prej njohurive të qarta të fesë, të cilat janë të njohura deri edhe për xhâhilët, do të vuajnë dënim të përhershëm në Xhehennem. Ata quhen (**Kafir**) dhe (**Murted**).

Kafirët ndahen në dy grupe: Ata që kanë libra dhe ata që nuk kanë libra. Kur një person ka qenë fëmijë myslimân, pastaj ka dalë nga feja dhe ka bërë kufër, ai quhet (**Murted**). Ibni Abidin 'rahime-hullahu teâlâ', duke treguar ata me të cilët nikahu është harâm për shkak të shirkut urdhëron: (Murted, Mulhid, Zindik, Mexhûsî,Puthorë, filozofët e lashtë grekë, Munâfik, Ata që dolën nga kufijtë e fesë dhe u

bënë kafirë nga shtatëdhjetë e dy grupe, [Berehmen, Budist], Batini, Ibahi dhe Durzi janë të gjithë kafirë pa libra). Edhe komunistët dhe masonët janë po ashtu. Krishterët dhe hebrenjtë që besojnë në librat e shenjtë (**Teurati -** Tora) dhe (**İnxhili -** Ungjilli) që kanë zbritur nga qielli dhe më pas janë ndryshuar dhe shtrembëruar, janë kafirë të librave. Nëse ata besojnë se ndonjë mahlûk (krijese) ka cilësi të uluhijetit, bëhet (**Mushrik**). Cilësitë e Allahut teâlâ (**Sifâti zatije**) dhe (**Sifati subutije**) quhen cilësi të ilahut (**Sifati Uluhijet**).

Ndonjë kafir, qofte ai me libra apo pa libra, nese behet myslimân, shpëton nga hyrja në xhehennem. Ai bëhet myslimân i pastër dhe pa gjynahe. Por, duhet të jetë myslimân (**Sunni**). Të jesh Sunni do të thotë të lexosh dhe të mësosh librin e njërit prej âlimëve të Ehl-i Sunetit "rahime-humullahu teâlâ" dhe që imâni, fjalët dhe veprat e tua të përputhen me këtë. Në dynjâ, nëse një person është myslimân apo jo, kuptohet pa pasur nevojë për ndonjë domosdoshmëri, nga fjalët që thotë hapur dhe veprat e tij. Nëse ky njeri do të shkojë në âhiret me imân apo jo, do të duket në frymën e tij të fundit. Një myslimân, qoftë mashkull apo femër, që ka bërë gjynahe të mëdha, nëse bën teube me zemër të pastër, gjynahet e tij do të bëhën afv pa dyshim. Ai do të bëhet i pastër dhe pa gjynahe. Çfarë është (**Teube**) dhe si të bëhet teube shpjegohet gjerësisht në librat e ilmihalit, për shembull në shqip dhe arabisht dhe në librin (**Imâni dhe Islâmi)** dhe **(Ilmihali rruga e Xhenetit)**.]

KËSHILLIM: Misionarët përpiqen të përhapin krishterimin, hebrenjtë përhapin Talmudin, Hakikat Kitabevi në Stamboll përhap islâmizmin, ndërsa masonët përpiqen të shkatërrojnë fetë. Ai që ka mendje, ilm dhe drejtësi, e dallon të drejtën nga këto, e kupton dhe e pranon me ndërgjegje dhe me të kuptuar. Duke ndihmuar përhapjen e tij, ai do të bëjë që gjithë njerëzit të arrijnë se'âdetin në këtë dynjâ dhe në âhiret.

Sot, myslimânët që janë në dynjâ janë të ndarë në tre grupe. Grupi i parë është ai që ndjek rrugën e Es-hâbeve kiram , myslimânët e vërtetë. Ata quhen (**Ehl-i sunet**) dhe (**Sunnî**) dhe (**Firka-i nâxhijje**)

dhe janë grupi që shpëton nga Xhehennemi. Grupi i dytë janë ata që janë armiq të Es-hâbeve kiram. Ata quhen (**Shî'î**) dhe (**Firka-i dâlle**) dhe janë një grup i devijuar. Grupi i tretë janë ata që janë armiq të Sunnîve dhe Shî'îve. Ata quhen (**Vehabî**) dhe (**Nexhdî**). Sepse ata janë shfaqur për herë të parë në qytetin Nexhd të Arabisë. Ata quhen gjithashtu (**Firka-i Mel'ûne**). Sepse ata, myslimânëve u thonë kafirë dhe kjo është e shkruar në librat tanë (**Se'âdet-i Ebedijje**) dhe (**Kijâmet ve Âhiret**). Pejgamberi ynë i ka mallkuar ata që thonë kështu. Ata që i kanë përçarë myslimânët në këto tre grupe janë hebrenjtë dhe anglezët.

Çdo mu'min, për tezkijen e nefsit të tij, domethënë për t'u pastruar nga xhâhilia dhe gjynahet që gjenden në krijimin e tij, duhet të lexojë gjithmonë (**Lâ ilâhe illallah**); dhe për tasfije zemrën e tij, domethënë për t'u shpëtuar nga kufri dhe gjynahet që vijnë nga nefsi, shejtani, shokët e këqij dhe librat e dëmshëm e të prishur, duhet të lexojë (**Estagfirullah**). Ata që u përmbahen islâmit dhe bëjnë teube për gjynahet e tyre, duât e tyre pranohen. Ai që nuk fal namaz, ai që shikon gratë e zbuluara dhe ato që i kanë të hapura vendet e auretit, ai që ha dhe pi gjëra të harâm, kuptohet se nuk ndjek islâmin. Duât e tij nuk pranohen.

Kjo trup është pronë jote, pa humbur kurrë nga duart,
Rrota e qiellit rrotullohet, pa shembur kurrë kullat.

Pamja dhe kuptimi, bashkë në një vend,
Të dy âlemet në dorë, në dorën tënde të gjend.

Dashuria e dynjâs largohet nga zemra ngadalë,
Në shpirt tënd âlemi gjen lajmin e gjallë.

Shmangu nga harami, farzin përmbush pa mëdyshje,
Mos e lë farzin, të rrënohet gjendja në çdo kushte!

– 2 –

IMANI DHE ISLAMI

Në këtë libër (**İ'TİKÂDNÂME**), do të shpjegohet një hadîth sherîf i Resûllullahut "sallallahu alejhi ve sellem" që njofton (**Imânin dhe Islâmin**). Me bekimin e këtij hadîthi sherîf, i'tikadi i myslimânëve do të plotësohet [do të forcohet], kështu ata do të arrijnë shpëtim dhe se'âdet dhe shpresoj që kjo të bëhet shkak që Hâlidi 'kuddise sirruh', i cili ka shumë gjynahe dhe faje, të shpëtojë.

I'tikadi im ndaj Allahut teâlâ, i Cili nuk ka nevojë për asgjë, ka shumë bujari dhe ihsân, dhe është shumë mëshirues ndaj robërve të Tij, është si më poshtë: Të bëhën afv fjalët e pavenda të këtij Hâlidi të varfër, që ka pak kapital dhe një zemër të errët dhe të pranohen ibâdetet e tij të papërsosura! Qoftë që të më mbrojë nga të këqijat e shejtanit gënjeshtar dhe mashtrues [dhe nga të qenët i mashtruar nga fjalët dhe shkrimet e rreme të armiqve të islâmit] dhe të më bëjë të gëzuar! Mëshiruesi më i madh nga të gjithë merhameti dhe merhamatit i më bujar nga të gjithë që bëjnë ihsân është vetëm Allahu teâlâ.

Âlimët islâmë kanë urdhëruar kështu: Çdo myslimân, burrë apo grua, që është (**Mukellef**), domethënë kur bëhet i arsyeshëm dhe ka arritur moshën e pjekurisë, [ta njohë dhe ta dijë Allahun teâlâ, domethënë] t'i dijë dhe t'i besojë drejt sifât-i zâtije dhe sifât-i subûtije të Allahut teâlâ. Gjëja e parë që është farz për çdo njeri është kjo. Të mos dish, nuk është justifikim. Të mos dish, është gjynah. Shkrimi i këtij libri nga Hâlid-i Bagdâdi, biri i Ahmedit, nuk është për të treguar epërsi ndaj të tjerëve, as për të shitur dituri dhe as për të fituar famë. Është për të lënë një kujtim dhe për të shërbyer.Allahu teâlâ i dhashtë ndihmë këtij Hâlidi[1] të pafuqishëm dhe gjithë myslimânëve, me fuqinë e Tij dhe me ndihmën e shpirtit të bekuar të Resûlit! Amin.

[1] Hâlidi Bagdâdi, ka ndëruar jetë në Damask në vitin 1242 [1826m.].

[Cilësitë e Allahut teâlâ (**Sifât-i zâtije**) janë gjashtë. Ato janë: **Vuxhudi, Kidemi, Bekâja, Vahdânijeti, Muhâlefet-un lil-havâdith** dhe **Kîjâm bi-nefsihî**. Vuxhudi do të thotë të ekzistosh nga vetvetja. Kidemi është të mos ketë asnjë fillim në ekzistencën e Tij. Bekâja është të jesh i përjetshëm, domethënë të mos zhdukesh kurrë. Vahdânijeti është të mos ketë sherik (shok) dhe të nazîr (ngjashëm) në asnjë mënyrë. Muhâlefetun lil-havâdis është që në asnjë gjë nuk i përngjan asnjë mahlûk, në asnjë mënyrë. Kîjâmu bi-nefsihî do të thotë që ekzistenca e Tij është nga vetvetja dhe nuk ka nevojë për asgjë për të ekzistuar. Asnjë nga këto gjashtë cilësi nuk gjendet në mahlûkët. Asnjë prej këtyre cilësive nuk ka lidhje me krijesat në asnjë mënyrë. Disa âlimë, duke thënë se Vahdanijeti dhe Muhalefet-un lil-havadith janë të njëjta, kanë thënë se (**sifatet zâtije janë pesë**).]

Çdo gjë përveç Allahut teâlâ quhet (**Mâ-sivâ**) ose (**Âlem)**. Sot i thonë (**Tabi'at-**natyrë). Të gjitha âlemet më parë nuk ekzistonin. Të gjitha i krijoi Allahu teâlâ. Të gjitha âlemet janë të mumkin dhe ka ekzistuar më vonë hadîth. Domethënë, mund të ekzistojnë kur nuk ekzistojnë dhe mund të zhduken kur ekzistojnë dhe kur nuk kan ekzistojnë ata kanë ekzistuar. Hadîthi sherîf (**Allahu teâlâ ishte dhe nuk kishte asgjë tjetër**), është një shpjegim për këtë.

Edhe dëshmie e dytë që âlemi është hadîth është se âlemi vazhdimisht prishet duke u ndryshuar. Çdo gjë ndryshon. Ndërsa ajo që është kadîm (pa fillim), nuk ndryshon. Zâti [domethënë vetja e Tij] dhe cilësitë e Allahut teâlâ janë të tilla. Këto nuk ndryshojnë kurrë. [Mirëpo, në âlem ndodhin ndryshime të gjendjes së materieve në ngjarjet fizike. Në reaksionet kimike, ndryshon thelbi dhe ndërtimi i materieve. Shohim që xhismet zhduken dhe shndërrohen në xhismeve të tjerë. Sot, në ndryshimet e reja të njohura të atomeve dhe në reaksionet e bërthamës, zhduket edhe materia, edhe elementi. Shndërrohet në energji.] Këto ndryshime të âlemeve dhe shfaqja e tyre nga njëra-tjetra nuk mund të kenë ardhur nga një pafundësi. Ato duhet të kenë një fillim dhe të prodhohen nga substancat dhe elementët e parë që u krijuan nga asgjëja.

Një tjetër dëshmi që tregon se âlemi është i mundshëm, domethënë se mund të ekzistojë edhe pse ka qenë i paekzistueshëm, është se âlemi është hadîth. Domethënë, është që çdo gjë të ekzistojë pasi nuk ka ekzistuar. [Vuxhudi do të thotë të ekzistosh. Ekzistojnë tre lloje të vuxhudit: E para është (**Vâxhib-ul-vuxhûd**). Domethënë, është vuxhudi që është i domosdoshëm për të ekzistuar.Është gjithmonë i pranishëm. Më parë dhe pas përjetësisht nuk mund të zhduket kurrë. Ky vaxhib-ul vucud është vetëm Allahu teâlâ. E dyta është (**Mumteni'-ul-vuxhûd**). Domethënë, nuk mund të ekzistojë. Duhet të zhduket gjithmonë. Të bësh ortak (Sheriki Bari) Allahut teâlâ është kështu. Domethënë , nuk mund të ekzistojë një hyjni e dytë si Allahu teâlâ. E treta është (**Mumkin-ul-vuxhûd**). Domethënë që do të thotë mund të ekzistojë ose të mos ekzistojë. Të gjitha âlemet dhe mahlûkët janë të tilla. E kundërta e fljalës (**Vuxhûd**) është fjala (**Adem**). Adem do të thotë mungesë. Âlemet, domethënë gjithçka, ka qenë në adem para se të ekzistonin, domethënë kanë qenë paekzistueshme.]

Mevxhud, domethënë diçka qjë egziston, është dy pjesë: I pare është (**Mumkin)**, i dyti është (**Vâxhib**-detyrueshëm). Mevxhud po të ishin vetëm mumkin dhe nuk do të ekzistonte vâxhib-ul vuxhûd, asgjë nuk do të mund të ekzistonte. [Sepse, ekzistimi nga mos ekzistenca është një ndryshim, një ngjarje. Sipas njohurive tona fizike, për të pasur një ngjarje në çdo xhisëm, një forcë nga jashtë duhet të ndikojë në atë xhisëm dhe burimi i kësaj force duhet të mevxhud para këtij xhismi.] Prandaj, mevxhudi që është mumkin, nuk mund të ekzistojë vetë dhe të qëndrojë në ekzistencë. Po të mos kishte ndikuar një forcë mbi të, ajo do të mbetej në asgjësim. Nuk do të kishte egzistuar. Ai që nuk mund të ekzistojë vetveten, patjetër nuk mund të bëjë halk edhe mumkunët e tjerë, domethënë nuk mund të krijojë. Mumkinit që e krijon duhet të jetë vâxhib-ul vuxhûd. Ekzistenca e âlemit tregon se ekziston një krijues që ka krijuar gjithçka nga asgjëja. Shihet se, pa qenë hadîth dhe pa qenë mumkin, domethënë duke qenë gjithmonë ekzistent, i vetmi krijues i të gjitha gjërave të

mumkin është vetëm vâxhib-ul-vuxhûd. Ai është kadîm, domethënë gjithmonë ka ekzistuar. Vâxhib-ul vuxhûd do të thotë se vuxhudi nuk është nga tjetri, por vetëm nga vetja. Pra, gjithmonë ekziston vetvetiu. Nuk është krijuar nga dikush tjetër. Nëse nuk do të ishte kështu, ajo do të ishte e mumkin dhe e hadîth, duhet të krijohet nga dikush tjetër. Kjo është një rezultat që është në kundeshtëm me atë që mendohej. Në persisht, **(Hudâ)** do të thotë autoegzistues, domethënë është kadîm. [Në pjesën të librit tonë, në pikën 6, ka më shumë informacion. Ju lutemi, lexoni edhe atje!]

Shohim se âlemet janë në një rend të habitshëm. Shkenca çdo vit gjenë të reja në lidhje me to. Krijuesi i këtij rendi duhet të jetë **Haj** (i gjallë), **Âlim** (i ditur), **Kâdir** (i fuqishëm), **Murîd** (që vullneton), **Semî** (që dëgjon), **Basîr** (që sheh), **Mutekellim** (që flet) dhe **Hâlık** (që krijon). Sepse, të vdesësh, të jest xhâhil, të mos kesh fuqi, të besh me forcë, shurdhim, verbëri dhe të mos thuash për të folur janë të mangësi, gjëra që turpërohen. Të gjenden cilësi të tilla të mangëta te krijuesi i këtij kainati, i këtij âlemi, me këtë rend dhe te ai që e mbron nga zhdukja, është e pamundur.

[Nga atomi deri te yjet, çdo krijesë është krijuar me një llogari, me një ligji. Rendi në ligjet dhe lidhjet që mund të zbulohen në fizikë, kimi, astronomi dhe biologji e habisin mendjen. Edhe Darwin detyruar të thotë: (Kur mendoj për rregullin dhe hollësitë në strukturën në strukturën e syrit, më duket sikur do të humbas kokën nga habia). Ajri është një përzierje e 78% azot, 21% oksigjen dhe 1% gazra të tjera. Nuk është një përbërje, por një përzierje. Po të kishte më shumë se 21% oksigjen, do të digjeshin mushkëritë tona. Po të kishte më pak se 21%, do të ishte e pamundur që trupi të digjte substancat ushqyese në gjak. Njerëzit dhe kafshët nuk do të mund të jetonin. Ky 21% qëndron konstant, kudo dhe gjatë shiut. Ky është një ni'met i madh.A nuk tregon kjo ekzistencën, fuqinë dhe merhametin e Allahut? Kjo mrekulli, pranë saj , struktura e syrit është asgjë. Krijuesi i të gjitha ligjeve, llogaritjeve të hollësishme dhe formulave që mësohen në dijet e shkencës, a mund të ketë asnjë cilësi të mangët?]

Përveç kësaj, ne i shohim edhe te mahlûkët cilësitë e kemalit (përsosmërisë) që u përmendën. Këto i ka krijuar te mahlûkët. Nëse këto cilësi nuk do të ishin vetë te Ai , si do t'i krijonte te mahlûkët? Nëse këto cilësi nuk do të ishin vetë, mahlûkët do të ishin më të epërm se Ai.

Përsëri themi se, krijuesi i âlemeve duhet të ketë të gjitha cilësitë e përsosmërisë dhe të mos ketë asnjë cilësi të mangët. Sepse ai që ka mangësi dhe është i papërsosur, Hudâ nuk mund të jetë krijues.

Nëse i lëmë mënjanë këto argumente që tregon arsyeja, ajetet kerîme dhe hadîthet sherîfe gjithashtu e tregojnë qartë se Allahu teâlâ ka cilësi kemal. Nuk është e lejuar të dyshohet në këtë. Dyshimi çon në kufër. Të tetë cilësitë e kemalit të përmendura më sipër quhen (**Sifât-i subûtije**). Pra, Allahu teâlâ ka tetë cilësi të sifati subutije. Në Allahun teâlâ ekzistojnë të gjitha cilësitë e kemalit. As në esencën e Tij, as në cilësitë e Tij dhe as në veprimet e Tij nuk ka asnjë mangësi, përzierje ose ndryshim. (**Sifât-i zâtije**) dhe (**Sifât-i subûtije)** quhen (**Sifati Uluhijet**). Kush beson se te një mahlûk gjendet cilësitë e uluhijetit, bëhet (**Mushrik**).

– 3 –

KUSHTET E ISLAMIT

Me ndihmën e Allahut teâlâ, që në çdo çast mban në ekzistencë të gjitha âlemet dhe që në çdo moment është i pranishëm dhe i mbikqyrës dhe që është dhuruesi i të gjitha të mirave dhe ni'metave, tani po fillojmë të shpjegojmë fjalën e bekuar të Pejgamberit tonë ''sallallahu alejhi ve sellem''.

Imâmi hero i myslimânëve, nga më të lartit ndër Es-hâbët kirâm, i fashem gjithmonë për të thënë të vërtetën, i dashuri ynë i madh, Omer bin Hattâbi ''radijallahu anhu'' urdhëroi duke thënë:

(Ishte një ditë e tillë që disa prej nesh nga Es-hâbet kirâm po qëndronim në praninë dhe në shërbim të Resûlullahut ''sallallahu

alejhi ve sellem''). Ajo ditë, ai çast, ishte aq fisnik, aq i çmuar dhe një ditë që nuk përsëritet më. Atë ditë, të nderoheshe duke qenë në bisedën e Resûlullahut, pranë tij dhe të shihje fytyrën e tij të bekuar që është ushqim për shpirtin dhe kënaqësi e pastër për zemrat, ishte një dhunti e madhe. Për të shpjeguar madhështinë dhe vlerën e asaj dite, ai urdhëroi duke thënë: (Ishte një ditë e tillë që…).A mund të gjendet një kohë si ajo kur shikohet Xhebraili alejhisselam në formë njerëzore, dëgjohet zëri i tij dhe dëgjohet nga goja e bekuar e Resûlullahut ''sallallahu teâlâ alejhi ve sellem'' dija që u nevojitet robërve, në mënyrë shumë të bukur dhe të qartë?

(Atë çast, një njeri erdhi tek ne si hëna që lind. Rrobat e tij ishin shumë të bardha, flokët e tij shumë të zeza. Në trupin e tij nuk kishte asnjë shenjë udhëtimi si pluhuri, as djersë. Asnjë prej nesh, që ishim sahabët e të Resûlullahut ''sallallahu alejhi ve sellem'', nuk e njohëm atë. Domethënë, nuk ishte nga ata që e kishim parë ose njohur më parë. Ai u ul në praninë e të Resûlullahut ''sallallahu alejhi ve sellem'' dhe i afroi gjunjët e tij me gjunjët e tij të bekuar.) Ky që erdhi ishte melek me emrin Xhebrail, i cili kishte marrë formën e njeriut. Edhe pse mund të duket se pozita e tij, ulur në këtë mënyrë, nuk është e përshtatshme, ky qëndrim tregon një gjë të rëndësishme. Domethënë, tregon se nuk është e drejtë të ndihesh i turpëruar kur mëson dijen e fesë dhe se mendjemadhësia dhe krenaria nuk i përshtaten përpara ustadit. Çdo njeri duhet të mund të pyesë lirisht dhe pa pasur ndonjë ngurrim mjeshtër e fesë për çdo gjë që dëshiron të mësojë. Kjo është ajo që Xhebraili alejhisselam, dëshironte të tregonte për Es-hâbet kiram në këtë mënyrë. Sepse nuk është e drejtë të turpërohesh kur mëson fenë, as të ndihesh i bezdisur në pagimin e të drejtës së Allahut teâlâ, në mësimdhënie dhe në mësim.

(Ai njeri i madh e vendosi duar mbi gjunjët e bekuar të Resûl-i ekrem ''sallallahu alejhi ve sellem''. Duke e pyetur Resûlullahin, ai tha: **O Resûlullah! Më shpjego Islâmin, myslimânizmin**).

(**Islâmi**) në fjalor do të thotë të dorëzohesh duke përkulur qafën. Resûlullahu ''sallallahu alejhi ve sellem'' shpjegoi kështu se fjala Islâm është emri i pesë shtyllave themelore të Islamit:

Resûl-i ekrem "sallallahu alejhi ve sellem" urdhëroi:

1 – I pari nga kushtet e Islâmit është (**të shqiptosh Kelime-i shehâdetin)**. Të shqiptohet Kelime-i shehadeti, do të thotë (**Eshhedu en lâ ilâhe il-lallah ve eshhedu enne Muhammeden abduhû ve resûluh**). Domethënë, ai që bëhet i arsyeshëm dhe kur arrin moshën pjekurisë dhe është i folur, (**Në tokë dhe në qiell, përveç Tij, nuk ka asgjë dhe asnjë që ka të drejtë për ibâdet dhe që është i denjë të adhurohet. Ma'budi i vërtetë është vetëm Allahu teâlâ**). Ai është vâxhibu'l-vuxhûd. Çdo përsëri është te Ai. Ai nuk ka asnjë mangësi. Emri i Tij është (**Allah**) dhe duhet ta thotë dhe ta besojë me zemër plot bindje. Dhe përsëri, Ai, fytyra e tij ishte me ngjyrë trëndafili, e kuqe e të bardhë, me shkëlqim, e dashur dhe me vetulla të zeza, me sy të zi, me ballë të hapur e të bekuar, me sjellje të bukura, hijeja e tij nuk binte në tokë dhe ëmbël në të folur, për shkak se ka lindur në Mekë, në Arabi, ai është nga pasardhësit Hashimi, (**Ai madh i personi me emrin Muhammedi, djali i Abdullahut, i cili është robi dhe Resûl i Allahut teâlâ, pra pejgamberi i Tij**). Është djali i zonjës Amina, vajza e Vehbit. [Në vitin miladî 571, më 20 prill, ditën e hënë, në mëngjesin e hershëm, kur agonte agimi], ai e nderoi dynjân me lindjen e tij në qytetin e Mekës. Kur ishte 40 vjeç, atij iu njoftuar se ishte bërë pejgamber. Kjo quhet (**viti i Bi'setit)**. Pas kësaj, ai qëndroi 13 vjet në Mekë duke ftuar njerëzit në fenë islâme. Me urdhër të Allahut, bëri hixhret në qytetin e Medinës, ku përhapi Islâmin në çdo anë. Pas dhjetë vjetësh nga Hixhreti, dometënë, në muajin qershor të vitit miladî 632, ditën e hënë më 12 të muajit Rebiu'l-evvel, vdiq në Medine. [Sipas historianëve, gjatë hixhretit të tij nga Mekke-i mukerreme ere në Medine-i munevvere, në vitin 622 të erës sonë, ai hyri në shpellën në malin Theur të enjten, më 27 të muajit Safer, në mbrëmje. Natën e së hënës doli nga shpella, më 20 shtator sipas kalendarit efrenxh, 7 shtator sipas kalendarit rumi dhe më 8 Rebiu'l-evvel, ditë e hënë, ai mbërriti në fshatin Kuba të Medinës. Kjo ditë e bekuar u bë fillimi i vitit diellor hixhri (**Hixhrî shemsî**) për myslimânët. Fillimi i vitit hixhri shemsî sipas

shî'îtëve është gjashtë muaj më parë se kjo. Pra fillon më 20 Mars, që është festa e Nevruzit e kafirëve mexhusi adhurues të zjarrit. Ai qëndroi në Kuba të enjten, kur dita dhe nata ishin të barabarta, u nis të premten. Atë ditë hyri në Medine. Në atë vit, dita e parë e muajit Muharrem u pranua si fillimi i vitit hënor hixhri (**Hixhrî Kamerî**). Ky fillim i vitit kamerî ishte e premte, më 16 korrik. Çdo fillim viti miladî që përkon me një vit hixhrî shemsî, është 622 më pak se ky vit i ri miladî. Çdo fillim viti hixhrî shemsî që përkon me një vit miladî, është 621 më shumë se ky vit i ri hixhrî shemsî.]

2– I dyti nga pesë kushtet e Islâmit është **(të falësh namazin kur të vijë koha)**, pesë herë çdo ditë e tij, sipas kushteve dhe farzeve të përcaktuara. Çdo myslimân, çdo ditë, kur të vijë koha, duhet të falë pesë herë namazin dhe është farz të dijë që i fal ato në kohën e duhur. Falja e namazit para kohe, duke u mbështetur në kalendarë të pasaktë të përgatitur nga xhâhilë dhe njerëz pa medhheb, është gjynah i madh dhe një namaz i tillë nuk është sahîh (i vlefshëm). Kjo gjithashtu bëhet shkak që suneti i parë i drekës dhe farzi i akshamit të falen në kohë të papëlqyeshme. [Koha e namazit kuptohet nga ezani i thirrur nga muezini. Thirrjet që bëhen nga kafirët, pasuesit e bidateve, apo përmes altoparlantëve ose mjeteve të zhurmshme, nuk quhen (**Ezani Muhammedit**).] Namazet duhet të falen duke iu kushtuar vëmendje farzeve, vaxhibeve dhe suneteve të tyre, me përkushtim të zemrës ndaj Allahut teâlâ dhe pa i vonuar nga koha e tyre. Në Kur'ânin kerîm, urdhërohet si namazi **(Salat)**. Në fjalor, "salât" do të thotë: Duâja e njeriut, Istigfar bëjnë nga melekët dhe merhamet dhe dhembshuri e Allahut teâlâ. Sipas Islâmit, siç është shpjeguar në librat e ilmihalit, "salât" do të thotë: Të kryesh lëvizje të caktuara dhe të recitosh pjesë të caktuara. Namazi fillon me (**Iftitâh tekbîri-**tekbiri Fillestar). Domethënë, të meshkujve duart i ngritin tek veshët dhe i ulin poshtë barkut, dhe të femrave duart i ngritin në nivelin e shpatullave dhe i ulin mbi gjoks, duke filluar me thënien (**Allahu ekber**). Namazi përfundon në uljen e fundit, duke kthyer kokën nga shpatulla e djathtë dhe e majta, duke dhënë selam.

3 – I treti nga pesë kushtet e Islâmit është (**të japësh zekatin e pasurisë**). Fjalor zekat në gjuhë do të thotë pastrim dhe lavdërim dhe të bëhesh i mirë i bukur. Në Islâm, zekat do të thotë: ai person që ka pasuri më shumë se nevojat e tij dhe arrin sasinë e caktuar të quajtur (**Nisab**), të ndajë një pjesë të caktuar të (**Zekatit të pasurisë**) së tij dhe ta japë pa krenari, pa ia kujtuar vazhdimisht, myslimanëve të njoftuar në Kur'ânin kerîm. Zekati jepet për shtatë kategori njerëzish. Në të katër medhhebet, ekzistojnë katër lloje të pasurive të zekatit: Zekati i arit dhe argjendit, zekati i mallrave tregtare, zekati i kafshëve kasapi me katër këmbë që kullosin në livadh më shumë se gjysmën e vitit dhe zekati i prodhimeve të tokës. Katërti quhet (**Ushr**). Ushri jepet sapo të merret prodhimi nga toka. Ndërsa tre llojet e tjera të zekatit jepen pas një viti nga arritja e sasive të nisabit.

4 – I katërti nga pesë kushtet e Islâmit është (**të agjërosh çdo ditë gjatë muajit të Ramazanit sherîf**). Të agjëruarit quhet (**Savm**). Savm, në fjalor, do të thotë të mbrosh një gjë nga një tjetër. Në Islâm, duke ndjekur kushtet e caktuara, agjërohet çdo ditë gjatë muajit Ramazan, duke u mbrojtur nga tre gjëra që janë; ngrënia, pirja dhe marrëdhënia. Muaji i Ramazanit fillon kur shihet hilali [hëna e re] në qiell. Ai nuk fillon me llogaritje të paracaktuara në kalendar.

5 – I pesti nga pesë kushtet e Islâmit është (**ai që ka mundësi, ta kryejë haxhin një herë gjatë jetës së tij**). Atij që ka siguri në rrugë dhe trupi i tij është i shëndetshëm dhe ka pasuri më shumë se nevojat për të mbajtur familjen që lë pas, aq sa për të shkuar dhe për t'u kthyer nga qyteti i Mekke-i Mukerreme, i bëhet farz që, një herë gjatë jetës së tij, të bëjë tavaf rreth Kâbe-i Mu'azzama dhe të qëndrojë në fushën e Arafatit.

Ai njeri i madh, pasi dëgjoi përgjigjet nga Resûlullahu, tha: **(Ke thënë të vërtetën, o Resûlullah)**. Omeri "radijallahu anh"jep lajmin se Es-hâb-i kiram që ishin aty u habitën nga kjo gjendje e atij njeriu. Sepse ai si e bën pyetjen, ashtu edhe e vërteton se përgjigjja e dhënë është e saktë. Të bësh një pyetje do të thotë të kërkosh të mësosh atë që nuk e di. Të thuash ke thënë të vërtetën tregon se ai tashmë e dinte atë.

Siç është njoftuar më sipër, më i epërmi nga pesë kushtet e Islamit është të shqiptosh (**Kelime-i shehadetin**) dhe të besosh në kuptimin e saj. Pas kësaj, më e epërmja është të falësh namazin. Pase, të agjërosh, pastaj, të shkosh në haxh. E fundit është të japësh zekati. Është e qartë me njëzëri se Kelime-i Shehadeti është fjala më e epërme. Renditja e epërsisë së katër të mbeturve është ashtu siç e ka thënë shumica e ʿalimëve më sipër. Kelime-i shehadeti në fillim të myslimânizmit dhe së pari u bë farz. Namazi i pesë kohëve u bë i detyrueshëm në vitin e dymbëdhjetë të dërgimit të Bi'setit dhe një vit dhe disa muaj para Hixhretit, gjatë natës së Mi'raxhit. Agjërimi i Ramazanit sherîf u bë i detyrueshëm në vitin e dytë të Hixhretit, gjatë muajit Shaban. Zekati u bë i detyrueshëm gjatë brenda muajit të Ramazanit. Haxhi u bë i farz në vitin e nëntë të Hixhretit.

Nëse dikush mohon një nga pesë kushtet e Islâmit, domethënë nuk beson, nuk pranon ose bëhet i pahijshëm dhe tallet, ne'ûdhubillah (domethënë Allahu na ruajt) bëhet kafir. Po ashtu, kushdo që nuk pranon njërën nga gjërat e tjera që janë shpallur qartazi dhe unanimisht si halâl ose harâm, pra ai që thotë halâl për harâm ose harâm për halâl, bëhet kafir. Ai që mohon ose nuk e pranon një prej atyre dijeve të fesë që janë të domosdoshme dhe të njohura në mënyrë të sigurt në fe pra, që edhe xhâhilët që jetojnë në një vend islâm i kanë dëgjuar dhe i njohin bëhet kafir.

[Për shembull, Të hash mish derri, të pijsh alkool, të luash bixhoz dhe dalja e grave dhe vajzave me kokat, flokët, krahët dhe këmbët e zbuluara, si dhe burrat që tregojnë pjesën mes gjunjëve dhe barkut pranë të tjerëve, është harâm. Domethënë, Allahu teâlâ i ka ndaluar këto. Katër medhhbet e vërteta të cilat deklarojnë urdhrat dhe ndalesat e Allahut teâlâ, vendetve të auretit nga burrave, pra pjesët e trupit që është e ndaluar t'i shikosh dhe t'ia tregosh të tjerëve, i kanë përcaktuar në mënyra të ndryshme. Çdo myslimân është farz të mbulojë ato pjesë të trupit që janë të përcaktuara nga medhebi e tij. Është harâm këto pjesë të zbuluara, të tjerët që t'i shikojnë. Në librin (**Kimja-i Se'âdetit)** thuhet se, (Ashtu si dalja

e grave dhe vajzave në rrugë me kokat, flokët, duar dhe këmbët të zbuluara është harâm, po ashtu është harâm të dalin me rroba të ngushta, të zbukuruara, me erë të këndshme. Ata që u japin leje për këtë, pranon dhe e pëlqen-nëna, babai, burri dhe vëllezërit-e saj, gjithashtu bëhen ortakë në gjynahin dhe azâbin e saj). Domethënë, ata do të digjen në Xhehennem së bashku. Nëse pendohen, ata do të bëhën afv dhe nuk do të digjen. Allahu teâlâ i do ata që pendohen. U urdhërua që vajzat dhe gratë që janë të mençura dhe të rritura, të mos shihen nga burra të huaj, në vitin e tretë të Hixhretit. Nuk duhet të mashtrohet nga spiunët anglezë dhe të xhâhilët që kanë rënë në kurthet e tyre, të cilët, duke u mbështetur në mosmbulimin para zbritjes së ajetit të hixhabit, thonë se mbulimi e nxjerën më vonë nga fikhçit.

Një person që thotë se është myslimân duhet të dijë nëse çdo veprim që bën është në përputhje me Islâmin. Nëse nuk e di, ai duhet të pyesë një âlim të Ehl-i Sunetit ose të mësojë duke lexuar nga librat e këtyre âlimëve. Nëse veprimi nuk është në përputhje me Islâmin, ai nuk mund të shpëtojë nga gjynahi ose nga kufri. Ai duhet të bëjë teube të sinqertë çdo ditë. Gjynah dhe kufr që bëhet teube për to, me siguri do të bëhën afv. Nëse nuk bën teube, në këtë dynjâ dhe në Xhehennem do të vuajë azâbin, që do të thotë dënimin e tij. Këto dënime janë të shkruara në vende të ndryshme të librave tonë. Një myslimân që bën gjynahe të mëdha, pasi të ketë vuajtur sa i takon gjynahit të tij, do të del nga Xhehennemi. Ata që nuk besojnë në Allahun teâlâ dhe që punojnë për shkatërrimin e Islâmit, si kafir dhe zindik, do të digjën përgjithmonë në Xhehennem.

Pjesët e trupit që burra dhe gra duhet t'i mbulojnë gjatë namazit dhe kudo quhen (**vendet e Auretit**). Zbulimi vendet e auretit dhe shikimi vendet e auretit të tjetrit është harâm. Ai që thotë se nuk ka vendet e auretit në Islâm është kafir. Me ixhma (konsensus), domethënë, të zbulohet një pjesë që kondorsiderohet auret sipas

katër medhhebët dhe ai që thotë se është halâl të shikohet në vendet e auretit nga të tjerët, nuk i jep rëndësi, domethënë nëse nuk frikësohet nga azâbi, bëhet kafir. Zbulimi i vendeve të auretit nga gratë dhe këndimi i këngëve dhe recitimi i mevlidit në praninë e burrave është kështu. Pjesa ndërmjet gjurit dhe ijëve te burrat, sipas medhhebit Hanbeli, nuk konsiderohet si auret.

Një person që thotë (Unë jam myslimân), duhet të mësojë dhe t'i kushtojë rëndësi kushteve të imânit dhe islâmit, pra farzet dhe harâmet që janë pranuar me ixhma nga katër medhhebet. Të mos dish nuk është justifikim. Me fjalë të tjera, është si të dish, por të mos besosh.Pjesët e trupit të grave, përveç fytyrave dhe duarve, konsiderohen si auret në të katër medhhebet. Nuk është me ixhma, domethënë nëse një pjesë që sipas njërit prej tre medhhebeve të tjera nuk konsiderohet auret, hapet pa i kushtuar rëndësi, nuk bën kafir, por sipas medhhebit të vet bën gjynah të madh. Hapja e pjesës ndërmjet gjurit dhe ijës, domethënë kofshës, nga ana e burrave është e tillë. Është farz që ta mësojë nëse nuk e di. Pasi ta mësojë, duhet menjëherë të bëjë teube dhe ta mbulojë atë pjesë.

Të thënët e rrejta, thashethemet, shpifjet, vjedhja, mashtrimi, tradhtia, thyerja e zemrës, shkaktimi i trazirave, përdorimi i pasurisë së tjetrit pa lejen e tij, mospagimi i pagave për punonjësit dhe bartësit, rebelimi kundër shtetit, kundërshtimi i ligjeve dhe urdhrave të qeverisë dhe mospagesa e taksave janë gjynahe. Është harâm t'i bësh këto gjëra si kundër kafirëve, edhe në vendet kafir. Nuk është kufër nëse xhâhilët nuk dinë gjëra që nuk janë aq të famshme apo të nevojshme, saqë xhâhilët nuk mund t'i dinë. Është fisk, domethënë gjynah.]

– 4 –

KUSHTET E IMANIT

(Ky njeri i madh, pyetur përsëri, tha: O Resûlullah "sallallahu teâlâ alejhi ve sellem"! (**Më trego edhe çfarë është imâni**.)) Pasi u pyet për çfarë është Islâmi dhe pasi u dha përgjigja. Xhebraili alejhi selam e pyeti të Resûl-i ekrem "sallallahu alejhi ve sellem" që t'i shpjegojë realitetin dhe thelbin e imânit. Imâni në fjalor, do të thotë ta dish një njeri si plotësisht të drejtë në fjalë dhe t'i besosh atij. Në Islâm imân me thënë: Resûl-i ekrem "sallallahu alejhi ve sellem" është pejgamberi i Allahut teâlâ dhe i zgjedhur si lajmëtar nebi i Tij dhe ta shprehësh këtë me besim dhe të besosh shkurtimisht në ato që Allahu teâlâ i ka bërë të ditura shkurtimisht dhe të besosh gjerësisht në ato që i ka shpjeguar gjerësisht dhe do të thotë ta shqiptojë me gojë kelime-i shehadetin, sipas mundësisë që ka. Imâni i fortë është që, si ashtu siç beson me zemer siguri se zjarri djeg dhe se gjarpri vret me helmin e tij, të besosh plotësisht nga zemra, duke e njohur Allahun dhe cilësitë e Tij si të mëdha. Të kërkosh rizanë e Tij dhe bukurinë e fytyrës së Tij, të largohesh nga zemërimi dhe azâbi i Tij dhe ta vendosësh imânin në zemrën tënde, si një shkrim i fortë i gdhendur mbi mermer.

Imâni dhe Islâmi që ka shpallur Muhammedi alejhisselam janë një. Të besosh në kuptimin e kelime-i shehadetit është e pranishme në të dyja. Disa ndarje të përgjithshme dhe të veçanta mund të jenë, megjithatë, ndonëse kuptimet e fjalëve në fjalor janë të ndara, nuk ka ndarje në Islâmijeti.

A është imâni një gjë e vetme, apo është i përbërë nga disa pjesë? Nëse është përbërë,prej sa pjesësh përbëhet? A janë amellerët (veprat), ibâdet pjesë e imânit, apo jo? Kur dikush thotë kam imân, a lejohet të thotë inshallah apo jo? A ka shtim dhe pakësim në imân? A është imâni një mahlûk? A është imâni në dorën e njeriut, apo mu'minët kanë besuar me detyrim? Nëse në imân ka xhebr,domethënë detyrim, atëherë pse është urdhëruar që të gjithë të

besojnë? T'i shpjegosh këto veç e veç do të zgjasë shumë. Prandaj, nuk do t'i jap njoftoj e secilës veçmas këtu. Por duhet ditur se, sipas medhhebeve Esh'ari dhe Mu'tezile, nuk është e lejueshme që Allahu teâlâ të urdhërojë që diçka të bëhet, e cila është e pamundur. Edhe nëse diçka është e mundur në vetvete, por është jashtë fuqisë së njerëzve, sipas Mu'teziles nuk është e lejueshme që Allahu teâlâ ta urdhërojë atë. Ndërsa sipas Esh'arive, kjo është e lejueshme, por Ai nuk e ka urdhëruar. Të urdhërosh një njeri që të fluturojë në ajër është një shembull i tillë. Në imân, në ibâdete dhe në amelëve, Allahu teâlâ nuk u ka kërkuar robërve të Tij diçka që ata nuk kanë fuqi ta bëjnë. Për këtë arsye, ai që është myslimân dhe më pas bëhet i çmendur, ai që është i pakujdesshëm, që është në gjumë apo që ka vdekur edhe nëse nuk po e pranon atë në atë gjendje, prapëseprapë mbetet myslimân.

Në këtë hadîth sherîf, nuk duhet të menduar për kuptimi fjalori të imânit. Sepse kuptimi fjalor është pranimi dhe imâni dhe nuk ka asnjë njeri mes arabëve xhâhilë që nuk e di këtë kuptim. E si është e mundur që Es-hâb-i kiram ''radijallahu teâlâ anhum exhma'in'' të mos e kenë ditur këtë. Xhebraili alejhisselam donte t'ja mësoi Es-hâb-i kiram kuptimin e imânit. Për këtë, ai i pyet Resûlullahun ''sallallahu alejhi ve sellem'' çfarë do të thotë imâni në Islâm. (**Imân do të thotë**) të gjesh me zbulim ose ndërgjeje ose me ndërgjegje ose nga rruga e kuptimit të mendjes përmes dëshmisë, ose duke besuar dhe ndjekur një fjalë të zgjedhur, të pëlqyer, të besosh me gjithë zemër në gjashtë gjëra të caktuara dhe ta shprehësh me gojë. Resûlullahu ''sallallahu alejhi ve sellem'' gjithashtu, se imân është të besosh në gjashtë gjëra të caktuara, siç e shpalli kështu.

1. Nga këto gjashtë gjëra e para është **(të besosh se Allahu teâlâ është vaxhibul-vuxhud, Ma'budi (Allah) i vërtetë dhe Krijuesi i gjithë ekzistencës).** Është të besosh me vendosmëri se vetëm Allahu teâlâ krijon nga asgjëja gjithçka që ndodhet në âlemin e dynjâsë dhe në âlemin e âhiret, pa materie, pa kohë dhe pangjashëm. [Çdo materie, atomet, molekulat, elementet, përbërjet, xhismat organik,

qelizat, jetën, vdekjen, çdo ngjarje, çdo reaksion, çdo lloj force, llojet e energjisë, lëvizjet, ligjet, shpirtërat, melekët, çdo gjë të gjallë e të pajetë të gjitha i ka krijuar nga asgjëja dhe i mban vazhdimisht në ekzistencë vetëm Ai.] Ashtu siç krijoi gjithçka që ishte në âleme, [kur ende asgjë nuk ishte, në një çast], [gjithmonë, i bën të ekzistojnë edhe nga njëri-tjetrit], kur të vijë koha e Kijâmetit, do t'i zhdukë të gjitha përsëri një çast. Krijuesi, zotëruesi dhe sundimtari i çdo krijese është Ai. Duhet të besohet se Ai nuk ka asnjë mbi vete, as sundues e as komandues më të lartë se Ai. Çdo superioritet, çdo cilësi e përsosur është e Tij. Në Të, nuk ka asnjë të metë, asnjë cilësi të mangët. Ai mund të bëjë çfarë të vullnetojë. Ato që bën, nuk janë për të mirën e Tij ose të dikujt tjetër. Ai nuk e bën për një kundërshpërblim. Megjithatë, në çdo punë të Tij, ka hikmete (mençuri), dobi, lutfe dhe ihsâne.

Nuk është me detyrim t'u japë të mirën dhe të dobishmen shërbëtorëve të Tij, as t'i japë dikujt sevâb dhe dikujt tjetër azâb. Nëse Ai i vendos të gjithë të pabindurit dhe gjynaharët në Xhenet, kjo është e përshtatshme për bujarinë dhe ihsâninë e Tij. Të gjithë ata që bëjnë itâ'at (bindje) dhe ibâdet, nëse do t'i hidhte në Xhehennem, do t'i përshtatej drejtësisë së Tij. Megjithatë, është vullnetuar dhe ka bërë të ditur se do t'i shtiej myslimânët dhe adhuruesit në Xhenet, do t'u dhurojë atyre ni'mete dhe mirësi të pafundme, kurse për kafirët, do të ndëshkojë me azâb të pafundme në Xhehennem. Ai nuk kthehet pas nga fjala e Tij. Edhe nëse të gjithë të gjallët bëjnë imân dhe itâ'at, kjo nuk do t'i sjellë asnjë dobi Atij. Po ashtu, edhe nëse i gjithë âlemi bëhet kafir, i rebeluar, i tepruar dhe kundërshton, kjo nuk do t'i shkaktojë asnjë dëm Atij. Kur një rob vullneton të bëjë diçka, Ai, nëse dëshiron, e krijon atë. Është Ai që krijon çdo lëvizje të robërve të Tij dhe çdo gjë. Nëse Ai nuk ka vullnet dhe nuk krijon, asgjë nuk mund të lëvizë. Nëse Ai nukka vullnet, askush nuk mund të jetë kafir. Askush nuk mund të rebelohet. Edhe nëse vulleton kufrin dhe gjynahet, Ai nuk është i kënaqur me këto. Në punët e Tij, askush nuk mund të ndërhyjë. Nuk ka askush të drejtë dhe force të pyesë

për arsyen, duke thënë pse e bëri kështu dhe jo ndryshe. Ai mund të falë këdo që bën shirk, kufër, ose ndonjë gjynah tjetër dhe vdes pa bërë teube, nëse vulleton. Për një gjynah të vogël, nëse vullneton, Ai e jep azâbin. Ka bërë të ditur se nuk do t'i afv kurrë ata që vdesin si kâfirë e murtedë dhe se do t'u japë atyre një azâb të përjetshëm.

Një person që është myslimân, pra një person i (**Ehl-i kiblës)**, që adhuron, por i'tikadi i të cilit nuk përputhet me i'tikadin e **(Ehl-i Sunetit)** dhe që vdes pa bërë teube, do të azâbohet në Xhehennem, por këta myslimânë që janë (**pasues të Bidatit)**, nuk do të qëndrojnë Xhehennem përgjithmonë.

Është e lejuar të shohësh Allahun teâlâ me sytë e kokës në këtë dynjâ. Megjithatë, askush nuk e ka parë Atë. Në ditën e Kijâmetit, në vendin e mahsherit, Ai do të shfaqet me kahër dhe xhelal për kafiret dhe mu'minët që kanë gjynahe dhe me lutf (dhunti) dhe xhemali për mu'minët e sâlih (shenjtë). Mu'minët do ta shohin Atë në Xhenet me atributin e Tij të bukurisë (sifati xhemal). Melekët dhe gratë gjithashtu do ta shohin. Kafirët do të mbetin të privuar nga kjo. Lajmi edhe xhinët do të mbeten privuar kjo është i fuqishëm. Sipas shumicës së âlimëve, (Ata që janë të pranuar mes mu'minëve, çdo mëngjes dhe mbrëmje, ata me gradë më të ulët, çdo ditë të premte dhe gratë, si bajram i dynjâsë, disa herë në vit, do të nderohen me texhellin e xhemalit dhe me ru'jetin (shikim)).

[Shejh Abdulhak-ı Dehlevî[1], në librin e tij Farsî (**Tekmîl-ul îmân**) urdhëron se: Në hadîthin sherîf urdhërohet se, (**Në ditën e Kijâmetit Rabbin tuaj, do të shihni si në muajin e katërmbëdhjetë**!). Allahu teâlâ do të shihët në âhiret pa u kuptuar, ashtu siç do të dihët në dynjâ pa u kuptuar. Ebul Hasen-i Esh'arî, imâm-i Sujûtî dhe imâm-i Bejhekî, si âlimë të mëdhenj, kanë shpallur se edhe melekët do ta shohin Allahun teâlâ në Xhenet. Imâm-i a'dham Ebû Hanîfe dhe âlim tjerë shpallën se xhinët nuk do të fitojnë sevâbe dhe nuk do të hyjnë në Xhenet, prej tyre, vetëm ata që janë mu'minë do të shpëtojnë nga Xhehennemi. Gratë do ta shohin disa herë në vit, ash-

[1] Abdulhak-ı Dehlevî vdiq në Delhi në vitin 1642 (1052 m.)

tu siç ditët e bajrameve në dynjâ. Mu'minët e përsosur do ta shohin çdo mëngjes dhe mbrëmje, ndërsa të tjerët në ditët e xhuma. Sipas këtij varfëri, gratë mu'min, melekët dhe edhe xhinët përfshihen në këtë mrekulli. Fâtıma-tuz-zehrâ dhe Hadîxhet-ul-kubrâ dhe Âishe-i siddîka dhe ezvaxh-i tahirat (domethënë ratë e pastra) të tjera dhe Merjemi dhe Asija "radijallahu teâlâ anhunne exhma'în", si gratë të përsosura dhe të ditura, është e përshtatshme që të mbahen të veçuara nga gratë e tjera. Edhe Imâm-i Sujûtî po bën një shenjim për këtë.]

Duhet të besojmë se Allahu teâlâ do të shihet, por nuk duhet të mendojmë se si do të shihet. Sepse punët e Allahut teâlâ nuk mund të kuptohen me mendje. Ato nuk janë si punët e kësaj dynjâ. [Nuk mund të matet me njohuritë e fizikës dhe kimisë.] Allahut teâlâ nuk ka drejtim, edhe nuk ndodhet në anën përballë. Allahu teâlâ nuk është materie. Ai nuk është xhisëm. [Ai nuk është element. Nuk është përzierje, as përbërës.] Nuk është i numërueshëm. Nuk mund të matet. Nuk mund të llogaritet. Nuk ka ndryshim tek Ai. Nuk ka vend Ai dhe nuk ndodhet në një vend të caktuar. Nuk është i lidhur me kohën. Allah-u teâlâ nuk ka para (fillim)-pas (fund), përpara-prapa, lart-poshtë, djathtas-majtas. Për këtë arsye, mendimi i njeriut, dijenia e njeriut, mendja e njeriut, nuk mund ta kuptojnë asgjë nga Ai. As nuk mund ta kuptojë në thellësi se si do të shihet. Fjalë si dorë, këmbë, drejtim, vend dhe të ngjashme, të cilat nuk janë të lejueshme për Allahun teâlâ, kur përmenden në ajetet kerîme dhe në hadîthet sherîfe, nuk kanë kuptimin që ne i kuptojmë, i njohim dhe përdorim sot. Fjalët e tilla në ajete kerîme dhe hadîthe sherîfe quhen (**Muteshâbihât**). Duhet të besojmë në to, por nuk duhet të përpiqemi të kuptojmë se çfarë dhe si janë. Ose, ato mund të shpjegohen (**Te'vîl**) shkurtimisht ose gjatë, me. Kjo do të thotë, t'u jepet një kuptim tjetër që i përshtatet Allahut teâlâ. Për shembull, fjala dorë mund të nënkuptojë kudret (fuqi), energji.

Muhammedi alejhisselam e pa, Allahu teâlâ gjatë mi'raxhit. Kjo shikim nuk ishte si të parit me sytë e kokës në këtë dynjâ. Nëse ndonjë person thotë: E kam parë Allahun teâlâ në këtë dynjâ, ai ës-

htë zindik. Shikimi i evliave ‘‘kaddesallahu teâlâ esrârehum exhma’în’’ nuk është si shikimi në këtë dynjâ dhe në âhiret. Domethënë, kjo nuk është (**Ru’jet**). Tek ata u shfaqet (**Shuhûd**). [Domethënë, e shohin me syrin e zemrës, në formë të një shembulli.] Edhe pse disa prej evliave kiram kanë thënë e kam parë, ata e kanë thënë këtë në gjendje sekr, domethënë kur nuk ishin në gjendje të vetëdijshme dhe e kanë ngatërruar shikimin shuhûd me të ru’jet. Ose është një nga fjalët që mund të kuptohen duke u teviluar.

Pyetje: Është bërë e ditur më sipër se është e lejueshme të shihet Allahu teâlâ me syrin e kokës në këtë dynjâ. Përse duhet të quhet zindik ai që thotë se diçka e lejueshme ka ndodhur? Nëse ai që thotë se kjo ka ndodhur quhet kafir, a mund të thuhet se kjo është e lejueshme?[4]

Përgjigje: Në fjalor, fjala e lejueshme do të thotë se është e përshtatshme si të ndodhë, ashtu edhe të mos ndodhë. Por, në medhhebin Esh’arî [1], kur thuhet se ru’jeti është i lejueshëm, do të thotë se Allahu teâlâ është i aftë të krijojë te njeriu një forcë shikimi krejtësisht të ndryshme, jashtë të qenit afër Tij në këtë dynjâ, jashtë të qenit përballë Tij dhe jashtë shikimit sipas ligjeve fizike që Ai ka krijuar në këtë dynjâ. Për shembull, Ai është i aftë dhe e ka të lejueshme t’ia tregojë një personi të verbërit që ndodhet në Kinë, një mushkonjë në Endulus, një njeriu në tokë, atë që ndodhet në hënë dhe në yje. Një fuqi e tillë i përket vetëm Allahut teâlâ. Së dyti, të thuash e kam parë në këtë dynjâ nuk është në përputhje me ajetin kerîme dhe me konsensusin e âlimëve. Prandaj, një person që thotë një gjë të tillë është (**Mulhid**) ose (**Zindik**). Si përgjigje e tretë, themi se lejueshmëria e të parit ru’jetit në këtë dynjâ nuk do të thotë se është e lejueshme ta shohësh Atë sipas ligjeve fizike të kësaj dynjâ. Mirëpo, ai që thotë e kam parë Allahun teâlâ, po thotë se e ka parë ashtu siç sheh gjërat e tjera. Kjo është një mënyrë shikimi që nuk është e lejueshme. Po ashtu, ai që thotë gjëra që çojnë në kufr, quhet mylhid ose zindik. [Mevlâna Hâlid alejhirrahme], pas këtyre përgjigjeve thotë: (Kus-

[1] Ebul Hasen Ali bin Ismail Esh’ari vdiq në Bagdâd në vitin 941 (330 m.)

htoni vëmendje!) Me këtë ai tregon se përgjigjja e dytë është më e forta. [(**Mulhidi**) dhe (**Zindiku**) thonë se janë myslimânë. (**Mulhidi**) është i sinqertë në këtë fjalë. Ai beson se është myslimân dhe se është në rrugë të drejtë. Ndërsa (**Zindiku**) është armik i Islâmit. Ai paraqitet si myslimân për ta shkatërruar Islâmin nga brenda dhe për t'i mashtruar myslimânët.]

Nuk mund të mendohet që nata, dita dhe koha të kalojnë mbi Allahun teâlâ. Te Allahu teâlâ nuk do të ketë kurrëfarë ndryshimi në asnjë mënyrë, prandaj nuk mund të thuhet; në të kaluarën – në të ardhmen, është kështu – është ashtu. Allahu teâlâ nuk hyn (hulûl) në asnjë gjë. Ai nuk bashkohet me asgjë. [Sekti i quajtur (**Nusajri**), që është nga shî'ît dhe thotë se Allahu ka hyrë në trupin e hazreti Aliut , konsiderohet kafir.] Allahu teâlâ e kundërta, e kundërta, e ngjashme, ortak, ndihmës, mbrojtës nuk ka. Ai nuk ka nënë, babë, djalë, vajzë, grua. Është gjithmonë i pranishëm me të gjithë dhe është gjithçka përfshirës dhe mbikëqyrës. Ai është më afër çdo personi se sa vena e tij. Megjithatë, të jetë i pranishëm, të përfshijë, të jetë bashkë dhe afër nuk janë siç i kuptojmë ne. Afërsia e Tij nuk mund të kuptohet me ilmin e âlimëve, zgjuarsinë e shkencëtarëve, apo me keshf (zbulesën) dhe shuhûdi të evlijave "kaddesallahu teâlâ esrârehum exhma'în". Këto gjëra në thellësi, mendja e njeriut nuk mund t'i kuptojë. Allahu teâlâ është një në zatin dhe në cilësitë e Tij. Në asnjërën prej tyre nuk ndodh ndonjë ndryshim apo transformim. Tefekkerû fî âlâillâhi ve lâ tetefekkerû fî zâtillâhi. Lexoni letrën e 46-të të vëllimit të parë të librit Mektûbât.

Emrat e Allahut teâlâ janë **(Tevkifi)**, që do të thotë, është e lejuar të thuhet emrat që janë të njoftuara në Islâm, por nuk është e lejuar të thuhet ndonjë emër tjetër. [Për shembull, Allahut teâlâ mund t'i thuhet âlim, por nuk thuhet fakih për të thënë se do të thotë âlim. Sepse, Islâmi nuk i ka thënë Allahut teâlâ fakih. Po kështu, nuk është e lejuar të përdoret fjala Zot në vend të Allahut, sepse Zot do të thotë; ilah ose ma'bûd. Për shembull, hindusët thonë se zotat e tyre janë lopë. (Mund të thuhet Allahu është i vetmi, nuk ka zoti tjetër.)

Në gjuhë të tjera, edhe fjalët Dieu, Gott dhe God mund të përdoren gjithashtu për të thënë ilah, ma'bûd, në kuptim. Nuk mund të përdoret të në vend të emrit Allah.]

Emrat e Allahut teâlâ janë të pafundme. E famshmja është të thuhet se Ai ka mijë e një emra. Pra, nga emrat e Tij, Ai u ka bërë të njohur njerëzve një mijë e një prej tyre. Në fenë e Muhammedit alejhisselam, janë shpallur nëntëdhjetë e nëntë nga këto emra. Këto quhen (**Esmâ-i Husna**).

Allahut teâlâ (**Sifati zatije**-Cilësit zâtije) janë gjashtë. [Këto i kemi përmendur më sipër.] (**Sifati subutije**-Cilësit subûtije) në medhhebin (**Mâturîdije)** janë tetë. Ndërsa në medhhebin (**Esh'arije),** janë shtatë. Edhe këto cilësi janë, ashtu si Esenca, të ezelî dhe të ebedi. Pra, ato ekzistojnë në mënyrë të pafundme. Janë të shenjta. Nuk janë si atributet e mahlûkëve. Nuk mund të kuptohen me mend, me hamendje dhe duke i krahasuar me ato që janë në këtë dynjâ. Allahu teâlâ u ka ihsân njerëzve nga një shembull prej këtyre cilësive. Me anë të këtyre shembujve, atributet e Allahut teâlâ mund të kuptohen disi. Pasi që njeriu nuk mund ta kuptojë Allahun teâlâ, mendimi e Allahun teâlâ dhe përpjekja për ta kuptuar Atë nuk janë të lejuara. Të tetë sifatet subutijje të Allahut teâlâ, nuk janë as identike me esencën e Tij, e as të ndara prej Tij. Pra cilësitë e Tij nuk janë vetë Ai, por nuk janë as diçka tjetër jashtë Tij. Këto tetë cilësi janë:

Hajât (jeta), **ilm** (dituria), **sem'** (dëgjimi), **basar** (shikim), **kudret** (fuqia), **kelam** (fjala), **irade** (vullneti) dhe **tekvin** (krijimi). Sipas medh'hebit Esh'arijje, cilësia tekvîn është e njëjtë me cilësinë e kudretit. Edhe Meshijjet, do të thotë irâde.

Secila nga tetë cilësit e Allahut teâlâ është e thjeshtë, në një gjendje të vetme. Në asnjërën prej tyre nuk ndodh asnjë ndryshim. Mirëpo, për nga lidhja e tyre ndaj mahlûkët, secili është shumë. Të qenët e një cilësie shumë në lidhje me ndikimin e saj te mahlûkatët, nuk e dëmton thjeshtësinë e kësaj. Ashtu siç, Allahu teâlâ krijoi kaq shumë lloje të ndryshme mahlûkësh dhe është duke i mbrojtur të gjithë nga zhdukja në çdo çast. Pra, Ai, përsëri është Një. Në Të nuk

ndodh asnjë ndryshim. Çdo mahlûk, në çdo çast dhe në çdo aspekt, ka nevojë për Të. Ai nuk ka nevojë për askënd.

2- E dyta nga gjashtë gjërat që duhet të besohen dhe të pranohen me imân është (**të besosh në melekët e Tij**). Melek do të thotë i dërguar, lajmëtar dhe forcë. Meleku janë xhisëm. Janë të butë. Janë më të butë se gjendja e gaztë. Janë të ndritshëm. Janë të gjallë. Janë të mençur. Te këqijat që gjenden te njerëzit, nuk ekzistojnë te melekët. Ata mund të marrin çdo formë. Ashtu siç gazrat mund të bëhen lëngje dhe të ngurta dhe kur bëhen të ngurta marrin formë, edhe melekët mund të marrin forma të bukura. Melekët nuk janë shpirtrat që ndahen nga trupat e njerëzve të mëdhenj. Të krishterët i mendojnë melekët si të tillë. Nuk janë as të pamaterialshëm si energjia apo forca. Një pjesë e filozofëve të vjetër mendonin kështu. Të gjithë quhen (**Melaike**). Melekët janë krijuar përpara çdo gjallese. Prandaj, është urdhëruar që të besohet në melekë para se të besohet në librat. Edhe librat janë përpara pejgamberëve. Edhe në Kur'ânin kerîm, gjërat që duhen besuar janë përmendur sipas këtij radhitjeje.

Imâni në meleket duhet të jetë kështu: Meleket janë robërit e Allahut teâlâ. Ata nuk janë ortakët e Tij. Nuk janë vajzat e Tij. Kafiret dhe mushrikët kanë menduar ashtu. Allahu teâlâ i do të gjithë melekët. Ata bëjnë ità'at urdhrave të Allahut teâlâ. Nuk bëjnë gjynahe. Nuk kundërshtojnë urdhrat. Nuk janë as meshkuj e as femra. Nuk martohen. Nuk kanë fëmijë. Janë të gjallë, kanë jetë. Në lajm që vjen nga Abdullah ibni Mes'udi ''radijallahu anhu'', përmendet se një pjesë e melekëve kanë pasur fëmijë dhe se Iblisi dhe xhinët kanë dalë prej tyre, mirëpo përgjigjja për këtë është shkruar gjerësisht në libra. Kur Allahu teâlâ urdhëroi në se do të krijojë njerëzit, melekët e pyetën; (O Allahu ynë! A do të krijosh mahlûkët që do të bëjnë shkatërrime në tokë dhe do të derdhin gjak?) këto pyetje të melekëve, që quhen (**Zelle**), nuk e dëmtojnë faktin që ata janë të pafajshëm dhe pa gjynahe.

Mahlûk më të shumta në numër janë melekët. Numrin e tyre nuk e di askush tjetër përveç Allahut teâlâ. Në qiej nuk ka asnjë vend bosh ku melekët të mos jenë duke bërë ibadet. Çdo vend i qiejve

është i mbushur me melekë që janë në ruku dhe në sexhde. Në qiedh, në tokë, në barishte, në yje, në gjallesat dhe në të pajetët, në pikat e shiut, në gjethet e pemëve, në çdo molekulë, në çdo atom, në çdo reaksion, në çdo lëvizje, në çdo gjë, melekët kanë detyra. Në çdo vend, ata zbatojnë urdhrat e Allahut teâlâ. Janë ndërmjetës mes Allahut teâlâ dhe mahlûkëve. Disa prej tyre janë komandantë të melekëve të tjerë. Disa u sjellin lajm pejgamberëve. Disa të tjerë sjellin mendime të mira në zemrat e njerëzve, gjë që quhet (**Ilham**). Disa prej tyre nuk kanë njohuri për njerëzit dhe për të gjitha mahlûkat. Ata janë humbur nga vetvetja para bukurisë së Allahut teâlâ. Secili prej tyre ka një vend të caktuar. Nuk mund të largohen prej aty. Disa kanë dy, disa katër ose edhe më shumë krahë. [Ashtu siç krahët e çdo kafshe dhe krahët e aeroplanëve janë pjesë e vetë ndërtimit të tyre dhe nuk i ngjajnë njëri-tjetrit, edhe krahët e melekëve janë nga lloji i tyre. Njeriu, kur dëgjon emrin e diçkaje që nuk e ka parë dhe nuk e njeh, e imagjinon atë si diçka që e njeh dhe kështu mashtrohet. Ne besojmë se melekët kanë krahë. Por nuk mund ta dimë se si janë ato. Fotografitë e grave me krahë që shfaqen në kisha, në disa revista ose filma si melekë, janë trillime. Myslimânët nuk bëjnë këso piktura të tilla. Myslimânët nuk duhet të mendojnë se këto piktura të prishura që bëjnë jo-myslimânët janë të drejta dhe nuk duhet rënë në mashtrim prej armiqve.] Melekët e Xhenetit janë në Xhenet. Emri i të mëdhenjve të tyre është (**Ridvan**). Melekët e Xhehennemit quhen (**Zebani**). Ata kryejnë detyrat që u janë urdhëruar në Xhehennem. Zjarri i Xhehennemit nuk u bën dëm atyre. Kjo është si mosdëmtimi i peshkut nga deti. Të mëdhenjtë e zebanive të Xhehennemit janë nëntëmbëdhjetë. Më i madhi prej tyre quhet (**Malik**).

Çdo njeri ka katër melekë që shkruajnë amelet e tij të hajri dhe të sherri; dy vijnë ditën dhe dy natën. Këtyre melekëve u thuhet (**Kirâmen Kâtibin**) ose (**Melekët mbrojtës**). Është bërë e ditur gjithashtu se melekët mbrojtës janë të ndryshëm nga këta. Meleku në anën e djathtë është komandanti i atij në të majtë dhe ai shkruan veprat e mira dhe ibâdetet. Ai në të majtë shkruan veprat e këqija.

Ka melekë që do t'u japin azâb kafireve dhe myslimânëve gjynaharë në varr, si dhe melekë që bëjnë pyetje në varr. Këtyre melekëtve që bëjnë pyetje u quhen (**Munker** dhe **Nekir**). Atyre që bëjnë pyetje mu'minëve u quhen (**Mubesh-shir** dhe **Beshir**).

Melekët kanë epërsi mbi njëri-tjetrin.Më të mbiçmuarit janë katër. I pari prej tyre është (**Xhebraili**) alejhisselam. Detyra e tij është t'ua sjellë (**vahij**) pejgamberëve dhe t'i njoftojë ata me urdhrat dhe ndalesat. I dyti është (**Israfili**) alejhiselam, i cili do të fryjë në gypin që quhet (**Sur**). Ai do të fryjë në sur dy herë. Me të parën, do të vdesë çdo i gjallë përveç Allahut teâlâ. Me të dytën, të gjithë do të ringjallen sërish. I treti është (**Mikaili**) alejhisellam. Detyra e tij është të sjellë lirimin e çmimeve apo shtrenjtimin, thatësinë apo bollëkun, të rregullojë [sistemin ekonomik], [të sjellë qetësi dhe mirëqenie] dhe të vë në lëvizje çdo substancë. I katërti është (**Azraili**) alejhisellam. Ai është ai që merr shpirtin e njerëzve. [Në gjuhën perse, rûh (shpirt) do të thotë xhan.] Pas këtyre katër melekëve më të epërt, vijnë melekët që janë të ndarë në katër kategori: Melekët e quajtur (**Hamele-i Arsh**) janë katër. Në ditën e Kijâmetit do të jenë tetë. Melekët që janë në praninë e ilahut quhen (**Mukarrebin**). Melekët më të mëdhenj të azâbit quhen (**Kerubijan**). Melekët e rahmetit quhen (**Ruhanijân**). Të gjithë këta janë havâssi, domethënë më të epërtit prej melekëve. Këta, përveç Pejgamberëve "alejhimussalavatu vetteslimat", janë më të epërt se të gjithë njerëzit. Sâlihët dhe evlijatë nga myslimânët janë më të mirë dhe më të epërt se melekët e shtresës e ulët, domethënë ata të rangut më të ulët. Ndërsa melekët e shtresës e ulët janë më të mirë se njerëzit e shtresës e ulët myslimânë, domethënë fasikët dhe të pabindur.

Kafiret janë më të ulët se çdo mahlûk tjetër. Me fryrjen e parë të Surit, përveç katër melekëve të mëdhenj dhe atyre të Hamele-i Arsh, të gjithë melekët do të zhduken. Pas kësaj, Hamele-i Arsh dhe më pas katër melekët do të zhduken. Me fryrjen e dytë, të gjithë melekët do të ringjallen të parët. Hamele-i Arsh dhe këta katër melekët do të ringjallen përpara fryrjes së dytë të Surit. Pra, siç ishin krijuar para të gjitha egzistencave të gjalla, do të zhduken pas çdo gjallese.

3 - E treta nga gjashtë gjërat që duhet të besohet me imân është (**të besosh në librat që Allahu teâlâ ka zbritur**). Allahu teâlâ i ka zbritur këto libra në mënyra të ndryshme: Disave prej pejgamberëve ua ka thënë në veshët e tyre të bekuar nëpërmjet një meleku, disa të tjerëve ua ka dhënë të shkruar mbi pllaka, ndërsa disa të tjerëve ua ka zbritur të dëgjuar pa ndërmjetësim të melekut. Të gjithë këta libra janë fjala e Allahut teâlâ. Janë të ezelî dhe të ebedi. Nuk janë të mahlûk. Nuk janë fjalë të melekëve apo të pejgamberëve. Fjala e Allahut teâlâ nuk është si fjala jonë që shkruajmë, ruajmë në mendje apo e themi me gojë. Nuk është e ngjashme me të qenët në shkrim, në të folur apo në mendje. Nuk është me shkronja dhe zëra. Njeriu nuk mund ta kuptojë si është Allahu teâlâ dhe cilat janë cilësitë e Tij. Megjithatë, ajo kelam-i Allahut teâlâ lexohet nga njerëzit, ruhet në mendje dhe shkruhet. Kur është me ne, ajo bëhet e hadîth. Kelam-i Allahut teâlâ, kur është me njerëzit, është e mahlûk dhe e hadîth. Kur mendohet si fjala e Allahut teâlâ, ajo është kadîm.

Të gjithë librat që Allahu teâlâ ka zbritur janë të vërteta, të drejta. Nuk ka në to gënjeshtër apo gabim. Është thënë se është e lejueshme të premtojë dënim, azâb e të afv, por kjo varet nga kushtet që ne nuk i dimë apo nga vullneti dhe dëshira e Tij. Ose, do të thotë se ai afv azâbin që robërit e tij e meritojnë. Fjala që tregon për dënimin, azâbin nuk është të japë lajm që kur falet, të bëhet gënjeshtër. Nuk është e lejueshme që Allahu teâlâ të mos japë ni'metet që i ka premtuar, por është e lejueshme që të bëhët afv azâbet. Ky është gjithashtu ajo që tregon arsyeja dhe ajete kerîme.

Përveç nëse ka ndonjë pengesë apo vështirësi, është e domosdoshme t'u jepet ajeteve kerîme dhe hadîtheve sherîfe kuptimi i tyre i qartë dhe i kuptueshëm. Nuk është e lejueshme të jepen kuptime të tjera që u ngjajnë atyre. [Kur'âni kerîmi dhe hadîthet sherîfe janë në fjalorin dhe dialektin e Kurejshit. Duhet të jepen kuptimet e fjalëve që përdoheshin në Hixhaz para një mijë e katërqind vjetësh. Nuk është e saktë të bëhet përkthim duke përdorur kuptimet që kanë ndryshuar me kalimin e kohës dhe që përdoren sot.] Në ajetet kerîme të

quajtura (**Muteshâbihât**), ka kuptime të fshehura që nuk kuptohen. Kuptimin e këtyre e di vetëm Allahu teâlâ dhe pak të zgjedhur, të cilëve u është dhënë **(Ilmi ledunnî**), mund t'i kuptojnë vetëm aq sa u është bërë e ditur atyre. Askush tjetër nuk mund ta kuptojë atë. Prandaj, duhet të besojmë se ajetet muteshâbih janë fjala e Allahut teâlâ dhe nuk duhet të kërkojmë kuptimet e tyre. Âlimët e medhhebit Esh›ari kanë thënë se është e lejueshme të bëhet (**Te'vil**) e këtyre ajeteve, qoftë në mënyrë të shkurtër apo të gjerë. Te'vil do të thotë të zgjedhësh një nga kuptimet e ndryshme të një fjale, atë që nuk është më i famëshme. Për shembull, në suren Feth, ajeti që thotë (**Dora e Allahut teâlâ është mbi duar e tyre**), është fjala e Allahut teâlâ. Çfarëdo që Allahu teâlâ do të thotë me këtë, duhet të thuhet: Unë kështu kam besuar. Të thuash: Unë nuk mund ta kuptoj këtë kuptim, por vetëm Allahu teâlâ e di është rruga më e mirë. Ose, që ilmi i Allahut teâlâ nuk është si ilmi jonë. Vullneti i Tij nuk i ngjan vullnetit tonë. Dora e Allahut teâlâ nuk është si dora e robërve të Tij.

Në librat e zbritur nga Allahu teâlâ, disa nga leximet e ajeteve vetëm, ose vetëm kuptimi i tyre, ose të dyja janë (**Nes-huar -** shfuqizuar) nga Allahu teâlâ. Kur'âni kerîm i ka shfuqizuar të gjitha librat e mëparshëm dhe i ka hequr nga zbatimi hukmet (dispozitat) e tyre. Në Kur'ânin kerîm, deri në ditën e Kijâmetit, në asnjë kohë nuk do të ketë gabim, harresë, shtesë apo mungesë. Të gjitha ilmet e së kaluarës dhe të së ardhmes gjenden në Kur'ânin kerîm. Për këtë shkak, është më i epërt dhe më i vlefshëm se të gjitha librat qiellorë. Mu'xhiza (mrekullia) më e madhe e të Resûlullahut "sallallahu alejhi ve sellem" është Kur'âni kerîm. Edhe nëse të gjithë njerëzit dhe xhindet do të mblidheshin së bashku dhe do të përpiqeshin të thonin një fjalë si një sure e shkurtër e Kur'ânit kerîm, nuk do të ishin në gjendje ta bënin këtë. Oratorët, letrarët dhe poetët elokuentë të Arabisë u mblodhën së bashku. U përpoqën shumë. Por nuk arritën të thonin as edhe një fjalë të ngjashme me një ajet të shkurtër. Nuk mundën të kundërshtonin Kur'ânin kerîm. U mbetën të habitur. Allahu teâlâ i bën të paaftë dhe të mundur armiqtë e Islâmit përballë Kur'ânit

kerîm. Elokuenca e Kur'ânit kerîm është përtej fuqisë njerëzore. Njerëzit janë të paaftë të thonë gjëra si ai. Ajetet e Kur'ânit kerîm nuk i ngjajnë poezisë së njerëzve, as prozës pa ritëm, e as fjalëve me rimë të tyre. Është thënë me shkronjat që përdoren nga shkrimtarët letrar Arabisë.

Nga librat qiellorë, neve na është bërë e ditur se janë njëqind e katër. Prej tyre, është e njohur se dhjetë suhufe i janë zbritur (**Âdemit)** alejhisselam, pesëdhjetë suhufe Shisit (**Shîtit**) alejhisselam, tridhjetë suhufe (**Idrisit)** alejhisselam dhe dhjetë suhufe (**Ibrahimit)** alejhisselam. Libri (**Tevrati**) i është shpallur Musait alejhisselam, libri (**Zeburi**) Davudit alejhisselam, libri (**Inxhili**) Isait alejhisselam dhe (**Kur'âni kerîm**) i është shpallur Muhammedit alejhisselam.

Kur një njeri dëshiron të japë një urdhër ose të ndalojë diçka ose të bëjë një pyetje apo të japë një lajm, së pari i mendon dhe i përgatit këto në mendjen e tij. Kuptimet që ndodhen në mendje quhen (**Kelam-i nefsi-**domethënë fjala e brendshme). Këtyre kuptimeve nuk mund t'u thuhet arabisht, persisht apo shqip. Të thuhet në gjuhë të ndryshme, nuk bën që ato të marrin kuptime të ndryshme. Fjalët që shprehin këto kuptime quhen (**Kelam-i lafzi-**domethënë fjala e shprehur me zë). Kelâm-i lafzî, mund të shprehet me gjuhë të ndryshme. Nga kjo kuptohet se, kelâm-i nefsî, si cilësi të tjera, për shembull ilmin, iraden, shikimin… është një cilësi e thjeshtë, e pandryshueshme dhe një cilësi e veçantë që gjendet tek pronari i kelamit. Kelâm-ı lafzî është ai që tregon kelâm-ı nefsîn dhe që është një bashkësi shkronjash që del nga goja e folësit dhe që dëgjohet nga veshi i njeriut. Ja, kelâmi i Allahut teâlâ është një fjalë që kurrë nuk është heshtje, që nuk është mahlûk dhe që gjendet me qenien e Tij, është një kelâm ezelî dhe ebedi. Ajo është një cilësi më vete, ndryshe nga cilësitë zâtije dhe nga cilësitë subûtije si ilm dhe irâde.

Edhe cilësia e Kelâm është e thjeshtë. Nuk ndryshon kurrë. Nuk është me shkronja apo me zëra. Nuk ka ndryshim apo shpërbërje, si urdhërimi, ndalimi, lajmërimi, apo si të qenët arabisht, farsisht, hebraisht, turqisht, shqip apo sirianisht. Nuk merr forma të tilla. Nuk

mund të shkruhet. Nuk ka nevojë për vegla dhe mjete si mendja, veshi apo gjuha. Mund të shprehet në çdo gjuhë që dëshirohet. Nëse shprehet në arabisht, quhet Kur'âni kerîm. Nëse shprehet në hebraisht, është Teurati. Nëse është në siranisht, është Inxhili. [Në librin (**Sherh-ul-mekasid**) [1] thuhet se nëse thuhet në gjuhën greke, është Inxhili; kur është në siranisht, është Zeburi.]

Kelâm-i ilâhi njofton gjëra të ndryshme. Nëse njofton tregime, pra ngjarje të ndodhura, quhet (**Haber** – lajmë). Nëse nuk është kështu, quhet (**Inshâ** – si urdhër apo ndalim). Nëse njofton gjëra që duhen bërë, quhet (**Emr** – urdhër). Nëse njofton ndalime, quhet (**Nehy** – ndalim). Megjithatë, në fjalën ilahie nuk ka asnjë ndryshim apo shumim. Të gjitha librave dhe faqeve të zbritura janë nga cilësitë e fjalës së Allahut teâlâ. Ato janë nga sifati kelâm, domethënë nga kelâmet e nefsit. Kur janë në gjuhën arabe, quhen Kur'âni kerîm. Shpalljet që janë me shkronja, të shkruara, të shqiptuara, të dëgjuara dhe të memorizuara në mendje, të zbuluara në mënyrë të rregullt, quhen (**Kelâmi lafzî**) dhe (**Kur'âni kerîm)**. Ky fjalim i shprehur kelâmi lafzî, për shkak se tregon kelâmi nefsî, është e lejueshme të thuhet kelâmi ilâhî dhe sifâti ilâhî. Ashtu siç i thuhet Kur'âni kerîm të gjithëve, po ashtu edhe pjesëve të tij u thuhet Kur'ân.

Âlimët e rrugës së drejtë, me konsensus thonë se kelâmi nefsî nuk është mahlûk, por është kadîm. Nuk ka konsensus për çështjen nëse kelam-i lafzi është i hâdith apo i kadîm. Ata disa prej atyre që thanë se është hâdith, thanë se nuk duhet të thuhet se kelâm-ı lafzî është hâdith. Sepse, nëse thuhet hâdith, mund të kuptohet se edhe kelâm-ı nefsî është hâdith, kanë urdhëruar. Fjala më e mira është kjo. Kur njeriu dëgjon diçka që e tregon një gjë tjetër, menjëherë e kujton atë gjë. Nga âlimët e Ehl-i Sunetit, ata që kanë thënë Kur'âni kerîm është hâdith, e kanë pasur për qëllim se ato zëra dhe fjalë që ne i lexojmë me gojë janë të mahlûk. Âlimët e Ehl-i Sunetit kanë rënë konsensus se si kelam-i lafzi ashtu edhe kelam-i nefsi janë ke-

[1] Sherh-ul-Mekâsî është shkruar nga Sa'duddin Teftazani dhe ai ka vdekur në Semerkand në vitin 1389 (792 m.)

lam-i Allahut. Edhe nëse disa kanë ndjekur rrugën e metaforës për këtë çështje, të thuash Kelam-i nefsi është kelami e Allahut teâlâ do të thotë se është cilësia e kelamit së Allahut teâlâ. Të thuash Kelam-i lafzi është kelami e Allahut teâlâ do të thotë se Allahu teâlâ është krijuesi i saj.

Pyetje: Nga shkrimet e mësipërme kuptohet se kelâm i ezelî e Allahut teâlâ nuk mund të dëgjohet. Të thuash dëgjova fjalën e Allahut, do të thotë se dëgjova zërat dhe fjalët që u lexuan. Ose do të thotë: Kuptova zërin e lexuar dhe kelâm-in nefsî që është ezelî. Të gjithë pejgamberët, madje edhe çdo njeri, mund ta dëgjojnë në këto dy mënyra. Atëherë, cili është shkaku që Musai alejhisselam u veçua me titullin (Kelîmullah)?

Përgjigje: Musai alejhisselam, jashtë zakoni ilâhijjen, e dëgjoi kelâm-ı ezelî pa shkronja dhe pa zë. Ashtu siç Allahu teâlâ do të shihet në xhenet në një mënyrë që nuk mund të kuptohet apo të shpjegohet, po ashtu edhe e dëgjoi ai e Atë në një mënyrë që nuk mund të shpjegohet. Askush tjetër nuk e ka dëgjuar në këtë mënyrë. Por, jo vetëm me veshë. Ose e dëgjoi kelâmin e Allahut me zë. Çdo pjesë e trupit të tij, nga çdo anë, e dëgjoi. Ose, e dëgjoi vetëm nga ana e pemës. Por kjo nuk ishte me zë. Nuk e dëgjoi përmes dridhjes së ajrit apo ndonjë fenomeni tjetër fizik. Për shkak se e dëgjoi në njërën nga këto tre mënyra, ai mori titullin (**Kelîmullah)**. Edhe dëgjimi i kelâmi ilahi**ës** nga Muhammedi alejhisselam në natën e Miraxhit, ashtu si edhe dëgjimi i Xhebrailit, alejhisselam, gjatë marrjes së shpalljes, ishte i tillë.

4 - E katërta nga gjashtë gjërat që duhet të besohen dhe të pranohen me imân është (**të besohet në Pejgamberët e Allahut teâlâ**). Janë dërguar për të shpënë njerëzit në rrugën e drejtë që Allahu teâlâ e pëlqen dhe për t'ua treguar atyre rrugën e drejtë. Rusul do të thotë resûlet. Në fjalor, do të thotë person i dërguar dhe lajmëtar. Në Islâm, (**Resûl**) do të thotë një person me krijim dhe me moral të mirë, me ilm dhe mendje, më i lartë, më i çmuar dhe më i respektuar se të gjithë njerëzit e kohës së tij. Nuk ka asnjë cilësi të keqe, nuk

ka gjendje të papëlqyeshme. Pejgamberët kanë cilësinë e (**Ismetit**). Do të thotë se, para se t'i njoftohej atij pejgamberllëku dhe pasi që iu njoftua, nuk bën asnjë gjynah, as të vogël e as të madh. [Kafirët që përpiqen të shkatërrojnë Islâmin nga brenda thonë se Muhammedi alejhisselam, para se të bëhej Pejgamber, bënte kurban para idhujve dhe si dëshmi përdorin librat e njerëzve pa medhheb. Që kjo shpifje e shëmtuar është gënjeshtër, kuptohet qartë nga rreshtat e mësipërm.] Pasi që është njoftuar se është Pejgamber, derisa të përhapet dhe të kuptohet se është Pejgamber, ai nuk ka mangësi apo të meta si verbëri, shurdhësi apo të ngjashme me to. Është e nevojshme të besohet se çdo Pejgamber ka shtatë cilësi: **Emanet, Sidk, Teblig, Adalet, Ismet, Fetanet** dhe **Emn-ul-azl**. Domethënë, nuk hiqen nga pejgamberllëku. Fetanet do të thotë shumë i zgjuar, shumë i kuptueshëm.

Pejgamberit që sjell një fe të re i thuhet (**Resûl**). Pejgamberit që nuk sjell një fe të re, por i thërret njerëzit në fenë e mëparshme, i thuhet (**Nebi**). Në komunikimin e urdhrave dhe në thirrjen e njerëzve në fenë e Allahut teâlâ, nuk ka ndonjë dallim mes Resûlit dhe Nebijut. Të imani në Pejgamberët do të thotë të mos bësh dallim mes tyre dhe të besosh se të gjithë janë sâdik dhe të drejtë në fjalën e tyre. Ai që nuk beson në njërin prej tyre, në të vërtetë nuk ka besuar në asnjërin.

Pejgamberllëku nuk fitohet me përpjekje, me uri, me vuajtje apo me shumë ibâdet. Ai ndodh vetëm me ihsân**ë** dhe përzgjedhjen e Allahut teâlâ. Për të rregulluar dhe bërë të dobishme punët e njerëzve si në këtë dynjâ ashtu edhe në âhiret, për t'i mbrojtur nga veprat e dëmshme dhe për t'i udhëzuar drejt shpëtimit, hidâjet dhe rehatisë, janë dërguar fetë përmes pejgamberëve. Edhe pse kanë pasur shumë armiq dhe ata i janë tallur dhe i kanë mërzitur, në shpalljen dhe njoftimin e urdhrave të Allahut teâlâ, që duhen besuar dhe zbatuar, ata nuk janë frikësuar nga armiqtë dhe nuk kanë mbyllur sytë aspak. Allahu teâlâ i ka forcuar Pejgamberët me mu'xhiza për të treguar se ata janë të vërtetë dhe të sinqertë. Askush nuk ka mundur të kundërshtojë këto mu'xhiza. Personi që e pranon dhe i beson një Pejgamberi

quhet (**Ummet**) i atij Pejgamberi. Në ditën e Kijâmetit, do t'u jepet leje Pejgamberëve që të bëjnë ndërmjetësim për gjynaharët nga ummeti i tyre dhe ndërmjetësimi i tyre do të pranohet. Gjithashtu, Allahu teâlâ do t'u japë leje edhe âlimit, sâlihut dhe evlijasë nga ummeti i tyre që të ndërmjetësojnë dhe ndërmjetësimi i tyre do të pranohet. Pejgamberët "alejhimussalavatu vetteslimat" janë të gjallë në varret e tyre me një jetë që ne nuk e njohim. Trupat e tyre të bekuar nuk kalbën nga dheu. Për këtë arsye, në një hadîth sherîf urdhërohet: (**Pejgamberët në varret e tyre falen dhe kryejnë haxhin**.)

[Tani, disa njerëz në Arabinë Saudite që quhen (**Vehabi**), nuk besojnë në këto hadîthe sherîfe. Ata i quajnë kafir myslimânët e vërtetë që i besojnë këtyre hadîtheve sherîfe. Për shkak se e te'vîl (keqinterpretojnë) kuptimin e nasseve që nuk janë të qarta dhe janë të dyshimta, megjithëse nuk bëhen kafir, ata bëhen njerëz të (**pronar i Bidatit**). Ata u shkaktojnë shumë dëm myslimânëve. Vehabizmi u themelua nga një ahmak (budalla) nga Nexhdi, me emrin Muhammed bin Abdulvehab. Një spiun anglez me emrin Hempher, duke përdorur mendimet e devijuara të Ibni Tejmijes[1] , e mashtroi këtë njeri. U përhap në çdo vend me librat e një egjiptiani me emrin Abduh[2] . Âlimët e (**Ehl-i Sunetit)** kanë njoftuar në qindra libra të tyre se këta nuk janë një medhheb i pestë, por janë në dalâlet, në rrugë të gabuar. Këto janë shpjeguar gjatë në librat (**Se'âdet-i Ebedijje**) dhe (**Kijâmeti dhe Ahireti**). Allahu teâlâ t'i ruajë të rinjtë âlimë të fesë, që të mos devijojnë në rrugën e vehabizmit, që është një rrugë e sajuar nga anglezët. Mos i largoftë ata nga rruga e âlimëve të (**Ehl-i Sunetit)**, të cilët janë lavdëruar në hadîthet sherîfe!]

Syt e bekuara të Pejgamberëve "alejhimusselam" flenë, por sytë e zemrës së tyre nuk flenë. Të gjithë pejgamberët janë të barabartë në kryerjen e detyrave të pejgamberisë dhe në posedimin e epërsisë së pejgamberisë. Shtatë cilësitë që kemi përmendur më sipër gjenden te të gjithë ata. Pejgamberët nuk azlohen nga pejgamberia, domethënë

[1] Ahmed ibni Tejmijje vdiq në Damask në vitin 728 h. (1328 m.)
[2] Muhammed Abduh vdiq në Egjipt në vitin 1323 h. (1905 m.)

nuk hidhen poshtë. Nga velît, ndërsa mund të merret evlijallëku. Pejgamberët "alejhimussalavatu vetteslimat" janë nga njeriu. Nga xhindi dhe melekët nuk bëhen pejgamberë për njerëzit. Xhindi dhe melekët nuk mund të ngjiten në shkallën e pejgamberëve. Pejgamberët kanë nderime dhe epërsi ndaj njëri-tjetrit. Për shembull, në aspektin e numrit të madh të ummetit të tyre, të mëdha janë vendet ku janë dërguar, përhapja më e gjerë e ilmit dhe mağrifetit (domethënë njohje e thellë) të tyre, numri dhe vazhdimësia e mu'xhizeve të tyre, si dhe vlerat dhe ihsânët që u janë dhënë atyre në të gjitha këto, në aspektin e epërsisë, Pejgamberi i fundit i kohës, (**Muhammedi**) alejhisselam është më i epërm mbi të gjithë Pejgamberët. Pejgamberët e quajtur ulul-azm janë më epërs se të tjerët që nuk janë të tillë dhe Resûlët janë më epërs se Nebijtë që nuk janë Resûlë.

Numri i Pejgamberëve "alejhimussalavatu vetteslimat" nuk është i njohur saktësisht. Është e famshme se kanë qenë më shumë se njëqind e njëzet e katër mijë. Nga këta, treqind e trembëdhjetë ose treqind e pesëmbëdhjetë prej tyre kanë qenë Resûlë. Edhe nga brenda këtyre, gjashtë janë më të larta. Këta quhen Pejgamberët (**Ulul'azm**). Pejgamberët Ulul-azm janë: **Âdemi, Nuhu, Ibrahimi, Musai, Isai** dhe **Muhammed Mustafa** "alejhimussalatu vesselam".

Në mesin e Pejgamberëve, tridhjetë e tre janë të famshëm. Emrat e tyre janë: **Âdem, Idrîs, Shit ose (Shis,) Nuh, Hud, Sâlih, Ibrahim, Lut, Ismail, Ishak, Jakub, Jusuf, Ejjub, Shuajb, Musa, Harun, Hëdër, Jusha bin Nun, Iljas, Eljesa', Dhul-kifl, Shemun, Ishmoil, Junus bin Meta, Davud, Sulejman, Lokman, Zekerijja, Jahja, Uzejr, Isa bin Merjem, Zulkarnejn** dhe **Muhammed** ''alejhi alejhimussalatu vesselam''.

Prej tyre, vetëm njëzet e tetë prej emrave janë njoftuar në Kur'ânin kerîm. Shit, Hidir, Jusha', Shem'un dhe Ishmoil nuk janë njoftuar. Nga këta njëzet e tetë, nuk është e sigurt në mënyrë të prerë nëse Dhulkarnejn, Lokman, Uzejr dhe Hëdër kanë qenë Pejgamberë apo jo. Në Letërkëmbimet e Imâm-i Ma'sumit (**Mektûbâtı Masûmijje**), Vëllimi 2, letra nr. 36, shkruhet se lajmet që tregojnë se Hëdrri alej-

hisselam, ka qenë Pejgamber janë të fuqishme. Në letrën nr. 182 thuhet: Shfaqja e Hëdrriut alejhisselam, në formë njerëzore dhe kryerja e disa veprave nga ai nuk tregon se ai është gjallë. Allahu teâlâ i ka dhënë leje që i tij dhe shpirtërat e të shumë Pejgamberëve dhe evlijave të shfaqen në formë njerëzore. T'i shohësh ata nuk do të thotë që janë gjallë. Emri i dytë i Zuhulkiflit alejhisselam, është Harkil. Ka edhe nga ata që thonë se ai është Iljasi, Idrîsi ose Zekerijai alejhisselam.

Ibrahimi alejhisselam, është Halilullah. Sepse në zemrën e tij nuk kishte asnjë dashuri për mahlûkat, përveç dashurisë për Allahun teâlâ. Musa alejhisselam, është Kelimullah. Sepse ai ka folur me Allahun teâlâ. Isai alejhisselam, është Kelimetullah. Sepse ai nuk kishte baba. Vetëm me kelâmin ilahijje (BËHU) nga nëna e tij u soll në këtë dynjâ. Përveç kësaj, fjalët plot hikmet të Allahut teâlâ i përcillte në veshët e njerëzve duke predikuar.

Më i epërm, më i nderuari dhe më i çmuari ndër bijtë e Âdemit dhe ai që u bë shkak për krijimin e të gjitha mahlûkëve, është **Muhammedi** alejhisselam Habibullah. Ka shumë gjëra që tregojnë se ai është Habibullah dhe që dëshmojnë madhështinë dhe epërsinë e tij. Për këtë arsye, për të nuk mund të thuhet fjalë si u mposht apo pësoi disfatë. Në ditën e Kijâmetit, ai do të ngrihet nga varri para të gjithëve. Do të shkojë në vendin e Mahsherit para të gjithëve. Ai do të hyjë në Xhenet para të gjithëve. Mu'xhizët e tij nuk kanë të sosur dhe nuk mund të numërohen nga forca e njeriut, por le ta zbukurojmë shkrimin tonë me mu'xhizën e Miraxhit.

Resûlullahu "sallallahu teâlâ alejhi ve sellem", ndërsa ishte në shtratin e tij, u bë që të zgjohej dhe me trupin e tij të bekuar u dërgua nga qyteti i Mekës në Mesxhid-i Aksa në Kudus dhe prej andej në qiejt dhe pas qiellit të shtatë, në vendet që vullnetoi Allahu teâlâ. Në këtë mënyrë duhet të besohet në Miraxhin. [Ata që janë në sektin e devijuar Ismaili dhe armiqtë e fesë që vishen si âlimë islâmë thonë Miraxhi ishte një gjendje, ndodhi vetëm me shpirt. Duke thënë dhe shkruar se nuk shkoi me trup, përpiqen t'i mashtrojnë të rinjtë. Nuk

duhet të merren libra të tillë të prishur dhe nuk duhet të mashtrohemi prej tyre. Se si ka ndodhur Miraxhi, është shkruar gjerësisht në shumë libra të çmuar, për shembull në librin (**Shifâ-i Sherîf**)[1] . Edhe në librin (**Se'âdet-i Ebedijje**) është shpjeguar hollësisht.] Nga Mekke-i mukerreme deri te (**Sidretu'l-Munteha**), shkoi së bashku me Xhebrailin alejhisselam. (**Sidretu'l-Munteha**) është një pemë në qiellin e gjashtë dhe të shtatë. Të gjitha dijet dhe të gjitha lartësimet nuk mund të kalojnë përtej asaj. Resûl-i ekrem efendiu "sallallahu alejhi ve sellem", në Sidre e pa Xhebrailin alejhisselam në formën e tij të vërtetë, me gjashtëqind krahë. Xhebraili alejhisselam qëndroi te Sidreja. Nga Mekka deri në Kudus-i sherîf, ose deri në qiellin e shtatë, ai u dërgua mbi (**Burak**). (Burak) ishte një kafshë e Xhenetit me ngjyrë të bardhë, më e vogël se mushka dhe më e madhe se gomari. Nuk ishte nga kafshët e kësaj dynjâ. Nuk kishte as gjini mashkullore, as femërore. Lëvizte shumë shpejt. Vendoste këmbën deri aty ku arrinte shikimi i syrit. Resûlullahu "sallallahu alejhi ve sellem", në (**Mesxhid-i Aksa**), u bë imâm për pejgamberët dhe u fali atyre namazin e jacisë ose të sabahut. Shpirtrat e pejgamberëve ishin atje në formën e tyre vetjake njerëzore. Nga (**Kudusi**) deri në qiellin e shtatë, u ngrit në një çast përmes një shkalle të panjohur të quajtur (**Miraxh**). Gjatë rrugës, melekët ishin rreshtuar në të djathtë dhe në të majtë, duke e lavdëruar dhe madhëruar Resûlullahun. Kur arrinte në çdo qiell, Xhebraili alejhisselam jepte lajmin dhe përgëzimin për nderimin e Resûlullahut. Në secilin prej tyre, ai takoi një pejgamber dhe përshëndetej me të. Në (**Sidre**), i pa shumë gjëra të çuditshme. Ai pa ni'metet e Xhenetit dhe azâbët e Xhehennemit. Nga dëshira dhe kënaqësia për të parë xhemalin e Xhenab-i Hakk, nuk i hodhi sytë asnjë prej ni'meteve të Xhenetit. Nga Sidreja përpara, ai vazhdoi vetmuar, mes dritave. Dëgjoi zërat e lapsave të melekëve. Ai kaloi përmes shtatëdhjetë mijë perdeve. Midis dy perdeve, ishte si një rrugë prej pesëqind vitesh. Pas kësaj, mbi një shtrat të quajtur

[1] Autori i veprës 'Shifa', Kadı Ijad Maliki, vdiq në Marrakesh në vitin 544 h. [1150 m.]

(**Refref**), më i ndritshëm se dielli, kaloi përtej Kursisë. Arriti tek Arshi i ilahije. Ai doli jashtë nga Arshi, kohës, hapësirës dhe âlemeve materiale. Arriti në një pozitë ku mund të dëgjonte fjalën e Xhenab-i Hakkut).

Ashtu siç do të shihet Allahu teâlâ në âhiret pa kohë dhe pa vend, edhe aty e pa Allahun teâlâ në një gjendje që nuk mund të kuptohet dhe nuk mund të përshkruhet. Ai bisedoi me Allahun teâlâ pa zë dhe pa shkronja. E tesbih, hamd dhe sena (lavdërim) Allahun teâlâ. U përball me ikrâma dhe ihsâna të panumërta. Fillimisht, për të dhe për ummetin e tij, u bënë farz pesëdhjetë kohë namaz, por me shenjën e Musa alejhisselam, ato u reduktuan gradualisht në pesë kohë. Para kësaj, faleshin vetëm namazet e sabahut dhe të ikindisë ose të jacisë. Pas këtij udhëtimi të gjatë dhe pasi u takua me këto ikrâma, ihsâna dhe pasi pa dhe dëgjoi shumë gjëra të habitshme, u kthye në shtratin e tij. Vendi ku qëndronte nuk ishte ftohur ende. Një pjesë e asaj që kemi njoftuar, është lajmëruar me ajete kerîme, e një pjesë tjetër me hadîthe sherîfe. Edhe pse nuk është vaxhib të besohet në të gjitha këto, për shkak se janë njoftuar nga âlimët e Ehl-i Sunetit, ai që nuk i pranon këto lajme, largohet nga Ehl-i suneti. Ndërsa ai që nuk beson në ajetet kerîme apo hadîthin sherîfe, bëhet kafir.

Le të njoftojmë disa prej gjërave të panumërta që dëshmojnë se Muhammedi alejhisselam është (**Sejjid-ul-Enbija**), domethënë më i epërmi ndër të gjithë pejgamberët ‘‘alejhimusslavatu vetteslimat’’.

Në ditën e Kijâmetit, të gjithë Pejgamberët “alejhimussalavatu vetteslimat” do të hijëzohen nën flamurin e Tij. Allahu teâlâ i ka urdhëruar çdo pejgamber: [Nëse e arrini kohën kur Habîbi Im, Muhammedi alejhiselam, të cili është i zgjedhuri dhe i dashuri Im ndër gjithë mahlûkët e Mi, bëhet pejgamber, atëherë besoni në Të dhe ndihmojeni Atë!] Edhe të gjithë Pejgamberët ua lanë këtë si porosi dhe urdhër ummeteve të tyre.

Muhammedi alejhisselam është (**Hatem-ul-Enbija**), që do të thotë se pas Tij nuk do të vijë më asnjë pejgamber. Shpirti Tij i bekuar u krijua para çdo pejgamberi tjetër. Grada e Pejgamberisë iu dha më

parë Atij. Pejgamberia, u përmbush me nderimin që Ai i dha dynjâs. Edhe pse Isa alejhisselam do të zbresë nga qielli në Sham, afër ditës së Kijametit, në kohën e hazretit Mehdi, ai do ta përhapë fenë e Muhammedit alejhisselam mbi tokë. Do të jetë nga ummeti i Tij.

[Në vitin hixhri kameri 1296 dhe në vitin miladî 1880, devijuesit që quhen (**Kadijani**), në Indi, të cilët u shfaqën nga anglezët, thonë gënjeshtra dhe fjalë të shëmtuara edhe për Isa'in alejhisselam. Edhe pse e quajnë veten myslimânë, ata po e shkatërrojnë islâmin nga brenda. U është dhënë fetva se ata nuk janë myslimânë. Ata quhen edhe **(Ahmedi**).

Njëra nga Ehl-i bi'dat dhe zindikët, që u shfaqën në Indi është sektet (**Xhematut-teblîgijje**). Këtë, në vitin 1345 [m.1926], e themeloi një xhâhil me emrin Iljas. Ai thoshte: (Myslimânët ranë në dalâlet. Mora urdhër në ëndërr që t'i shpëtoja ata). Ai thoshte se hoxhallarët e tij, devijuesit, Nezir Husejn, Reshid Ahmed Kenkuhi dhe Halil Ahmed Seharanpuri i kishin mësuar nga librat e tyre. Për të mashtruar myslimânët, ata gjithmonë flasin për vlerën e namazit dhe të xhematit. Megjithatë, namazi dhe çdo ibâdeti atyre që janë Ehl-i bidatit, pra atyre që nuk janë në medhhebin (**Ehl-i sunet)**, asnjë nuk pranohet. Ata, Ehl-i Sunet librat të lexoni dhe, fillimisht, të shpëtoni nga besimet e bidat dhe duhët të bëheni myslimânë të vërtetë. Në Kur'ânin kerîm, ata që nxjerrin kuptime të gabuara nga ajetet që janë të njoftuar në mënyrë të mbyllur, quhen (**Ehl-i bidat)** ose të (**Devijuar**). Atyre armiqve të Islâmit që u japin kuptime të gabuara ajeteve kerîme sipas mendimeve të tyre tradhtare dhe të devijuara, quhen (**Zindik)**. Zindikët përpiqen të ndryshojnë Kur'ânin kerîm dhe Islâmin. Armiku më i madh që i ka nxjerrë në shesh këto, i ka ushqyer dhe ka shpenzuar miliarda për t'i përhapur në çdo anë të dynjâs, janë anglezët. Xhâhilët dhe të paturpiltë anëtarët e (**Teblig-i xhematit**) që kanë rënë në kurthet e kafirit anglez, gënjejnë duke thënë për veten e tyre se janë (**Ehl-i Sunet)** dhe duke falur namaz, e mashtrojnë myslimânët. Abdullahu bin Mesudi ka thënë: (Do të ketë njerëz që falin namaz edhe pse nuk kanë fe.) Këta do të digjen

përgjithmonë në fund të Xhehennemit. Disa prej tyre, si folja lejleku në majë të minares, me çallmat e tyre të mëdha, mjekrat dhe rrobat e gjata, lexojnë ajete kerîme dhe u japin atyre kuptime të shtrembëruara për të mashtruar myslimânët. Ndërsa në hadîthin sherîf është urdhëruar: (**Innallâhe lâ jendhuru ilâ suverikum ve sijabikum, ve lâkin jendhuru ilâ kulubikum ve nijjâtikum**), (Allahu teâlâ nuk shikon pamjet dhe rrobat tuaja, por shikon zemrat dhe qëllimet tuaja.) Bejt:

Ka trup të gjatë, çallma është copë-copë,
Si fole lejleku, mbi minare rri në kupë.

Për shkak se këta xhâhilë dhe ahmakët nuk kanë mundur t'u përgjigjen librave të (**Hakikat Kitabevi**), të cilat i zbulojnë gënjeshtrat e fjalëve të tyre me shkëlqim të rremë, ata thonë: (Librat e Hakikat Kitabevi janë të gabuar, janë të prishur. Mos i lexoni këta libra.) Shenja më e madhe e armiqve të Islâmit, të devijuarve dhe zindikëve është kjo: Të thonë se shkrimet e âlimëve të Ehl-i Sunetit dhe librat e vërtetë të fesë që i botojnë ata janë të prishur dhe të thonë: Mos i lexoni këto libra. Dëmet që ata i kanë shkaktuar Islâmit dhe përgjigjet e âlimëve të Ehl-i Sunetit janë shkruar gjerësisht në librin tonë (**Faideli Bilgiler -** Dijet e dobishme)].

Muhammedi alejhisselam, është më i epërmi ndër pejgamberët dhe rahmetet e âlemeve. Tetëmbëdhjetë mijë âlem përfitojnë nga deti i rahmetit të Tij. Me njëzëri, Ai është pejgamberi i të gjithë njerëzve dhe xhindëve. Ka shumë prej atyre që kanë njoftuar se Ai është pejgamber edhe për melekët, bimët, kafshët dhe për çdo materie. Pejgamberët e tjerë ishin dërguar në një vend të caktuar dhe për një popull të caktuar. Ndërsa Resûl i ekrem "sallallahu alejhi ve sellem" është pejgamber për të gjitha âleme, për çdo krijesë të gjallë e të pajetë. Allahu teâlâ i ka përmendur pejgamberët e tjerë me emrat e tyre. Ndërsa Muhammedin alejhisselam, e ka nderuar duke thënë: O Resûlullahu im, o Pejgamberi im. Çdo mu'xhize e ngjashme me secilën prej mrekullive që janë dhënë pejgamberëve të tjerë, i është ihsânuar

edhe atij. Allahu teâlâ i ka dhuruar pejgamberit dashur aq shumë ikram (dhurate) dhe aq shumë mu'xhize, saqë nuk ia ka dhuruar asnjë pejgamberi tjetër në atë masë. Të ndarë hënës në dy pjesë me shenjën e gishtit të tij të bekuar, të bërët tesbih i gurëve që i mbante në pëllëmbën e tij, të përshëndeturit e tij nga drunjtë duke thënë: (Ja Resûlullah!), të qarët me zë i trungut të thatë të quajtur (**Hannane)** për shkak të ndarjes nga Resûlullahu, të rrjedhurit e ujit të pastër nga mesi i gishtave e tij të bekuar, të dhënit atij në âhiret të gradës së lartë të quajtur (**Makami Mahmud), (Shefaati Kubra), (Hauzi Kevser), (Vesile)** dhe (**Fadile**) dhe të nderuarit e tij me shikimin e xhemali ilahi para se të hyjë në Xhenet. Në dynjâ, Ai u dallua me hulk i adhim (moral të lartë),jakin (besim të fortë), ilm (dituria), hilm (butësi), sabr (durim), shukr (falënderim), zuhd (asketizëm), iffet (ndërshmëri), adl (drejtësi), muruvet (bujari), haja (ndrojtje), sexha'at (trimëri), tevazu (përulësi), hikmet (urtësi), edeb (mirësjellje), semahat (bamirësi), re'fet (merhamet) dhe me pafundësi virtytesh dhe nderesh dhe kështu u ngrit mbi të gjithë Pejgamberët. Numrin e mu'xhizeve që i janë dhënë Atij nuk e di askush tjetër përveç Allahut teâlâ. Feja e Tij i ka nes-huar nga zbatimi të gjitha fetë e tjera. Feja e Tij është më e mira dhe më e larta nga të gjitha fetë. Ummeti i Tij është më i epërt ndër të gjitha ummetet. Evliatë e ummetit të Tij janë më të lavdishëm se evliatë e ummeteve të tjera.

Në mesin e Evliave të ummetit të Muhammedit alejhisselam, ai që ka fituar të drejtën për të qenë halife i Resûlullahut dhe që është më i denji për hilafet, është imâmi, kroni i evliave, (**Ebu Bekr-i Siddîk**) "radijallahu anh". Ai është më i miri dhe më i epëruari i të gjithë njerëzve, të kaluar dhe të ardhshëm, pas pejgamberëve. Ai është që e fitoi i pari shkallën dhe nderin e hilafetit. Edhe para se të shfaqej Myslimânizmi, me ihsânë dhe lutfë e Allahut teâlâ, ai nuk e adhuroi idhujt. Ai është ruajtur nga njollat e kufrit dhe devijimit. [Ata që mendojnë dhe shkruajnë se Resûlullahu ka adhuruar idhuj para nubuvvetit (domethënë para pejgamberisë), duhet të kuptojnë nga ky fakt se sa të pashkolluar dhe të xhâhil janë.]

Pas tij, njeriu më i epërm ndër të gjithë njerëzit është Fâruku i a'dham, i zgjedhuri i Allahut teâlâ si shok për Habibin e Tij, halifi i dytë (**Omeri bin Hattabi**) "radijallahu teâlâ anh".

Pas tij, njeriu më i epërm ndër njerëzit është halifi i tretë i Resûlullahut, thesari i ihsânive dhe bamirësive, burimi i turpit, imânit dhe diturisë, Zinnurejn (**Osman bin Affan**) "radijallahu teâlâ anh".

Pas tij, njeriu më i mirë ndër njerëzit është halifi i katërt i Resûlullahut, zotërues i epërsive të jashtëzakonshme, luani i Allahut teâlâ, (**Ali bin ebi Talib**) "radijallahu teâlâ anh".

Pas tij, (**Hazreti Hasen**) u bë halife. Me këtë, plotësua periudha tridhjetëvjeçare e hilafetit që është përmendur në hadîthin sherîf[1]. Pas tij, njeriu më i epërm ndër njerëzit është drita e të dy syve të Resûlullahut "sallallahu teâlâ alejhi ve sellem", (**Husejn bin Ali**) "radijallahu teâlâ anhum".

Të gjitha epërsitë, të pasurit më shumë shpërblim, sakrificë për fenë islâme, lënia e atdheut dhe të dashurve, të bëhesh myslimân më parë se të tjerët, përputhje e plotë me Resûlullahun "sallallahu teâlâ alejhi ve sellem", mbajtja fortë pas sunetit të Tij, përpjekje për përhapjen e fesë dhe parandalimi i kufrit, fitnesë dhe korrupsionit, kjo do të thotë.

Aliu "radijallahu anh", edhe pse u bë myslimân më përpara se të gjithë të tjerët, përveç Ebu Bekrit "radijallahu anh", për shkak se në atë kohë ishte fëmijë, nuk kishte pasuri dhe ndodhej në shtëpinë dhe në shërbimin e Resûlullahut, pranimi i tij i hershëm i imânit nuk u bë shkak që të tjerët të pranojnë imânin, që të nxjerrin mësime dhe që kafirët të pësojnë disfatë. Megjithatë, pranimi i imâni nga tre halifët e tjerë e forcoi Islâmin. Imâm-i Aliu dhe fëmijët e tij "radijallahu anhum", për shkak se janë farefisi më i afërt i Resûlullahut dhe janë prej gjakut të tij të bekuar, nëse thuhet se janë më të epërm se Sıddîk-i ekber dhe Fârûk-u a'dham, kjo epërsi nuk do të thotë epërsi në çdo drejtim. Ajo nuk e bën që të jenë përpara këtyre të mëdhenjve

[1] Hasan bin Ali vdiq në Medinën e Ndriçuar pasi u helmua, në vitin 669 (49 m.)

në çdo drejtim. Është e ngjashme me faktin që Hëzër alejhisselam i mësoi disa gjëra Musa alejhisselamit. [Nëse epërsia do të ishte më e madhe sipas lidhjes së gjakut, atëherë Hazreti Abbasi do të ishte më i epërm se Hazreti Aliu. Në rastin e Ebu Talibit dhe Ebu Lehebit, që janë shumë të afërt nga gjaku, nuk ka aspak nder dhe epërsi, të cilat ndodhen tek më të ultët ndër mu'minët.] Për shkak të epërsisë nga gjaku, **Hazreti Fatimja** është më e epërme se **Hazreti Hatixhja** dhe **Hazreti Aishja** ''radijallahu anhunne''. Mirëpo, epërsia në një aspekt nuk do të thotë epërsi në çdo aspekt. Âlimët tanë kanë thënë gjëra të ndryshme rreth asaj se cila nga këto tri zonja është më e epërme. Sipas hadîtheve sherîfe, të tria ato, si dhe **Hazreti Merjemi** dhe bashkëshortja e Faraonit, **Hazreti Asije** ''radijallahu teâlâ anhunne exhmâ'in'', janë gratë më të epërme të dynjâsë. Në një hadîth sherîf urdërohet: (**Fatimja është më e epërmja e grave të xhenetit. Hasani dhe Husejni janë më të lartët e të rinjve të xhenetit**.) Kjo është një epërsi në një aspekt të caktuar.

Pas tyre, më të epërit nga Es-hâb-i kiram janë ata që janë nga (**Ashere-i Mubeshere**), domethënë dhjetë personat që janë përgëzuar me Xhenet. Pas tyre, më të epërit janë treqind e trembëdhjetë personat që morën pjesë në betejën e Bedrit. Pas tyre vijnë të gjithë ata që ishin mes shtatëqind luanëve në betejën e Uhudit. E më pas, më të epërit janë njëmijë e katërqind personat që i dhanë besën Resûlullahut nën pemë, në ngjarjen e njohur si (**Biat-ur-ridvan**).

Na është vaxhib t'i përmendim me respekt dhe dashuri emrat e gjithë Es-hâb-i kiram''radijallahu anhum exhmâ'in'', të cilët në rrugën e Resûl-i Ekrem''sallallahu alejhi ve sellem'' Efendiu, e falën jetën dhe pasurinë e tyre dhe e ndihmuan Atë. Nuk lejohet kurrsesi të themi fjalë që nuk i përshtaten madhështisë së tyre. Të përmendësh emrat e tyre pa respekt është dalâlet dhe humbje.

Kush e do Resûlullahun, duhet t'i dojë edhe të gjithë Es-hâbet e Tij. Sepse në një hadîth sherîf është thënë: **(Ai që i do Es-hâbet e mi, i do për shkak se më do mua. Kush nuk i do ata, nuk më ka dashur mua. Kush i lëndon ata, më ka lënduar mua. E kush më**

lëndon mua, e ka lënduar Allahun teâlâ. Kush e lëndon Allahun teâlâ, pa dyshim do të pësojë azâb.) Në një tjetër hadîth sherîf thuhet: (**Nëse Allahu teâlâ dëshiron t'i bëjë mirë një robi nga ummeti im, Ai vendos në zemrën e tij dashurinë për të gjithë Eshâbet e mi. Ai i do ata sikur zemrën (xhanin) e tij.)**

Prandaj, nuk duhet të mendohet keq për luftërat që ndodhën mes Es-hâb-i kiram dhe nuk duhet të supozohet se ato ndodhën për të fituar hilafetin apo për të ndjekur dëshirat e nefsit. Të supozosh kështu dhe të flasësh keq për ata të mëdhenj është shenjë e munâfiklëkut dhe është rrugë drejt shkatërrimit. Sepse, duke u ulur në prani të Resûlullahut dhe duke dëgjuar fjalët e Tij të bekuara, te'assub [domethën inatçëri, ziliqarësi], dëshira për pozitë dhe dashuria për dynjânë, të gjitha ishin zhdukur plotësisht nga zemrat e tyre. Ishin pastruar plotësisht nga lakmia [pangopësia, varësia], urrejtja dhe sjelljet e këqija. Një njeri që kalon disa ditë në shoqërinë e një prej evlijave të ummetit të atij Pejgamberi të madhërishëm "sallallahu alejhi ve sellem", përfiton nga sjelljet e mira dhe virtytet e atij veliu, pastrohet dhe shpëton nga dashuria për dynjânë, por si mund të mendohet se Eshâb-ı kirâm, të cilët e donin Resûlullahun "sallallahu alejhi ve sellem" më shumë se çdo gjë tjetër, që sakrifikuan pasurinë dhe jetën e tyre për Të, që lanë vendlindjen e tyre, që ishin të dashuruar pas shoqërisë së Tij, e cila ishte ushqim për shpirtrat, nuk shpëtuan nga veset e këqija, nuk e pastruan nefsin e tyre dhe se luftuan për këtë dynjâ të kalueshme dhe të ndytë? Ata të mëdhenj, sigurisht që janë më të pastër se të gjithë të tjerët. A është e hijshme të krahasohen ndarjet dhe luftërat e tyre me njerëz si ne, që kemi qëllime të prishura dhe të thuhet se ata luftuan për dynjânë, për të arritur dëshirat e prishura të nefsit të tyre? Të mendosh gjëra kaq të shëmtuara për Es-hâb-i kiram nuk është e lejueshme. A nuk mendon një njeri që flet kështu se të bësh armiqësi ndaj Es-hâb-i kiram është njësoj si të bësh armiqësi ndaj Resûlullahut "sallallahu alejhi ve sellem", i cili i edukoi dhe i rriti ata. T'i denigrosh atyre Es-hâb-i kiram, do të thotë t'i denigrosh Resûlullahut. Prandaj të mëdhenjtë

e fesë kanë urdhëruar kështu: (Kush nuk i konsideron të mëdhenj Es-hâb-i kiram dhe nuk u tregon respekt atyre, ai nuk ka besuar në Resûlullahun.) Luftërat e Xhemelit dhe Siffinit nuk mund të jenë arsye për të folur keq për ta. Në këto beteja, ka shkaqe fetare që i shpëtojnë të gjithë ata që iu kundërvunë Hazreti Aliut nga të qenit të këqij, madje edhe i bëjnë të meritojnë shpërblim. Në hadîthin sherîf ka urdhëruar: **(Muxhtehidi që gabon, ka një sevâb, kurse ai që e gjen të drejtën, ka dy ose dhjetë sevâbe. Nga dy sevâbet, i pari është sevâbi i ixhtihadit. I dyti është sevâbi për të gjetur të vërtetën.)** Këto përleshje që ndodhën mes atyre të mëdhenjve të fesë nuk ishin nga inati, armiqësia. Ndodhën për shkak të ixhtihadit. Ishte për shkak se donin që urdhri i Islâmit të zbatohej. Secili prej Es-hâb-i kiram ishte një muxhtehid. [Për shembull, se Amr ibni As ‘‘radijallahu teâlâ anh’’ ishte muxhtehid, bëhet e ditur në hadîthin sherîf e përmendur në librin (**Hadika**) në faqen 298.]

Për çdo muxhtehid, është farz që të veprojë sipas dijes që e ka gjetur dhe e ka marrë me ixhtihadin e tij. Edhe nëse ixhtihadi i tij nuk përputhet me ixhtihadin e një muxhtahidi më të madh se ai, përsëri ai është i detyruar të ndjekë ixhtihadin e vet. Nuk është e lejuar për të që të ndjekë ixhtihadin e një tjetri. Ebu Jusuf dhe Muhammed Shejbani, të cilët ishin nxënës të Imâm-i a’dham Ebu Hanifes[1], si dhe Ebu Sevr dhe Ismail Muzeni, që ishin nxënës të Imâm-i Muhammed Shâfi’ut [2], në shumë raste nuk kanë ndjekur mësuesit e tyre. Për disa çështje që mësuesit e tyre i quanin harâm, ata kanë thënë se janë halâl. Për disa gjëra që mësuesit e tyre i quanin halâl, ata kanë thënë se janë harâm. Për këtë arsye, nuk mund të thuhet se ata kanë bërë gjynah ose janë bërë të këqij. Askush nuk e thotë një gjë të tillë. Sepse edhe ata ishin muxhtahide, ashtu si mësuesit e tyre.

Po, Ali efendiu ynë ‘‘radijallahu anh’’ ishte më i lartë dhe më i âlim se Muavije dhe Amr ibni As ‘‘radijallahu anhuma’’. Ai kishte shumë epërsi që e dallonin nga ata. Edhe ixhtihadi i tij ishte më i

[1] Ebu Hanife Nu’man bin Thabit vdiq në Bagdâd në vitin 767 (150 m.)
[2] Muhammed bin Idris Shâfi’u vdiq në Egjipt në vitin 820 (204 m.)

fuqishëm dhe më i saktë se ixhtihadet e atyre të dyve. Megjithatë, pasi të gjithë Es-hâb-i kiram ishin muxhtahide, për ata të dy nuk ishte e lejueshme të ndiqnin ixhtihadin e këtij imâmi të madh. Ata ishin të detyruar të lëvizjën sipas ixhtihadit të tyre.

Pyetje: Në luftërat e Xhemelit dhe Siffinit, shumë Sahabë nga Muhaxhirët dhe Ensarët ishin bashkë me Imâm-i Aliun. Ata iu bënë itâ'at atij. E ndoqën atë. Edhe pse të gjithë këta ishin muxhtahide, e panë si vaxhib t'i binden Imâm-it Ali. Nga kjo kuptohet se, t'i binden imâm-ı Alîut, i ishte vaxhib edhe atyre që ishin muxhtahidë. Nëse thuhet se edhe nëse ixhtihadi i tyre nuk përputhej, duhet të bashkoheshin me Të:

Përgjigje: Ata që iu bindën Aliut "radijallahu teâlâ anh" dhe luftuan së bashku me të, nuk u bashkuan vetëm pse ndoqën ixhtihadin e tij. Ata vepruan kështu sepse edhe ixhtihadet e tyre përputheshin me ixhtihadin e Imâm-i Aliut dhe për këtë arsye ixhtihadi i tyre tregonte se ishte vaxhib ta pasonin atë. Po ashtu, për shumë prej sahabëve të mëdhenj, ixhtihadet e tyre nuk përputheshin me ixhtihadin e Imâm-i Aliut. Prandaj, për ta u bë vaxhib që të luftonin kundër këtij imâmi të madh. Në atë kohë, ixhtihadet e Eshâb-ı kirâm ishin ndarë në tri lloje: Një pjesë e tyre e kuptuan se Imâm-i Aliu ishte në të drejtën. Për këta, ishte vaxhib të ndiqnin Imâm Aliun. Një pjesë tjetër mendoi se ata që luftonin kundër tij kishin të drejtë. Për këta, u bë vaxhib t'i ndiqnin ata dhe të luftonin kundër Aliut "radijallahu anh". Pjesa e tretë tha se nuk ishte e lejueshme të ndiqej asnjëra palë dhe se nuk duhej marrë pjesë në luftë. Ixhtihadi i tyre kërkonte që të qëndronin larg përleshjeve. Të tre grupet, padyshim, ishin në të drejtën dhe fituan sevâb.

Pyetje: Shkrimi i mësipërm tregon se edhe ata që luftuan kundër Imâm-i Aliut "radijallahu teâlâ anh" kishin të drejtë. Megjithatë, âlimët e Ehl-i Sunetit tregojnë se Imâm-i Aliu ishte në të drejtë, kundërshtarët e tij gabuan, por për shkak të justifikimit, janë afvuar ose kanë fituar sevâb. Qka mund te thuhët kësaj?

Përgjigje: Të mëdhenj të fesë si Imâm-i Shâfi'î dhe Omer bin Abdulazizi kanë urdhëruar se nuk është e lejueshme të thuhet për

asnjërin prej Es-hâbëve të kiram se ka gabuar. Ai urdhëroi se për këtë arsye, (Është gabim të thuash se të mëdhenjtë kanë gabuar.) Prandaj, nuk është e lejueshme që njerëzit e vegjël të thonë për të mëdhenjtë gjëra të tilla si (veproi drejt, gaboi, na pëlqeu apo nuk na pëlqeu). Ashtu siç Allahu teâlâ nuk i ndyri duart tona me gjakun e atyre të mëdhenjve, po ashtu edhe ne duhet të ruajmë gjuhët tona nga fjalë sishte në të drejtë dhe i padrejtë. Âlimët e thellë, duke kuptuar argumentet dhe duke analizuar ngjarjet, kanë thënë se Imâm-i Aliu kishte të drejtë dhe se ata që ishin përballë tij kishin gabuar. Por me këto fjalë, ata kanë dashur të thonë: (Nëse Aliu ‘‘radijallahu anh’’ do të kishte mundur të fliste me palën tjetër, do të kishte arritur që edhe ata të bënin ixhtihad si ai.) Ashtu siç Zubejr bin Avami ‘‘radijallahu anh’’, edhe pse ishte kundër Hazreti Aliut në luftën e deveve, kur i analizoi ngjarjet më thellë, e ndryshoi ixhtihadin e tij dhe hoqi dorë nga lufta. Prandaj, fjalët e atyre âlimëve të Ehl-i Sunetit që e konsideruan gabimin të lejueshëm, duhet të kuptohen në këtë mënyrë. Përndryshe, në asnjë mënyrë nuk është e lejueshme të thuhet se Hazreti Aliu dhe ata që ishin me të ishin në të vërtetën, ndërsa Nëna jonë, Aisheja Sıddika ‘‘radijallahu anha’’ dhe Es-hâb-i kiram e nderuar që ishin me të, ishin në të kotën.

Luftërat e Es-hâb-i kiram ishin shkak të dallimeve në fushën e ixhtihadit për çështjet e ahkâm-ı sher’ijje. Në çështjet themelore dhe kryesore të Islâmit, ata nuk kishin asnjë ndarje.Tani disa veta po iu flasin keq dhe po u tregojnë mungesë respekti figurave të mëdha të fesë si Muavija dhe Amr ibni As ‘‘radijallahu anhuma’’. Ata nuk e kuptojnë se lëndimi i Es-hâbit të kiram është lëndim dhe ulje e Resûlullahut ‘‘sallallahu alejhi ve sellem’’. Imâm-i Malik bin Enes ka thënë se: (Kush ofendon Muavijen ose Amr ibni As ‘‘radijallahu anhuma’’[1] , është një njeri që meriton fjalët që thotë për ta. Ata që tregojnë mungesë respekti ndaj tyre, duhet t’i jepet dënim i rëndë atyre që i bëjnë, i thonë ose i shkruajnë këto.) Kjo është shkruar në

[1] Muaviye bin Ebu Sufjan vdiq në Sham në vitin 680 (60 m.) Amr ibni el-As vdiq në Egjipt në vitin 663 (43 m.)

(**Shifa-i sherîf**). Allahu teâlâ të mbushë zemrat tona me dashurinë për Es-hâbet e Pejgamberit të Tij! Ata të mëdhenjtë i duan të sâlihët dhe të devotshëm. Ata që janë munâfikë dhe shakî nuk i duan.

[Ata që i kuptojnë vlerat dhe epërsitë e Es-hâbeve të Resûlullahut ‘‘sallallahu alejhi ve sellem’’, që i duan të gjithë sahabët, u tregojnë respekt të gjithëve dhe ecin në rrugën e tyre, quhen (**Ehl-i Sunet**). Ata që thonë Disa i duam, disa jo dhe që fyejnë shumicën e tyre, duke mos ndjekur rrugën e asnjërit prej tyre, quhen (**Rafizi)** dhe (**Shî’î)**. Rafizijtë janë të shumtë në Iran, Indi dhe Irak. Në Kosovë nuk ka asnjë. Disa prej tyre, për të mashtruar myslimânët **Alevî** të pastër në vendin tonë, e kanë quajtur veten (**Alevî’)**. Mirëpo, **Alevi** do të thotë myslimân që e do Aliun ‘‘radijallahu anh’’. Për ta dashur një person, është e nevojshme të ecësh në rrugën e tij dhe të duash ata që ai i do. Sikur këta njerëz ta donin vërtet Aliun ‘‘radijallahu anh’’, do të ecnin në rrugën e tij. Aliu ‘‘radijallahu anh’’ i donte të gjithë Es-hâb-i kiram. Halifi i dytë, Omeri ‘‘radijallahu anhuma’’ po ashtu ishte këshilltar dhe bashkëvuajtës i tij. Vajzën e tij nga Fatima ‘‘radijallahu anha’’, Ummu Gulsumin, ia bëri nikah Omerit ‘‘radijallahu anh’’. Në një hutbe, për Muavijen tha: (Vëllezërit tanë u ndanë nga ne. Ata nuk janë as kafir dhe as fasik. Ixhtihadi i tyre i çoi në këtë rrugë.) Kur Talha ‘‘radijallahu anh’’, që luftoi kundër tij, u bë shehid, ai ia pastroi fytyrën nga dheu. Namazin ia fali vetë. Allahu teâlâ në Kur’ânin kerîm thotë se: (**Mu’minët janë vëllezër**). Ajeti i fundit i sures Feth, lajmëron se: (**Es-hâb-i kiram e donin njëri-tjetrin**). Të mos e duash as edhe një prej Es-hâb-i kiram, e sidomos t’u bësh armiqësi, është të mos besosh në Kur’ânin kerîm. Âlimët e Ehl-i Sunetit mirë e kuptuan epërsitë Es-hâb-i kiram ‘‘radijallahu teâlâ anhum exhmâ’in’’. Ata na kanë urdhëruar t’i duam të gjithë. Me këtë, i kanë shpëtuar myslimânët nga shkatërrimi.

Ata që nuk i duan Ehl-i Bejtin, domethënë Aliun ‘‘radijallahu anh’’ dhe gjithë pasardhësit dhe familjen e tij dhe që janë armiq të këtyre mëdhenjve që janë bebëza e syrit të Ehl-i Sunetit, quhen (**Harixhi**). Sot, Harixhijët quhen (**Jezidi**). Jezidijtë kanë një fe dhe imân shumë të shkatërruar.

Duke thënë se i duam të gjithë Es-hâb-i kiram, por ata që nuk ndjekin rrugën e tyre dhe thonë se mendimet e tyre të prishura janë rruga e Es-hâbëve, quhen (**Vehabi)**. Vehabizmi u formua nga përzierja e mendimeve të devijuara në librat e një njeriu fetar pa medhheb të quajtur Ahmed ibni Tejmije dhe nga gënjeshtrat e një spiuni anglez të quajtur Hempfer. Vehabitë nuk i pëlqejnë âlimët e Ehl-i Sunetit, të mëdhenjtë e tasavvufit dhe shî'îtët, i kritikojnë të gjithë. Ata mendojnë se vetëm ata janë myslimânë. Ata që nuk janë si ata, i quajnë mushrikrë. Thonë se pasuria dhe jeta e këtyre njerëzve janë halâl për vehabitët, duke u bërë kështu (**Ibahi**). Duke nxjerrë kuptime të gabuara e të shtrembëruara nga nasset, domethënë nga Kur'âni kerîm dhe hadîthet sherîfe, ata mendojnë se këto kuptime janë vetë Islâmi. Ata mohojnë shumicën e burimeve të sheriatit (Edille-i sherije) dhe shumë hadîthe sherîfe. Âlimët e katër medhhebeve kanë vërtetuar me dokumente në shumë libra të tyre se ata që janë ndarë nga Ehl-i Suneti kanë dalâlet dhe i kanë shkaktuar shumë dëm Islâmit. Për të marrë më shumë informacion, lexoni librin ne gjuhën shqipë (**Rrëfimet e Spiunit Anglezë**), në arabisht (**Minhat-ul-vehbijje**), (**Et-Tevessul-u bin-Nebi ve bis-Sâlihin**), (**Sebil-un-nexhat**) dhe në persisht (**Sejf-ul-ebrâr**)! Këto librah dhe shumë libra të tjerë me vlerë, të shkruar si përgjigje ndaj ithtarëve të bidatit, janë botuar në Stamboll nga (**Hakikat Kitabevi)**. Në vëllimin e tretë të librit (**Ibni Abidin**)[1], gjatë shpjegimit për rebelët dhe në librin turqisht (**Nimet-i Islâm**), në kapitullin për nikahut, është shkruar qartë se vehabitë janë ibahi (domethënë të shthurur në fe). Admirali i Sulltan Abdylhamid hanit të dytë, Ejub Sabri pasha, në librat e tij (**Mir'at-ul-Harâmejn**) dhe (**Tarih-i Vehabijjan**), si dhe Ahmet Xhevdet Pasha [2], në vëllimin e shtatë të historisë së tij, kanë shkruar gjerësisht në gjuhën turke për vehabitët. Edhe libri arab (**Shevahid-ul-Hakk**) i Jusuf Nebhaniut, i botuar në Egjipt, jep një përgjigje të gjatë ndaj vehabitëve dhe Ibni Tejmijes. Pesëdhjetë faqe nga ky libër gjenden në

[1] Muhammed Emin ibni Abidin vdiq në Sham në vitin 1836 (1252 m).

[2] Ejub Sabri Pasha vdiq në vitin 1890 (1308 m.)

librin (**Âlimët islâmë dhe vehabitët**), që e kemi botuar në arabisht në vitin 1972 në Stamboll.

Ejjub Sabri pasha ‘‘rahimehullahu teâlâ’’ thotë (Vehabizmi doli në skenë në vitin 1205h. [1791m.], në Gadishullin Arabik, përmes një revolucioni të përgjakshëm dhe me tortura.) Njëri nga ata që përpiqej ta përhapte vehabizmin dhe pa medhhebit në dynjâ përmes librave ishte egjiptiani Muhammed Abduh. Një mason dhe kryetar i lozhës masonike të Kajros, Xhemâleddîn-i Efgânî[1], për të cilin Abduh kishte shprehur haptazi admirim, u paraqit si âlim i madh islâm, mendimtar përparimtar dhe reformator i çmuar dhe u vërsul përpara rinisë. Armikët e Islâmit, të cilët qëndronin në pritje për të rrëzuar Ehl-i Sunetin dhe për të shkatërruar islâmin, u maskuan si klerikë, lavdëruan myslimânët me fjalë të yllta dhe fshehtas nxitën këtë fitne. Abduhu u lartësua deri në qiell. Âlimëve të mëdhenj të Ehl-i Sunetit dhe imâmëve të medhhebeve iu tha xhâhil. Emrat e tyre mbetën pa u thënë. Por bijtë e pastër dhe fisnik të shehideve tanë të lavdishëm dhe me nder, që për Islâmin derdhën gjakun dhe që paraardhësit tanë dhanë jetën për dashurinë ndaj të Resûlullahut ‘‘sallallahu alejhi ve sellem’’, nuk u mashtruan nga këto propaganda dhe reklama të bëra me miliona lira. Madje, nuk i dëgjoi këta heronj të fryrë të fesë dhe nuk i njohu. Allahu teâlâ i mbrojti bijtë e shehideve nga këto sulme të ulëta. Edhe sot, duke u përkthyer librat e të pa medhhebëve si Mevdudi [2], Sejjid Kutbi[3], Hamidullah dhe të anëtarëve të Teblig xhematit, u shtrohen të rinjve. Në këto përkthime, që lëvdohen me reklama gjigande dhe me fjalë të ëmbla, shohim se ka mendime të devijuara që nuk përputhen me ato që kanë transmetuar âlimët islâmë. Uji mund të flejë, por armiku nuk fle. Allahu teâlâ, për hir të Pejgamberit Tij të dashur, Muhammedit alejhisselam, le t’i zgjojë myslimânët nga gjumi i pakujdesisë. Le të na ruajë Allahu nga të mos mashtrohemi me rrenat dhe shpifjet e

[1] Xhemaluddin Afganij vdiq në vitin 1897 (1314 m.)

[2] Mevdudi është themeluesi i “Xhemat-ul-Islâmije” në Indi. Ai vdiq në vitin 1979 (1399 m.)

[3] Sejid Kutbi u ekzekutua në Egjipt në vitin 1966 (1386 m.)

armiqve! Âmin. Por të mos e mashtrojmë veten vetëm me duâ! Të bërë duâ pa ndjekur rregullin ilahi të Allahut teâlâ, pa iu përmbajtur shkaqeve dhe pa punuar, do të thotë të kërkosh mu'xhize nga Allahu teâlâ. Në myslimânëri, edhe punohet, edhe bëhet duâ. Së pari duhet të përmbahemi pas shkaqeve, pastaj të bëjë duâ. Shkaku i parë për të shpëtuar nga kufri është të mësosh dhe të mësosh të tjerët Islâmin. Gjithsesi, të mësuarit e i'tikadit të Ehl-i Sunetit, si edhe të farzeve dhe harâmeve, është farz për çdo burrë dhe grua. Është detyra e parë. Sot, këto gjëra janë shumë të lehta për t'u mësuar. Sepse është e lirë të shkruhen dhe të botohen libra të drejtë fetarë. Çdo myslimân duhet të ndihmojë shtetin që u jep këtë liri myslimânëve.

Ata që nuk mësojnë i'tikadin e Ehl-i Sunetit dhe dituritë themelore fetare dhe nuk ua mësojnë këto edhe fëmijëve të tyre, janë në rrezik të ndahen nga Islâmi dhe të bien në fatkeqësinë e kufrit. Duât e këtyre njerëzve nuk pranohen, kështu që nuk mund të ruhen nga kufri. Resûlullahu "sallallahu alejhi ve sellem" ka thënë: (**Atje ku gjendet ilmi, gjendet edhe myslimânëria. Atje ku nuk ka ilmi, nuk mbetet myslimânëri.**) Ashtu siç është e nevojshme të hash e të pish për të mos vdekur, po ashtu është e domosdoshme të mësosh fenë dhe imânin tënd për të mos u mashtruar nga kafirët dhe për të mos dalë nga feja. Të parët tanë gjithmonë mblidheshin, lexonin libra të ilmihalit dhe mësonin fenë e tyre. Vetëm kështu mbetën myslimânë. E shijuan kënaqësinë e Islâmit. Këtë dritë se'âdeti arritën të na e përcjellin neve në mënyrë të saktë. Që të mbetemi myslimânë dhe të mos i humbasim fëmijët tanë ndaj kafirëve brenda dhe jashtë nesh, rruga e parë dhe më e domosdoshme është të lexojmë dhe të mësojmë librat e ilmihalit të përgatitur nga âlimët e Ehl-i Sunetit. Prindi që dëshiron që fëmija i tij të jetë myslimân, duhet t'ia mësojë Kur'ânin kerîm. Le të lexojmë, të mësojmë dhe t'ua mësojmë fëmijëve tanë dhe atyre që na dëgjojnë, sa kemi ende mundësi! Pas nisjes së shkollës, do të jetë e vështirë të mësojnë, madje edhe e pamundur. Kur vjen fatkeqësia, të bërtasësh ah nuk sjell dobi. Nuk duhet të mashtrohemi nga librat e ëmbël dhe të zbukuruar, gazetat,

revistat, televizionet, radiot dhe filmat e armiqve të Islâmit dhe të zindikëve. Ibni Abidini "rahimehullahu teâlâ", në vëllimin e tretë urdhëroi: (Atij që nuk beson në asnjë fe, por që paraqitet si myslimân dhe përpiqet t'i largojë myslimânët nga feja duke paraqitur gjërat që shkaktojnë kufr si të ishin pjesë e myslimânit, kafireve tinëzar i thuhet (**Zindik**)).

Pyetje: Një person që lexon shkrime të përkthyera nga librat e prishur të atyre që janë pa medhheb thotë: (Duhet të lexojmë tefsiret e Kur'ânit. T'ua lëshosh âlimëve të fesë kuptimin e fesë sonë dhe të Kur'ânit kerîm është një mendim i rrezikshëm dhe i tmerrshëm. Në Kur'ânin kerîm nuk thuhet: (O âlimë të fesë). Përdoren thirrje si (O ju që keni besuar), (O njerëz). Prandaj, çdo myslimân do ta kuptojë vetë Kur'ânin kerîm dhe nuk do ta presë prej askujt tjetër).

Ky person kërkon që të gjithë të lexojnë tefsirë dhe hadîth. Ai nuk rekomandon të lexohen librat e âlimëve islâmë, të mëdhenjve të Ehl-i Sunetit, siç janë librat e kelamit, fikhut dhe ilmihalit. Edhe libri i egjiptianit Reshîd Riza, me titull (**Uniteti në Islâm dhe Medhhebet e Fikhut**), botuar nga Kryesia e Çështjeve Fetare me numër 157 dhe në vitin 1394 h. [1974 m.], i ka hutuar tërësisht lexuesit. Në shumë vende të këtij libri, për shembull në bisedën e gjashtë, thuhet:

(Ata i ngritën imâmët muxhtehid deri në shkallën e pejgamberëve "salavatullahi teâlâ alejhim exhmâ'in". Madje, ata preferuan fjalën e një muxhtehidi që nuk ishte në përputhje me hadîthin e Pejgamberit "sallallahu teâlâ alejhi ve sellem", duke e lënë pas hadîthin. Kanë thënë: Është e mundur që ky hadîth të jetë nes-huar, ose është e mundur që në dijeninë e imâmit tonë të ekzistojë një hadîth tjetër mbi këtë çështje.

Këta ndjekës (taklidues), duke bërë amel me fjalët e atyre njerëzve për të cilët është e lejueshme të gabojnë ose të mos dinë në hukmin që japin dhe duke lënë pas hadîthin e Pejgamberit që është i pastër nga gabimi, janë duke u shkëputur edhe nga taklidi i muxhtehidëve. Ata po largohen madje edhe nga vetë Kur'âni. Thonë se Kur'âni nuk mund të kuptohet nga askush tjetër përveçse nga një

imâm muxhtehid. Këto fjalë të fakihëve dhe imituesve të tjerë tregojnë se janë transmetuar nga çifutët dhe të krishterët. Ndërkohë që të kuptuarit e Kur'ânit dhe hadîthit është më e lehtë sesa të kuptuarit e librave të shkruar nga fakihët. Ata që i kanë përvetësuar fjalët dhe stilet e gjuhës arabe, nuk hasin vështirësi në kuptimin e Kur'ânit dhe hadîtheve. Kush mund ta mohojë se Allahu teâlâ është i aftë ta shpjegojë qartë fenë e vet? Kush mund ta mohojë se Resûlullahu e ka kuptuar më mirë se të gjithë të tjerët qëllimin e Allahut dhe ka qenë më i fuqishëm se të tjerët për ta shpjeguar atë? Të thuash se shpjegimet e Hazreti Pejgamberit nuk janë të mjaftueshme për ummetin, do të thotë të arrish në përfundimin se ai nuk e ka përmbushur plotësisht detyrën e tij të tebligit. Po të mos ishin në gjendje shumica e njerëzve të kuptonin Kur'ânin kerîm dhe Sunetin, atëherë Allahu teâlâ nuk do t'i bënte përgjegjës të gjithë njerëzit për hukmet që gjenden në atë libër dhe në atë sunet. Njeriu duhet t'i njohë me argumente gjërat në të cilat beson. Allahu teâlâ e ka konsideruar të shëmtuar taklidin. Ka shpjeguar se taklidi i baballarëve dhe gjyshërve nuk do të pranohet si justifikim. Ajete tregojnë se taklidi nuk është kurrë i pranueshëm para Allahut. Të kuptuarit e pjesës së furû' të fesë nga argumentet është më e lehtë se të kuptuarit e pjesës së imânit. Nëse Allahu ia ka bërë propozim njeriut atë që është më e vështirë, si të mos e ketë ngarkuar me atë që është më e lehtë? Edhe pse nxjerrja e hukmit për disa ngjarje të rralla mund të jetë e vështirë, mosnjohja dhe mospërmbushja e tyre konsiderohet si e justifikueshme. Fakihët, nga vetja e tyre shpikën një sërë çështjesh. Për to, nxorën hukme. Për t'i mbështetur këto, ata u përpoqën të përdorin si argument mendimin personal (re'j), analogjinë e qartë (kijasi i dukshëm-kijas-i xheli) dhe analogjinë e fshehtë (kijasi i fshehtë-kijas-i hafi). Këto u shtrinë edhe në fushën e ibâdeteve, ku nuk është e mundur të merret dije përmes arsyes. Në këtë mënyrë, ata e zgjeruan fenë dhe e bënë disa herë më të madhe se ç'ishte në të vërtetë. I futën myslimânët në vështirësi. Unë nuk e mohoj kijasin, por them se në fushën e ibâdeteve nuk ka vend për kijasin. Îmani dhe ibâdetet u për-

sosën në kohën e Hazreti Pejgamberit. Askush nuk mund t'u shtojë asgjë atyre. Imâmët muxhtehidë i kanë ndaluar njerëzit nga taklidi dhe e kanë shpallur taklidin harâm.) thotë ai.

Shkrimet e mësipërme, që i kemi përmbledhur nga libri i Reshid Rizait, i cili është pa medhheb (Bashkimi në Islâm dhe Medhhebet e Fikhut), ashtu si të gjitha librat e atyre që nuk ndjekin medhheb, ndalojnë taklidin e katër imâmëve të medhhebeve nga ana e myslimânëve. Ata urdhërojnë që çdo njeri të mësojë tefsir dhe hadîth vetë. Çfarë thoni për këtë?

Përgjigje: Nëse lexohen me kujdes shkrimet e pa medhhebëve, menjëherë vërehet se ata përpiqen t'i mashtrojnë myslimânët duke zbukuruar mendimet e tyre të devijuara dhe pikëpamjet e tyre përçarëse me zinxhirë të arsyetimeve të kalbura dhe me fjalë me shkëlqim të rremë. Xhâhilët, duke menduar se këto shkrime janë brenda kornizës së logjikës dhe arsyes dhe se mbështeten në ilm, u besojnë dhe u shkojnë pas; ndërsa ata që janë të pajisur me ilm dhe mendim të mprehtë, kurrë nuk bien në kurthet e tyre.

Për të paralajmëruar të rinjtë kundër rrezikut të madh të pa medhhebit, i cili i çon myslimânët në fatkeqësi të pafundme, âlimët islâmë ''rahime-humullahu-teâlâ'' kanë shkruar mijëra libra të çmuar për katërmbëdhjetë shekuj. Si përgjigje ndaj pyetjes së mësipërme, pamë të arsyeshme të përkthejmë një pjesë duke filluar nga faqja shtatëqind e shtatëdhjetë e një e librit të Jusuf Nebhânîut[1], (**Huxhet-ullahi ale'l-âlemîn**):

Nxjerrja e ahkâmeve nga Kur'âni kerîm nuk është diçka që mund ta bëjë çdokush. Edhe imâmët muxhtehidë, pasi nuk kanë mundur t'i nxjerrin të gjitha ahkâmeve nga Kur'âni kerîm, Resûlullahu ''sallallahu alejhi ve sellem'' i ka shpjeguar ahkâmeve e Kur'ânit kerîm me hadîthet sherîfe të tij. Kur'âni kerîmi, vetëm ashtu siç e ka shpjeguar Resûlullahu ''sallallahu alejhi ve sellem'', hadîth-i sherîfe gjithashtu vetëm Es-hâb-i kiram dhe imâmët muxhtehidë kanë mundur t'i kuptojnë dhe t'i shpjegojnë.

[1] Jusuf Nebhani ndërroi jetë në Beirut në vitin 1350 h. [1932 m.]

Që të mund ta kuptonin këtë, Allahu teâlâ u ka dhuruar imâmëve muxhtehidë ilmin aklide (racionale) dhe naklide (transmetuara), fuqinë e përceptimit, mendjen e mprehtë, arsyen e shtuar dhe shumë virtyte të tjera të epërta. Në krye të këtyre epërsive qëndron takva (domethënë shamangja nga harâmet). Pas saj, në zemrat e tyre qëndron drita ilahi. Imâmët tanë muxhtehidë, me ndihmën e këtyre epërsive, nga kelâmët e Allahut teâlâ dhe të Resûlullahut, kanë kuptuar qëllimet e tyre dhe atë që nuk kanë mundur ta kuptojnë e kanë shpjeguar me (**Kijas**-domethënë krahasosh një gjë me një tjetër). Secili prej katër imâmëve të medhhebeve ka bërë të ditur se nuk ka folur sipas re'j dhe u ka thënë nxënësve të tij: (Nëse hasni në një hadîth sahîh, lini fjalën time dhe pasoni hadîthin e Resûlullahut!) Imâmët e medhhebeve tona, këtë fjalë ia kanë thënë âlimëve të thellë, që ishin muxhtehidë si vetë ata. Këta âlimë janë ata që njohin argumentet e katër medhhebeve dhe janë ekspertë në preferencë. Këta âlimë që janë muxhtehidë, me delilin (argumentin) e ixhtihadit të imâmit të medhhebit, senedet (domethënë zinxhirët e transmetimit) të hadîthit sahîh që është mësuar rishtazi, ravitë (transmetuesit) dhe se cili prej tyre ka ardhur më vonë, si edhe shumë kushte të tjera, duke i shqyrtuar, kuptojnë se cili prej tyre duhet të preferohet. Ose imâm muxhtehid, për një çështje ku nuk i ka arritur hadîthi sherîf që shërben si argument, ka bërë një hukm me anë të kijasit. Nxënësit, duke mësuar hadîthin sherîf që shërben si sened për këtë çështje, kanë dhënë një hukm tjetër. Por, ndërsa nxënësit bëjnë këtë ixhtihad, ata nuk dalin jashtë rregullave të imâmëve të medhhebeve. Muxhtehidë muftinj që kanë ardhur më vonë, kanë dhënë po ashtu fetva të tilla. Të gjitha këto që janë shkruar kuptohet se myslimânët që bëjnë taklid imâmëve të katër medhhebeve dhe muxhtehidëve që janë rritur në medhhebet e tyre, i nënshtrohen hukmeve të Allahut teâlâ dhe të Pejgamberit. Këta muxhtehidë, nga Kur'âni kerîm dhe hadîth-i sherîf, kanë kuptuar hukme që të tjerët nuk mund t'i kuptojnë dhe ato që kanë kuptuar i kanë bërë të ditura. Edhe myslimânët kanë bërë taklid asaj që ata kanë kuptuar e bërë të ditur nga libri dhe suneti. Sepse në

ajetin e 43-të të suretën Nahl thuhet në përkthim: (**Nëse nuk dini, pyetni ata që dinë!**).

Kjo âjet-i kerîme tregon se nuk do të mund ta kuptojnë drejt Librin dhe Sunetin të gjithë njerëzit dhe se do të ketë edhe nga ata që nuk do të mund të kuptojnë. Urdhëron që ata që nuk janë në gjendje të kuptojnë, jo të përpiqen të kuptojnë nga Kur'ân-i kerîm dhe hadîth-i sherîf, por të pyesin dhe të mësojnë prej atyre që i kanë kuptuar ato. Po t'i kuptonin të gjithë saktë kuptimet e Kur'ânit kerîm dhe të hadîtheve sherîf, nuk do të kishin dalë shtatëdhjetë e dy sekte të devijuara. Të gjithë ata që nxorën në pah këto sekte ishin âlimë të thellë, por asnjëri prej tyre nuk i kuptoi drejt domethëniet e nasseve, pra të Kur'ânit kerîm dhe të hadîtheve sherîf. Duke i kuptuar gabim, dolën nga rruga e drejtë. Ata u bënë shkak që miliona myslimânë të shkonin drejt humbjes. Disa prej tyre shkuan aq larg në nxjerrjen e domethënieve të gabuara nga nassët, saqë devijuan deri në atë pikë që filluan të i quajnë myslimânët e rrugës së drejtë si kafirë dhe mushrikë. Në librin vehabi me titull (**Keshf- ush-shubuhat**), thuhet se është mubâh (e lejuar) të vriten myslimânët që ndjekin akidin e Ehl-i Sunetit dhe të plaçkiten pasuritë e tyre.

Allahu teâlâ ua ka mundësuar imâmëve të medhhebeve të bëjnë ixhtihad dhe të themelojnë medhhebet e tyre, si dhe e ka bërë të mundur që gjithë myslimânët të bashkohen në këto medhhebe dhe këtë ihsân ua ka dhuruar vetëm ummetit të dashurit të Tij, Pejgamberit ''sallallahu teâlâ alejhi ve sellem''. Xhenab-i Hak, nga njëra anë duke krijuar imâmët e i'tikadit, ka penguar që të devijuarit, zindikët, mulhidët dhe shejtanët njerëzorë të prishin dijet e i'tikadit dhe të imânit, ashtu si edhe duke krijuar imâmët e medhhebeve, e ka mbrojtur fenë e Tij nga prishja. Në krishterim dhe në hebraizëm, për shkak se nuk kanë këtë ni'met, feja e tyre është prishur dhe është bërë lodër.

Pas katërqind vjetësh nga vdekja e Resûlullahit ''sallallahu alejhi ve sellem'', nuk kishte mbetur më asnjë âlim i thellë që ishte i aftë për të bërë ixhtihad këtë e njoftuan me njëzëri âlimët islâmë.

Tani, kush thotë se duhet bërë ixhtihad, kuptohet se është i sëmurë mendërisht ose xhâhil në fe. Âlimi i madh Xhalâleddin Sujuti "rahimehullahu teâlâ" [1] kishte thënë se e kishte arritur shkallën e ixhtihadit. Âlimët e kohës i bënë një pyetje dhe i thanë që atij i ishin dhënë dy lloje përgjigjesh dhe i kërkuan të bënte të ditur se cila ishte më e fortë. Ai nuk mundi të përgjigjej. Duke thënë se kishte shumë punë, njoftoi se nuk mund t'i kushtonte kohë kësaj. Megjithatë, ajo që i kërkohej ishte të bënte ixhtihad në fetva. Kjo është shkalla më e ulët e ixhtihadit. Kur një âlim i thellë si imâm-i Sujuti shmanget nga ixhtihadi në fetva, çfarë tjetër mund t'u thuhet atyre që i shtyjnë myslimânët të bëjnë ixhtihad të plotë përveç të qenit të marrë apo xhâhil në fe? Imâm-i Gazali "rahime hullahu teâlâ" [2] ka bërë të ditur në librin e tij (**Ihja ul-Ulum**) se në kohën e tij nuk kishte më asnjë muxhtehid.

Një myslimân që nuk është muxhtehid, nëse mëson një hadîth sahîh dhe e ndien të rëndë ta zbatojë hukmin e imâmit të medhhebit të tij që nuk përputhet me atë hadîth, atëherë ky myslimân duhet të kërkojë dhe të gjejë një muxhtehid nga katër medhhebet që ka bërë ixhtihad sipas atij hadîthi dhe ky myslimân duhet ta bëjë sipas medhhebit të atij. Âlimi i madh Imâm-i Neveviu "rahimehullah teâlâ" [3] e shpjegon këtë gjerësisht në librin e tij (**Ravdat-ut-Talibin**). Sepse, për ata që nuk janë ngritur në shkallën e ixhtihadit, nuk është e lejueshme të nxjerrin ahkâm nga Kur'âni dhe Suneti. Tani disa xhâhil**ë** thonë se janë ngritur në shkallën e ixhtihadit absolut, se mund të nxjerrin ahkâm nga nasset, pra nga Libri dhe Suneti dhe se nuk kanë më nevojë të b**ë**jnë taklid asnjërit nga katër medhhebet. Ata medhhebin që prej vitesh e kanë bërë taklid, e braktisin. Me mendimet e tyre të prishura, përpiqen të hedhin poshtë medhhebet. Thonë gjëra xhâhilane e ahmakore, si: Nuk mund të ndjekim re'jtë e âlimëve të fesë që janë si ne. Nën ndikimin e mashtrimeve të shej-

[1] Sujûtî Abdurrahman vdiq në vitin 911 [1505 m.] në Egjypt.
[2] Imâm-i Muhammed Gazali vdiq në vitin 505 [1111 m.] në qytetin Tus.
[3] Jahja Nevevi vdiq në vitin 676 [1277 m.] në Damask.

tanit dhe shtytjeve të nefsit, ata pretendojnë epërsi. Me këto fjalë, ata nuk tregojnë epërsinë e tyre, por shfaqin ahmakinë dhe poshtërsinë e tyre, pa e kuptuar. Ndër ta, shohim edhe xhâhilë dhe të devijuar që thonë dhe shkruajnë se çdo kush duhet të lexojë tefsirin dhe të nxjerrë ahkâm nga tefsiri dhe nga Buhariu. Ruhu vëlla myslimân! Rruaju shumë nga shoqërimi me këta të ahmakë, nga t'i konsiderosh si âlimë të fesë dhe nga leximi i librave të tyre të trilluar! Kap fort pas medhhebit të imâmit tënd! Nga katër medhhebet mund të zgjedhësh atë që vullneton dhe që të pëlqen. Por të kërkosh lehtësirat e medhhebeve, domethënë të bësh (**Telfik**), nuk lejohet. [(**Telfik**) do të thotë që duke përmbledhur lehtësitë e medhhebeve, të bëhet një veprim i tillë që ai veprim të mos përputhet me asnjërin prej këtyre medhhebeve. Nëse një veprim bëhet duke ndjekur një nga katër medhhebet, domethënë që ajo vepër të jetë e sahîh sipas atij medhhebi dhe pastaj, sa të jetë e mundur, respektohen edhe ato gjëra që janë të nevojshme që ajo vepër të jetë e sahîh dhe e pranuar edhe në tre medhhebet e tjera, kjo quhet (**Takva**) dhe për këtë ka shumë shpërblim.]

Një myslimân që mund të lexojë e kuptojë mirë hadîthet sherîf, duhet të mësojë më parë hadîthet që janë argumente të medhebit tij fetar, pastaj të praktikojë ato vepra që ato hadîthe i lavdërojnë, të shmangë ato që ato hadîthe i ndalojnë, madhështinë dhe vlerën e dîn-i islâm, emrat dhe cilësitë e Allahu teâlâ dhe të Resûlullahut ''sallallahu alejhi ve sellem'', jetën, virtytet dhe mu'xhizët e Resûlullahut 'sallallahu alejhi ve sellem', gjendjen e dynjâsë, âhiretit, Xhenetit dhe Xhehennemit, melekët, xhinët, popujt e kaluar, pejgamberët, librat e tyre, Kur'ân-ı kerîmin dhe epërsitë e Resûlullahut, gjendjen e Âliut të Tij dhe të Eshâbit të Tij ''ridvânullahi teâlâ alejhim exhma'în'', shenjat e kijâmetit dhe shumë njohuri të tjera për dynjânë dhe âhiret, që është e nevojshme ta dijë. Në hadîthet sherîfe të Resûlullahut "sallallahu alejhi ve sellem" janë mbledhur të gjitha dijet e dynjâsë dhe të âhiretit.

Kur të kuptohen ato që kemi shkruar, do të dalë në shesh se sa xhâhil është ai që thotë se hukmet fetare që nxjerrin muxhtehidët

nga hadîthet sherîf nuk kanë fare dobi. Ndër ilmet e panumërta që bëjnë të ditur hadîthet sherîf, hadîthet sherîf që tregojnë për ibâdetet dhe marrëdhëniet janë shumë të pakta që kanë mbetur. Sipas disa âlimëve, numri i tyre është rreth pesëqind. [Nëse përfshihen edhe ato që janë përsëritur, nuk kalojnë tre mijë.] Nga midis kaq pak hadîthe sherîf, nuk mund të mendohet që asnjë nga imâmët e katër medhebeve fetare të mos ketë dëgjuar një hadîth sherîf të sahîh. Hadîthet e sahîh janë përdorur si argument nga të paktën një nga imâmët e katër medhebeve fetare. Një myslimân që sheh se një çështje në medhebit të vet nuk përputhet me një hadîth sherîf sahîh, duke u përputhur me një medheb tjetër që ka bërë ixhtihad bazuar në atë hadîth sherîf duhet ta kryejë këtë punë. Edhe imâmi i medhebit të vet ndoshta e ka dëgjuar këtë hadîth sherîf, por nuk e ka marrë atë si argument, sepse ose ka ndjekur një hadîth tjetër që e ka kuptuar si më të sahîh, ose një hadîth tjetër që ka ardhur më vonë dhe e ka nes-huar hadîthin e parë, ose për ndonjë arsye tjetër që dihet vetëm nga muxhtehidhët. Një myslimân që kupton se një hadîth është sahîh, edhe nëse është mirë që ai të braktisë hukmin e medhebit të tij që nuk përputhet me këtë hadîth dhe të veprojë sipas këtij hadîthi, për këtë person është e nevojshme të bëjë taklid të medhebit tjetër që ka nxjerrë hukmet nga ky hadîth. Sepse imâmi i atij medhebi, duke ditur gjërat që ai nuk i dinte nga argumentet e ahkameve, ka kuptuar se nuk ka asgjë që e pengon të amel me atë hadîth. Megjithatë, është e lejueshme që ai ta bëjë këtë punë duke u përputhur me medhebin e vet. Sepse imâmi i medhebit të tij ka bërë me siguri ixhtihad duke u mbështetur në një argument të fortë. Mungesa e njohurisë së këtij delili nga ana e mukallidit (ndjekës i thjeshtë i një medhhebi pa aftësi për ixhtihad) konsiderohet si një justifikim në Islâm. Sepse asnjë nga imâmët e katër medhebeve nuk është ndarë nga Libri dhe Suneti gjatë kryerjes së ixhtihadit. Medhhebet e tyre janë shpjegime të Librit dhe Sunetit. Ata u kanë shpjeguar myslimânëve kuptimet dhe hukmet e Librit dhe Sunetit. U kanë treguar në mënyrë që ata të mund t'i kuptonin dhe i kanë përfshirë në libra. Kjo punë

që kanë bërë imâmët e medhhebeve "rahime-humullahu teâlâ" është një shërbim aq madhështor për fenë islâme, saqë po të mos i kishte ndihmuar Allahu i teâlâ, nuk do të kishte qenë e mundur të realizohej me forcën njerëzore. Këto medhhebe janë njëra nga dëshmitë më të forta që tregojnë se Resûlullahu ‘‘sallallahu alejhi ve sellem’’ është Pejgamberi i sahîh dhe se feja islâme është e saktë.

Mospajtimet ndërmjet imâmëve tanë të fesë në ixhtihadet e tyre janë vetëm në çështjet e furû’-i fe, domethënë në çështjet e fikhut. Në usûl-i fe, domethënë në dijet e imânit dhe i’tikadit, nuk ka pasur kurrfarë mospajtimesh mes tyre. Në dijet e përforcuara të furû’-it, që janë marrë nga hadîthet sherîf me transmetim të tevaturit dhe njihen si të domosdoshme në fe, as aty nuk ka pasur mospajtime. Në disa prej dijet e furû’-i fe ata kanë pasur mospajtime. Mospajtimet e tyre kanë ardhur për shkak të dallimeve në kuptimin e forcës së argumenteve të tyre. Këto mospajtime të vogla gjithashtu janë rahmet për këtë ummet. Myslimânëve u është e lejueshme që të ndjekin medhhebin që vullnetojnë dhe që u përshtatet më lehtë. Resûlullah ‘‘sallallahu alejhi ve sellem’’ këtë ndarje e ka lajmëruar dhe ka ndodhur ashtu siç e ka lajmëruar.

Në Kur’ân-ı kerîm dhe hadîth-i sherîf, në dijet e i’tikadit që janë shprehur qartë, domethënë në ato që duhet të besohet dhe në dijet e fikhut, nuk lejohet të bëhet ixhtihad. Çon në dalâlet, rrugë e humbur. Bëhet gjynah i madh. Në dijet e i’tikadit ka vetëm një e vetme rrugë e drejtë. Ajo është medhebi i (**Ehl-i-sunet vel-xhemâ’at**). Ndërsa ndarjet që në hadîthet sherîf janë shpallur si rahmet, janë ndarjet në furû’, që do të thotë në ahkame.

Në një çështje ku katër medhhebet ndahen në hukmet e amëlit, vetëm njëra prej tyre, nga të katërtat, ka hukmin e saktë. Atyre që ndjekin hukmin e saktë u jepen dy shpërblime, ndërsa atyre që e takilojnë hukmet e pasakta u jepet një shpërblim. Të qenit rahmet e medhhebeve tregon se është i lejuar të lëshohet një medhheb dhe të ndjeket hukmi praktik i një medhhebi tjetër. Por, përveç katër medhebeve, nuk lejohet të ndiqen medhebet e Ehl-sunetit dhe madje as

Es-hâb-ı kirâm. Sepse medhhebet e tyre nuk kanë kaluar në libra, janë harruar. Nuk ka më mundësi për të ndjekur ndonjë medheb tjetër përveç katër medhebeve të njohura. Se që ndjekja e Es-hâb-i kirâm nuk është e lejuar, e kanë bërë të ditur me njëzëri âlimët myslimânë dhe Imâm-i Ebû Bekr Râzî "rahimehullahu teâlâ" [1] e jep lajmin për këtë. Atyre që dëshirojnë të kuptojnë mirë epërsitë e medhhebeve, të muxhtehidëve dhe sidomos të katër imâmëve të medhhebeve; se medhhebet e tyre nuk kanë dalë jashtë Librit dhe Sunetit dhe se hukmet që ata kanë njoftuar me ixhma dhe kijas nuk janë re'jët, por janë marrë nga Libri dhe Suneti ju rekomandojmë të lexojnë librat (**Mizânu'l-Kubrâ**) dhe (**Mizânu'l-Hidrijje**) të Imâmit Abdulvehhab Sha'rani ''rahimehullahu teâlâ''. Përkthimi nga libri (**Huxhetullahi ale'l-âlemin**) përfundon këtu. Të gjitha shkrimet e mësipërme janë përkthyer nga origjinali në gjuhën arabe. Ashtu si në të gjitha botimet tona, edhe këtu, shtesat që kemi marrë nga libra të tjerë, janë vendosur në kllapa katrore, në mënyrë që shtesat tona të mos përzihen me shkrimet e librit. (**Huxhetullahi alel'âlemîn**) librit, origjinali në arabisht i teksteve të mësipërme, u botua në Stamboll më 1394 [1974] me metodën e shtypjes ofset.

(Në Kur'ân-ı kerîm nuk thuhet âlimë të fesë) – kjo shprehje nuk është e saktë. Ajetet kerîme të ndryshme lavdërojnë âlimët dhe ilmin. I nderuari Abdulganî Nablusî, në librin e tij (**Hadîka**) urdhëron:

Në ajetin e shtatë të sures Enbija, thuhet në meâlen: (**Pyetni zotërues të zikrit për atë që nuk e dini!**) Zikri do të thotë dituri. Ky ajeti kerîm urdhëron që ata që nuk dinë, t'i gjejnë âlimët, t'i pyesin dhe të mësojnë prej tyre. Në ajetin e shtatë të sures Âl-i Imran thuhet në meâlen, (**Kuptimin e ajeteve muteshabih e kuptojnë vetëm zotërues të ilmit**) dhe në ajetin e tetëmbëdhjetë thuhet në meâlen: (**Zotëruesit e ilmit e kuptojnë dhe e njoftojne se Allahu teâlâ ekziston dhe është një**) dhe në ajetin e tetëdhjetë e një të sures Kasas thuhet në meâlen: (**Zotëruesit e ilmit u thanë atyre: Mjerë për ju! Sevâbet që Allahu teâlâ do t'u japë atyre që besojnë dhe bëjnë**

[1] Ebu Bekr Ahmed Razi ndërroi jetë në vitin 370 h. [980 m.]

amel-i sâlih janë më të mira se ni'metet e kësaj dynjâs) dhe në ajetin e pesëdhjetë e gjashtë të sures Rum thuhet në meâlen: (**Zotëruesit e ilmit dhe të imânit do të thonë: Ja, kjo është ajo dita e Kiametit që e mohonit kur ishit në këtë dynjâ**) dhe në ajetin e njëqind e tetë të sures Isra thuhet në meâlen: (**Zotëruesit e ilmit, kur dëgjojnë Kur'ânin kerîm, bien në sexhde dhe thonë: Zotëruesit ynë nuk ka asnjë të metë. Ai nuk kthehet nga fjalët që ka dhënë**) dhe në ajetin e pesëdhjetë e katërt të sures Haxh thuhet në meâlen: (**Zotëruesit e ilmit kuptojnë se Kur'âni kerîm është kelami e Allahut**) dhe në ajetin e pesëdhjetë të sures Ankebut thuhet në meâlen: (**Kur'âni kerîm është vendosur në zemrat e zotëruesve të ilmit**) dhe në ajetin e gjashtë të sures Sebe' thuhet në meâlen: (**Zotëruesit e ilmit e dinë se Kur'âni kerîm është kelami i Allahut dhe se ai e arrin kënaqësinë e Allahut teâlâ**) dhe në ajetin e njëmbëdhjetë të sures Muxhadele thuhet në meâlen: (**Zotëruesve të ilmit do t'u jepen shkallë të larta në Xhenet**) dhe në ajetin e njëzet e shtatë të sures Fatir thuhet në meâlen: (**Vetëm zotëruesit e ilmit kanë frikë nga Allahu teâlâ**) dhe në ajetin e trembëdhjetë të sures Huxhurat thuhet në meâlen: (**Më i çmueshmi ndër ju është ai që më së shumti frikësohet nga Allahu teâlâ**).

Në faqën treqind e gjashtëdhjetë e pesë të (**Hadikës)**, në hadîthët sherîf thuhet: (**Allahu teâlâ, melekët dhe çdo qenie e gjallë bëjnë duâ për atë që u mëson njerëzve mirësinë**) dhe (**Në ditën e Kijâmetit, së pari do të ndërhyjnë pejgamberët, pastaj âlimët, e më pas shehidët për ndërmjetësim**) dhe (**O njerëz, dijeni se ilmi mësohet duke dëgjuar nga âlimët**), (**Mësoni ilm! Të mësuarit ilmit është ibâdet. Ka sevâb xhihadi për atë që mëson dhe atë që mësohet ilmi. Të mësosh ilm është si të japësh sadaka. Të mësosh ilm nga një âlim është si të falësh namazin e tehexh-xhudit**). (**Hulasa**) Autori i librit të fetvave, Tahir Buhari ''rahime-hullahu teâlâ'', thotë: (Leximi i librit të fikhit ka më shumë sevâb se namazet e natës). Sepse, është farz të mësohen farzet, harâmet dhe gjërat e tjera [nga âlimët ose nga librat që ata kanë shkruar]. Të lexosh libra

të fikhut për veten dhe për të mësuar të tjerët ka më shumë sevâbe se të falësh namazin e tesbihut. Në hadîthët sherîf thuhet: (**Të mësosh për ilm ka më shumë sevâbe se të gjitha ibâdetet vullnetare, sepse ka përfitim si për veten ashtu edhe për ata që do t'i mësojë)** dhe **(Atij që mëson për t'ua mësuar të tjerëve i jepet sevâbi i të sinqertëve-siddikve**). Dijetë e Islâmit mësohet vetëm nga ustadi dhe nga libri. Ata që thonë se nuk kanë nevojë për librat dhe udhëzuesit e Islâmit janë gënjeshtarë dhe zindik. Duke mashtruar myslimânët, ata i çojnë në fatkeqësi. Dijet në librat fetarë janë nxjerrë nga Kur'âni kerîm dhe hadîthet sherîf. Përkthimi nga (**Hadika**) ka përfunduar.

Allahu teâlâ, dërgoi Resûlullahun e Tij për të shpallur dhe mësuar Kur'ânin kerîm. Es-hâb-i kiram mësuan dijet e Kur'ânit nga Resûlullahu. Po ashtu, âlimët e fesë i mësuan ato nga Es-hâb-i kiram. Edhe gjithë myslimânët i mësuan nga âlimët e fesë dhe nga librat e tyre. Në hadîthet sherîf është thënë: (**Ilmi është një thesar, çelësi i saj është të pyesësh dhe të mësosh**) dhe (**Mësoni ilmin dhe mësojani të tjerëve!**) dhe (**Çdo gjë ka një burim, e burimi i takvës janë zemrat e arifëve- të dijshëm**) dhe (**Të mësosh ilm është shlyerje e gjynaheve**).

Imâm-i Rabbâniu "rahmetullahi alejh", në letrën e 193-të të vëllimit të parë të librit të tij (**Mektûbât**), ka urdhëroi:

Një person që është (**Mukellef**), domethënë. që bëhet i arsyeshëm dhe arrin moshën e pjekurisë, së pari duhet të rregullojë imânin dhe i'tikadin e tij. Domethënë, duhet të mësojë njohuritë e akides (akaid) të shkruara nga âlimët e Ehl-i Sunetit dhe të besojë në përputhje me to. Allahu teâlâ u dhëntë atyre âlimëve të shumë shumë sevâbe të mëdha për përpjekjet e tyre! Amin. Shpëtimi nga azâbi i Xhehennemit në ditën e Kijâmetit varet nga besimi në ato që kanë njoftuar ata. Ata që do të shpëtojnë nga Xhehennemi janë vetëm ata që ndjekin rrugën e tyre. [Ata që ndjekin rrugën e tyre quhen (**Sunnitë**).] Ata që ndjekin rrugën e Resûlullahut "sallallahu alejhi ve sellem" dhe të Es-hâbëve të tij "ridvanullahu alejhim exhmâ'in"

janë vetëm këta. Nga Libri, domethënë nga Kur'âni kerîm dhe nga Suneti, domethënë nga hadîthet sherîf, ndër të gjitha dijet që nxirren, ato që janë të vlefshme dhe të sakta janë vetëm ato që i kanë kuptuar dhe i kanë njoftuar këta âlimë të mëdhenj nga Libri dhe nga Suneti. Sepse çdo zotëri i bid'atës, domethënë çdo reformator dhe çdo njeri i (**Devijuar**) dhe pa medhheb, pretendon se mendimet e tij të shtrembëra, me mendjen e tij të kufizuar, i ka nxjerrë nga Libri dhe nga Suneti. Ai përpiqet të errësojë dhe të zvogëlojë âlimët e Ehl-i Sunetit. Prandaj, çdo fjalë apo çdo shkrim që thuhet se është nxjerrë nga Libri dhe nga Suneti, nuk duhet të merret menjëherë si e vërtetë dhe nuk duhet të mashtrohemi nga propaganda e tyre e zbukuruar.

Për të shpjeguar i'tikadin e drejtë të treguar nga âlimët e Ehl-i Sunet vel Xhematit, është shumë i çmuar dhe qartë i shkruar libri në gjuhën persiane (**El-Mu'temed**) i âlimit të madh, hazreti Turpushti. Ai është i lehtë për t'u kuptuar. [(**Hakikat Kitabevi**) e ka botuar në vitin 1410 h. [1989 m.] Fadullah bin Hasen Turpshti ishte âlim i fikhut hanefi. Ai ka ndërruar jetë në vitin gjashtëqind e gjashtëdhjetë e një (661 h.) [1263 m.].]

Pasi të jenë rregulluar akaidet, domethënë besimet që duhen pasur, është e nevojshme të mësohen dhe të zbatohen gjërat që janë (**Halâl**), (**Harâm**), (**Farz**), (**Vaxhib**), (**Sunet**), (**Mendub**) dhe (**Mekruh**), nga librat e fikhut të shkruar nga âlimët e Ehl-i Sunetit. Nuk duhet të lexohen librat e devijuar që i kanë nxjerrë xhâhilët të cilët nuk kanë arritur të kuptojnë vlerën e këtyre âlimëve. Allahu na ruajt! Myslimânët që kanë besime që nuk përputhen me medhhebin e Ehl-i Sunetit në çështjet që lidhen me i'tikadin, në âhiret nuk do të mund të shpëtojnë nga hyrja në Xhehennem. Nëse një person ka imânin e drejtë, edhe nëse është i plogët në ibâdete dhe nuk bën teube, mund të afvohet. Edhe nëse nuk afvohet, pas vuajtjes së azâbit, do të shpëtojë nga Xhehennemi. Fillimi i çdo gjëje është të rregullohet i'tikadi. Haxhe Ubejdullah-i Ahrar "kaddesallahu teâlâ sirrehul'aziz" ka urdhëroi: (Nëse më japin të gjitha keshfet (zbulim) dhe kerametet, por nuk më japin i'tikadin e Ehl-i Sunetit vel Xhematit, do ta kon-

sideroja veten të shkatërruar. Nëse nuk kam keshf dhe keramet dhe gabimet e mia janë të shumta, por më jepni i'tikadin e Ehl-i Sunetit vel Xhematit, nuk do të pikëllohen aspak).

Sot, myslimânët në Indi kanë mbetur të vetmuar. Armiqtë e fesë po sulmojnë nga çdo anë. Sot, të japësh një lirë për shërbim ndaj Islâmit ka më shumë sevâbe sesa të japësh mijëra lira në kohë të tjera. Shërbimi më i madh që mund t'i bëhet Islâmit është të blihen librat e Ehl-i Sunetit, librat për imân dhe Islâm dhe të shpërndahen nëpër fshatra dhe tek të rinjtë. Cilitdo njeri me fat e me begati që i jepet ky shërbim, le të gëzohet shumë. Le të bëjë shumë shukr. Të shërbesh Islâmit është gjithmonë me sevâb. Por, në këtë kohë kur Islâmi është dobësuar dhe po përpiqen ta zhdukin myslimânërinë me gënjeshtra dhe shpifje, përhapja e i'tikadit së Ehl-i Sunetit është shumëfish më shumëfish sevâb. Resûlullahu "sallallahu alejhi ve sellem" u urdhëroi Es-hâbeve të tij: (**Ju keni ardhur në një kohë të tillë që, nëse nuk i përmbaheni nëntë nga dhjetë urdhërimeve dhe ndalesave të Allahut teâlâ dhe zbatoni vetëm një, do të shkatërroheni. Do të ndëshkoheni me azâb! Por pas jush do të vijë një kohë e tillë që, kushdo që zbaton vetëm një nga dhjetë prej urdhërimeve dhe ndalesave, do të shpëtojë**). [(**Mishkat-ul-Mesabih**), vëllimi 1, faqja 179 dhe në Tirmidhi, Kitab-ul-fiten, në rendin e 79- të janë të pranishëm]. Koha që përmendet në këtë hadîth sherîf është pikërisht kjo kohë. Duhet bërë xhihad kundër kafireve, duhet njohur ata që sulmojnë myslimânët dhe nuk duhet pasur dashuri për ta. [Xhihadi me përdorim të forcës e bën qeveria. E bën ushtria e shtetit. Bërja e një xhihadi të tillë nga myslimânët bëhet duke kryer detyrën që u jep qeveria si ushtar. Është shkruar edhe në letrën e gjashtëdhjetë e pestë se xhihadi me fjalë dhe me shkrim, domethënë xhihadi kavli (xhihadi me fjalë), është më i dobishëm se xhihadi katli (xhihadi me forcë).] Për të përhapur librat dhe fjalët e âlimëve të Ehl-i Sunetit, nuk është e nevojshme të jesh me keramet ose të jesh âlim. Çdo myslimân duhet të përpiqet për këtë. Nuk duhet të humbasë mundësinë. Në ditën e Kijâmetit, do t'i pyesin çdo myslimâni

pse nuk shërbeu Islâmit. Ata që nuk përpiqen të përhapin librat e ilmihalit, që nuk ndihmojnë institucionet që përhapin dijen fetare dhe njerëzit e tjerë, do të marrin azâb të shumta. Nuk do të pranohen justifikime apo arsyetime. Pejgamberët ‘‘alejhimusselam’’, ndërsa janë më të epërt e më të çmuarit e njerëzve, kurrë nuk u ulën. Ata u përpoqën ditë e natë për të përhapur fenë e Allahut teâlâ dhe rrugën e se’âdetit ebedijje. Edhe atyre që kërkonin mu’xhize, ai urdhëronte: (**Mu’xhizet i krijon Allahu teâlâ. Detyra ime është t’i bëj të ditura fenë e Allahut teâlâ**). Ndërsa punonin në këtë rrugë, Allahu teâlâ iu ndihmonte dhe e krijoj mu’xhizën. Edhe ne duhet të përhapim librat dhe fjalët e âlimëve të Ehl-i Sunetit "rahime humullahu teâlâ" dhe t’u njoftojmë të rinjve dhe miqve tanë se kafirëve, armiqtë dhe ata që shpifin dhe i bëjnë padrejtësi myslimânëve janë të këqij, të poshtër dhe gënjeshtarë. [T’i tregosh këto nuk është përgojim, por është urdhër për të mirë (Emri ma’ruf).] Ata që nuk punojnë në këtë rrugë me pasurinë, fuqinë dhe zanatin e tyre, nuk do të shpëtojnë nga azâbi. Ndërsa punon në këtë rrugë, vuajtjen dhe mundimin duhet t’i dish si një se’âdet të madhe, një fitore të madhe. Pejgamberet “alejhimusselavat”, ndërsa përhapnin urdhërat e Allahut teâlâ, përballeshin me sulmet e xhâhilëve dhe të paskrupulltëve. Ata përballonin shumë vështirësi. Ai që është më i epërmi dhe më i përzgjedhuri nga të mëdhenjtë, i dashuri i Allahut teâlâ, Muhammedi alejhisselam, urdhëroi: (**Asnjë pejgamber nuk ka pësuar torturë si ajo që unë kam pësuar**). Kjo është përkthyer nga (**Mektûbât**).

[Çdo myslimân duhet të mësojë i’tikadin e Ehl-i Sunetit dhe duhet t’ua mësojë atyre që i binden fjalës së tij. Duhet të gjejë dhe të blejë librat dhe gazetat që përmbajnë fjalët e âlimëve të Ehl-i Sunetit, t’i dërgojë ato të rinjve dhe të njohurve. Duhet të përpiqet që t’i lexojnë. Gjithashtu, duhet të përhapë librat që zbulojnë fytyrën e vërtetë të armiqve të Islâmit].

(**Âlimët e Ehl-i Sunetit**), të cilët tregojnë rrugën e drejtë për të gjithë myslimânët në tokë dhe janë udhërrëfyes për të mësuar fenë e Muhammed alejhisselam pa ndryshime dhe pa devijime, janë âlimët

që kanë arritur shkallën e ixhtihadit në katër medhhebet. Më të mëdhenjtë e tyre janë katër persona të shquar dhe më i pari ndër ta është **Imâm-i a'dham Ebu Hanife Nu'man bin Sabit** "rahime-hullahu teâlâ". Ai është një nga më të mëdhenjtë e âlimëve të Islâmit dhe kryetari i Ehl-i Sunetit. Biografia e tij është shkruar gjatë në librat (**Se'âdet-i Ebedijje**) dhe (**Faideli Bilgiler -** Dijet e dobishme). Ai lindi në Kufë në vitin 80 hixhri dhe u bë shehid në Bagdâd në vitin 150 h. (767 m.).

E dyta, **Imâm-i Mâlik bin Enes** "rahime-hullahu teâlâ" ka qenë një âlim shumë i madh. Në librin "Ibni Âbidîn" shkruhet se ai ka lindur në Medinë në vitin nëntëdhjetë (90) pas Hixhretit dhe ka vdekur atje në vitin 179 (795 m.), duke jetuar tetëdhjetë e nëntë vjet. Gjyshi i tij ishte Mâlik bin Ebi Âmir.

E treta, **Imâm-i Muhammed bin Idrîs Shâfi'î** "rahime-hullahu teâlâ" është bebëza e syrit të âlimëve islâmë. Ka lindur në vitin njëqind e pesëdhjetë (150) në Gazë të Palestinës dhe ka vdekur në vitin dyqind e katër (204) [820 m.] në Egjipt.

E katërta, **Imâm-i Ahmed bin Hanbel** "rahime-hullahu teâlâ" ka lindur në vitin njëqind e gjashtëdhjetë e katër (164) pas Hixhretit në Bagdâd dhe ka vdekur atje në vitin dyqind e dyzet e një (241) [855 m.] Ai është shtylla themelore ndërtimit e Islâmit "rahmetullahi alejhim exhmâ'in".

Sot, ai që nuk ndjek njërin nga këta katër imâmë, është në një rrezik të madh. Ka devijuar nga rruga e drejtë. Përveç tyre, ka pasur edhe shumë âlimë të tjerë të Ehl-i Sunetit. Edhe ata kishin medhhebe të drejta. Mirëpo, me kalimin e kohës, medhhebet e tyre u harruan. Nuk u përfshinë në libra. Për shembull, shtatë âlimët e mëdhenj në Medinë që quhen (**Fukaha-i seb'a**) dhe **Omer bin Abdulaziz, Sufjan bin Ujejne**[1]**, Ishak bin Rahevejh, Davud-i Tai, Amir bin Sherahil-i Sha'bi, Lejs bin Sa'd, A'mesh, Muhammed bin Xherir Taberi, Sufjan-i Sevri**[2] dhe **Abdurrahman Evzai** "rahime hu-

mullahu teâlâ'' janë nga ta.

Të gjithë Es-hâbët kiram ''radijallahu teâlâ anhum exhmâ'in''-ishin në të drejtën, yje të hidâjetit. Secili prej tyre do të mjaftonte për të udhëzuar gjithë dynjân në rrugën e drejtë. Ata ishin muxhtehidë. Secili kishte medhhebin e vet. Shumica prej tyre kishin medhhebe të ngjashme me njëri-tjetrin. Mirëpo, për shkak se medhhebet e tyre nuk janë mbledhur, nuk janë shkruar në libra, nuk është e mundur për ne t'i ndjekim ata sot. Medhhebet e këtyre katër imâmëve, domethënë ato që kanë njoftuar për çështjet që duhet të besohen dhe të veprohen, janë mbledhur, sqaruar nga vetë ata dhe nxënësit e tyre dhe janë shkruar në libra. Sot, çdo myslimân duhet të jetë në një nga katër imâmët e përmendur, të jetojë dhe të bëjë ibâdet sipas këtij medhhebi. [Ai që nuk dëshiron të ndjekë asnjë nga këto katër medhhebe, nuk është prej (**Ehl-i Sunetit**).]

Nga nxënësit e këtyre katër imâmëve, dy prej tyre u ngritën shumë lart në përhapjen e dijes së imânit. Kështu, në itikad, në imân, medhhebi u bë dy. Imâni i drejtë, në përputhje me Kur'ânin kerîm dhe hadîthet sherîf, është vetëm ai imân që është bërë i ditur nga këta të dy. Ata të dy janë ata që përhapën nëpër dynjâ dijet e imânit të Ehl-i Sunetit, që është grupi shpëtimtar (Firka-i Naxhije). Njëri prej tyre është **Ebu'l-Hasen El-Esh'ari** ''rahime hullahu teâlâ'', i cili ka lindur në Basra në vitin 266 sipas hixhretit dhe ka ndërruar jetë në vitin 330 [941 m.] në Bagdâd. I dyti është **Ebu Mensur i Maturidi** ''rahime hullahu teâlâ'', i cili ka ndërruar jetë në vitin 333 [944 m.] në qytetin e Semarkandit. Çdo myslimân është i detyruar që në çështjet e itikadit, të ndjekë njërin prej këtyre dy imâmëve të mëdhenj.

Rrugët e evlijave janë të vërteta. Ato nuk ndahën as sa një qime nga Islâmi. [Gënjeshtarë dhe të devijuar, që e kanë përdorur fenë si mjet për përfitime dynjâsë, për të fituar pasuri dhe pozita duke u paraqitur si velî, myrshid dhe njerëz fetarë, kanë ekzistuar në çdo shekull. Edhe sot, në çdo profesion, çdo art e çdo detyrë, gjenden njerëz

[1] Sufjan bin Ujejne ka ndërruar jetë në Mekë në vitin 198 h. (813 m.).
[2] Sufjan i Sevri ka ndërruar jetë në Basra në vitin 161 h. (778 m.).

të këqij. Të shohësh ata që i kërkojnë fitimet dhe kënaqësitë e tyre në dëmet e të tjerëve dhe duke i parë këta, të njollosësh të gjitha detyrat dhe profesionet me të cilat ata janë përzier, është padrejtësi dhe xhâhili. Kjo do të thotë të ndihmosh shkatërruesit. Për këtë arsye, duke parë njerëzit fetarë të devijuar, xhâhilët dhe ata që krijojnë tarikatë të rreme, nuk duhet të flitet keq për âlimët e Islâmit, për ata që janë në rrugën e tasavvufit dhe për personalitetet e mëdha që kanë lënë faqe të nderuara në historinë e shërbimit të tyre. Duhet kuptuar se atyre që u flasin keq janë të padrejtë.] Evliatë kanë keramet. Të gjitha janë të vërteta dhe të sakta. Imâm-i Jâfi'î[1] urdhëroi: (Kerametët e Gavs-us-sekalejn, Mevlâna Abdulkadir-i Gejlani "kaddesallahu teâlâ sirrehul azîz" [2], janë përhapur nga gojë në gojë aq shumë sa që të dyshosh apo të mos besosh është e pamundur. Sepse përhapja në çdo vend, që do të thotë [**Tevâtur**], zëvendëson senedin).

Një njeri që kryen namazin, nëse thotë ose përdor një fjalë që është kufr në mënyrë të qartë dhe pa ndonjë domosdoshmëri dhe nuk është e vërtetuar që ai është kafir, nuk është e lejueshme që të tjerët ta quajnë atë kafir. Nuk lejohet të mallkohet një person nëse nuk dihet me siguri se ai ka vdekur si kafir. Madje, nuk është e lejueshme të mallkosh as një kafir. Për këtë arsye, është më mirë të mos mallkohet as Jezidi.]

5-E pesta nga gjashtë gjërat që duhet të besohet me imân është (**të besosh në ditën e Ahiretit**). Fillimi i kësaj kohe është dita kur njeriu vdes. Ajo zgjat deri në fundin e Kijâmetit. Të thuhet dita e fundit, është se pas saj nuk vjen nata, ose vjen mbas dynjâsë. Kjo ditë që është bërë e ditur në hadîthin sherîf, nuk do të thotë nata e dita siç i njohim ne. Do te thote një kohë, një periudhë. Nuk është treguar se kur do të ndodhë Kijâmeti, kohën e tij askush nuk ka mundur ta kuptojë. Por Pejgamberi ynë "sallallahu alejhi ve sellem", ka lajmëruar shumë shenja dhe fillime: Hazreti Mehdi do të vijë, Isa alejhisselam do të zbresë nga qielli në Sham, do të dalë Dexh-xhali.

[1] Abdullah Jâfi'î ndërroi jetë në Mekë në vitin 768 h. (1367 m.).
[2] Abdulkâdir Gejlânî ndërroi jetë në Bagdâd në vitin 561 h. (1166 m.).

Ata që quhen Jexhuxh dhe Mexhuxh do të trazojnë gjithçka. Dielli do të lindë nga perëndimi. Do të ndodhin tërmete të mëdha. Dijet e fesë do të harrohen. Fisk dhe të këqijat do të shtohen. Njerëz pa fe, pa moral dhe të paturpshëm do të bëhen udhëheq dhe urdhrat e Allahut nuk do të bëhen të zbatuara. Harâmet do të kryhen kudo. Nga Jemeni do të dalë një zjarr. Qielli dhe malet do të shpërbëhen. Dielli dhe Hëna do të errësohen. Detet do të përzihen me njëra-tjetrën dhe do të vlojnë do të thahen.

Myslimânët që kryejnë gjynahe quhen (**Fasik**). Për fasikët dhe gjithë kafiret kan azâb në varr. Patjetër duhet të besohet në këtë. Kur i vdekuri vendoset në varr, ai do të ringjallet me një jetë të panjohur dhe do të përjetojë ose qetësi ose azâb. Hadîthet sherîf tregojnë qartë se dy melek me emrat **Munker** dhe **Nekir** do të vijnë në varr në një formë njerëzore të frikshme dhe të panjohur dhe do të bëjnë pyetje. Pyetjet në varr , sipas disa âlimëve, do të jenë disa akâideve, ndërsa sipas të tjerëve do të jenë të gjitha akâideve. [Për këtë arsye, duhet t'u mësojmë fëmijëve tanë përgjigjet e pyetjeve. (Kush është Rabbi yt? Cila është feja jote? Cili është ummeti yt? Cili është libri yt? Ku është Kibla jote? Cili është medhebi yt në itikad dhe në amel?). (Në **Tezkire i Kurtubi**) [1] shkruhet se ai që nuk është i Ehl-i Sunetit nuk do të mund të japë përgjigje të saktë.] Varri i atyre që japin përgjigje të bukura do të zgjerohet dhe aty do të hapet një dritare nga Xheneti. Mëngjes dhe mbrëmje do të shohin vendin e tyre në Xhenet dhe do të bëhen mirësi dhe do t'u jepen lajmëra të mira nga melekët. Nëse nuk japin përgjigje të mirë, do të goditen me çekiçë hekuri në atë mënyrë që çdo mahlûk, përveç njeriut dhe xhindit, do ta dëgjojnë britmën e tyre. Varri do të ngushtohet aq sa e shtrëngon aq fort sa duket sikur do t'i futë kockat njëra-tjetrës. Do të hapet një dritare nga Xhehennemi. Mëngjes dhe mbrëmje do të shohin vendin e tyre në Xhehennem dhe në varr do të përjetojnë dhimbje të mëdha deri në ditën e mahsherit.

[1] Autor i veprës "Tezkiret i-Kurtubi" është Muhammed Kurtubi Maliki, i cili ka ndërruar jetë në vitin 671 h. (1272 m.). (Përmbledhja e Tezkiret i-Kurtubi) është ribotuar nga shtëpia botuese Hakikat Kitabevi në vitin 1421 h. (2000 m.).

Duhet besuar se pas vdekjes do të ketë ringjallje. Edhe pasi kockat dhe mishrat të jenë kalbur e shndërruar në gaz dhe në tokë, trupat do të krijohen përsëri, shpirtrat do të hyn në trupat e tyre dhe të gjithë do të ngrihen nga varret. Prandaj, kjo kohë quhet (**dita e Kijâmetit**).

[Bimët marrin nga ajri gazin dioksid karboni dhe nga toka ujin dhe kripërat, domethënë lëndët ushqyese të tokës dhe i bashkojnë ato. Në këtë mënyrë, ato krijojnë xhisme organike dhe blloqet ndërtuese të organeve tona. Sot dihet se një reaksion kimik që zakonisht zgjat shumë vite, duke përdorur një (**katalizator**), ndodh shumë shpejt në më pak se një sekondë. Ashtu edhe Allahu teâlâ do të bashkojë ujin, dioksidin e karbonit dhe substancat e tokës në varr për të krijuar substanca organike dhe organe të gjalla në një çast. Se do të ringjallemi në këtë mënyrë, na e ka treguar Muhbiri i Sâdik. Edhe dituritë shkencore tregojnë se kjo tashmë po ndodh në këtë dynjâ].

Të gjitha gjallesat do të mblidhen në vendin e (**Mahsherit**). Fletoret e ameleve të çdo njeriu do të fluturojnë dhe do t'i vijnë zotit të tyre. Këtë do ta bëjë Allahu teâlâ, krijuesi i vendeve, qiejve, grimcave dhe yjeve, me fuqi të pafundme. Këtë e ka lajmëruar Resûlullahu i Allahut teâlâ "sallallahu teâlâ alejhi ve sellem". Fjalët e tij janë padyshim të vërteta. Me siguri do të ndodhë gjitha.

Fletorja i të drejtëve, sâlihëve do t'u jepet në anën e djathtë, ndërsa i fasikëve dhe të këqijve në anën e majtë apo pas. Të mira dhe të këqija, të mëdha dhe të vogla, ato që janë bërë fshehtas apo haptazi, të gjitha do të jenë të shkruara në fletorën. Edhe veprat që nuk i dinë melekët (**Kiramen Kâtibin**), do të bëhen të njohura përmes dëshmisë së gjymtyrëve ose përmes njoftimit të Allahut teâlâ, për çdo gjë do të bëhet pyetje dhe do të jepet llogari. Në Mahshër, çdo gjë e fshehtë që Allahu teâlâ vullneton do të dalë në dritë. Do të pyetet kështu: Melekëve, çfarë keni bërë në tokë dhe në qiedh? Pejgamberëve "salavatullahi teâlâ ve teslimatuhu alejhim exhmâ'in", si i keni përcjellë hukmeve të Allahut teâlâ shërbëtorëve të Tij? Të gjithëve, si i keni ndjekur pejgamberët dhe si i keni përmbushur det-

yrat që ju janë ngarkuar? Si i keni ruajtur të drejtat ndërmjet jush? Në Mahshër, ata që kanë imân dhe kanë amel dhe moral të mirë do të shpërblehen dhe do të marrin dhurata, ndërsa ata me moral të keq dhe me amele të këqija do të dënohen rëndë.

Allahu teâlâ do të bëjë afv me ihsân dhe dhuratë të gjitha gjynahet e mëdha dhe të vogla të mu'minëve që Ai vullneton. Përveç shirkut dhe kufrit, çdo gjynah tjetër Ai që vullneton mund ta afv ose, me drejtësinë e Tij, që vullneton mund të japë dënim edhe për gjynahet e vogla. Ai njofton se nuk do të afv kurrë ata që vdesin si mushrikë apo kafirë. Kafirët me libër dhe pa libër, dometëhë ata që nuk besojnë se Muhammedi alejhisselam është Pejgamberi për të gjithë njerëzit dhe ata që nuk pëqejnë as edhe një nga urdhërat dhe ndalesat që Ai ka njoftuar, nëse vdesin në këtë gjendje, padyshim do të futen në Xhehennem dhe do të përjetojnë azâbin e përjetshëm.

Në ditën e Kijâmetit, për të matur amelet, punët, ka një (**Mizan**), një mjet matës, një peshore që ne nuk e njohim. Toka dhe qielli zënë vend në një sy të tij. Syri i sevâbit është e ndritshme dhe ndodhet në të djathtën e Arshit, nga ana e Xhenetit. Ana e gjynaheve është e errët dhe ndodhet në të majtën e Arshit, nga ana e Xhehennemit. Veprat, fjalët, mendimet dhe shikimet që bëhen në dynjâ, aty do të marrin formë, të mirat do të shkëlqejnë, ndërsa të këqijat do të duken të errëta dhe të neveritshme, do të peshohen në atë peshore. Kjo peshore nuk jan me peshoret e kësaj dynjâ. Thuhet se ana e rëndë ngrihet lart dhe ana e lehtë bie poshtë. Sipas disa âlimëve "rahime-humullahu teâlâ" kanë thënë se do të ketë lloje të ndryshme peshoresh. Edhe shumica e tyre, në fe nuk është bërë e ditur sa copa janë dhe si janë peshoret. Nuk duhet të mendohemi për to.

(**Ka një urë Siratit**). Ura e Siratit, me urdhrin e Allahut teâlâ, do të vendoset mbi Xhehennem. Të gjithëve do t'u urdhërohet të kalojnë mbi këtë urë. Atë ditë, të gjithë pejgamberët do të lutën: (O Rabbi ynë, na jep shpëtim!) Ata që janë të destinuar për Xhenet, do ta kalojnë lehtë urën dhe do të hyjnë në Xhenet. Disa prej tyre do të kalojnë si rrufeja, disa si era, e disa si kuajt që vrapojnë. Ura e Siratit është më e hollë se një fije floku dhe më e mprehtë se shpata. Të nd-

jekësh Islâmin në këtë dynjâ është kështu. Të përpiqesh të ndjekësh Islâmin plotësisht është si të kalosh mbi Urën e Siratit. Ata që në këtë dynjâ kanë duruar vështirësitë e luftës kundër nefsit, do ta kalojnë lehtë dhe rehat urën atje. Ndërsa ata që nuk i janë bindur Islâmit dhe janë ndjekës të nefsit të tyre, do ta kalojnë siratin me vështirësi. Për këtë arsye, Allahu teâlâ e ka quajtur rrugën e drejtë të Islâmit (**Sirat-i Mustekim**-domethënë Rruga e Drejtë). Kjo ngjashmëri në emër tregon se ndjekja e rrugës islâme është si të kalosh mbi urën e Siratit. Ata që janë të destinuar për Xhehennem nuk do të jenë në gjendje ta kalojnë Siratin dhe do të bien në Xhehennem.

Pejgamberit tonë Muhammed Mustafasë "sallallahu alejhi ve sellem" i është dhënë (**Hauzi Kevtheri**), i cili është i posaçëm për të. Madhësia e tij është sa një udhëtim njëmujor. Uji i tij është më i bardhë se qumështi dhe era më e këndshme se misku. Rreth tij ndodhen kupa më të shumta se yjet. Ai që pi prej tij, edhe nëse është në Xhehennem, nuk do të ndjejë më kurrë etje.

(**Shefa'ati**) është i vërtetë. Për afvin e gjynaheve të vogla dhe të mëdha të mu'minëve që kanë vdekur pa bërë teube, do të bëjnë shefa'at Pejgamberët, Veliatë, Salihët, Melekët dhe ata që Allahu teâlâ u jep leje dhe kjo shefa'at do të pranohet. [Pejgamberi ynë "sallallahu teâlâ alejhi ve sellem" urdhëroi: (**Do të bëj shefa'at për ata nga ummeti im që kanë bërë gjynahe të mëdha.**)] Në ditën e Mahsherit, shefa'ati do të jetë pesë lloje:

E para, në ditën e Kiametit, gjynaharët që mërziten nga pritja e gjatë dhe nga turma e madhe në vendin e Mahsherit, do të bërtasin me dëshpërim duke kërkuar që llogaria të fillojë sa më shpejt. Për këtë do të bëhet shefa'at (ndërmjetësohet).

E dyta, do të bëhet shefa'at që pyetja dhe llogaria të jenë të lehta dhe të shpejta.

E treta, do të bëhet shefa'at që mu'minët gjynahtarë të mos bien nga Sirati në Xhehennem, pra të ruhen nga dënimi i Xhehennemit.

E katërta, do të bëhet shefa'at që të nxirren nga Xhehennemi ata mu'minë që kanë shumë gjynahe.

E pesta, megjithëse në Xhenet do të ketë ni'mete të panumërta dhe qëndrimi aty do të jetë i përhershëm, ai ka tetë shkallë. Shkalla e secilit në Xhenet do të jetë sipas sasisë së imânit dhe ameleve të tij. Do të bëhet shefa'at edhe për ngritjen e shkallëve të Xhenetit.

Xheneti dhe Xhehennemi ekzistojnë që tani. Xheneti ndodhet mbi shtatë qiejt. Xhehennemi është poshtë gjithçkaje. Ka tetë Xhenete dhe shtatë Xhehenneme. Xheneti është më i madh se toka, dielli dhe qiejt. Edhe Xhehennemi është më i madh se dielli.

6 — E gjashtë nga gjashtë gjërat që duhet të besohet është (**të besosh në kaderin, që o hajr dhe e sherret janë nga Allahu teâlâ**). E gjithë e hajr dhe e sherr që u vjen njerëzve, dobitë dhe dëmet, fitimet dhe humbjet, janë me përcaktimin e Allahut teâlâ. (**Kader**), në flajor do të thotë të matësh një shumësi, hukm dhe urdhër. Gjithashtu ka edhe kuptimin e madhësisë dhe shumësisë. Vullnetimit të Allahut teâlâ në ezel për ekzistencën e një gjëje i është thënë kader. Realizimit të asaj që është vullnetuar për të ekzistuar i thuhet (**Kaza**). Fjalët kader dhe kaza përdoren edhe njëra në vend të tjetrës. Sipas kësaj, kaza do të thotë vullnetimi në ezel nga Allahu teâlâ për gjërat që do të krijohen prej ezelît deri në ebed. Krijimi i gjithë kësaj sendesh, në përputhje me kazanë, pa qenë as më pak e as më shumë, quhet kader. Allahu teâlâ i dinte të gjitha ato që do të ndodhnin në ezel, në pafundësitë e hershme. Kjo dije quhet (**Kaza dhe Kader**). Filozofët e lashtë grekë e quanin këtë (Inajeti i ezelîjje). Të gjitha gjërat që ekzistojnë kanë ardhur në ekzistencë sipas atij kaza. Ekzistenca e sendeve sipas ilmit në ezel quhet gjithashtu (Kaza dhe Kader). Për të bërë imânin në kader, duhet ta dijë dhe të besojë se: Nëse Allahu teâlâ, në ezel, me vullnetin e Tij ka vendosur të krijojë diçka, ajo duhet të ekzistojë saktësisht ashtu siç është në vullnetin e Tij pa qenë as më pak e as më shumë. Është e pamundur që gjërat që janë në vullnetin e Tij të mos ekzistojnë dhe që sendet që nuk janë në vullnetin e Tij të ekzistojnë.

Lëvizjet e të gjitha kafshëve, bimëve, trupave të pajetë [trupat e ngurtë, të lëngët, gazrat, yjet, molekulat, atomet, elektronet, valët

elektro-magnetike, me pak fjalë, lëvizjet e çdo krijese, ngjarjet fizike, reaksionet kimike, reaksionet bërthamore, shkëmbimet e energjisë, funksionet fiziologjike te qeniet e gjalla], ekzistenca apo mos ekzistenca e çdo gjëje, veprat e mira apo të këqija të robërve, ndëshkimet në këtë dynjâ dhe në âhiret të gjitha këto kanë qenë të njohura në ilmin e Allahut teâlâ që në ezel. Ai i ka ditur të gjitha këto që në ebedinë e ezelît. Sendet, cilësitë, lëvizjet dhe ngjarjet që do të jenë nga ezelî deri në ebed, po i krijon në përputhje me atë që e ka ditur në ezel. Të gjitha veprat e mira dhe të këqija të njerëzve, të bëhesh myslimân apo kufr, veprat që bëhen me dëshirë apo pa dëshirë, të gjitha i krijon Allahu teâlâ. Krijuesi dhe vepruesi i vetëm është Ai. Çdo gjë që ndodh përmes shkaqeve, e krijon po Ai. (**I krijon të gjitha gjërat me një shkaku**).

Për shembull, zjarri është djegës. Mirëpo, në të vërtetë, është Allahu teâlâ Ai që djeg. Zjarri nuk ka asnjë lidhje me djegien. Por sipas zakonit të Tij, derisa diçka të mos preket nga zjarri, nuk krijon djegien. [Zjarri nuk bën gjë tjetër përveçse të ngroh deri në temperaturën e ndezjes. Ajo që u jep lidhje karbonit dhe hidrogjenit që gjenden në përbërjen e xhismave organikë duke u bashkuar me oksigjenin dhe që mundëson shkëmbimet e elektroneve, nuk është zjarri. Ata që nuk shohin të vërtetën, mendojnë se këto i bën zjarri. Ai që djeg, ai që shkakton reagimin e djegies, nuk është zjarri. Nuk është as oksigjeni. Nuk është as nxehtësia. As shkëmbimi i elektroneve nuk është. Djeg vetëm Allahu teâlâ. Të gjitha këto i ka krijuar si shkaqe për djegien. Njeriu që nuk ka dijeni mendon se zjarri digjet vetë. Një person që ka përfunduar shkollën fillore nuk e pëlqen shprehjen (zjarri digjet). Ai thotë se është ajri që djeg. Një person që ka përfunduar shkollën e mesme nuk e pranon këtë. Ai thotë se është oksigjeni në ajër që digjet. Një person që ka përfunduar shkollën e lartë thotë se fuqia djegëse nuk i takon vetëm oksigjenit, por çdo element që tërheq elektrone është djegës. Nëse është universitar, ai e merr në konsideratë edhe energjinë bashkë me lëndën. Po shihet se, sa më shumë që përparon ilmi, aq më shumë i afrohemi thelbit

të çështjes dhe kuptohet se pas gjërave që mendohen si shkak, ka edhe shumë shkaqe të tjera. Pejgamberët ‘‘alejhimusselam’’, të cilët kanë arritur në shkallën më të lartë të ilmit dhe të shkencës dhe që e kanë parë të vërtetën në mënyrë të plotë, si dhe âlimët islâmë ‘‘rahimehumullahu teâlâ’’, të cilët, duke ndjekur gjurmët e tyre, kanë arritur vetëm disa pika nga deti i dijes, na njoftojnë sot se gjërat që mendohet se djegin ose ndërtojnë, në të vërtetë janë vetëm mjete të pafuqishme dhe mahlûk të përkohshme; se shkaku i vërtetë i të bërit dhe i krijuesit nuk janë shkaqet, por është Allahu teâlâ.] Djegësi është Allahu teâlâ. Mund të digjë edhe pa zjarr. Por, zakon është që të digjet me zjarr. Nëse nuk do ta dojë djegien, nuk djeg as brenda në zjarr. Nuk e digji Ibrahimin alejhisselam në zjarr. Për shkak se e deshi shumë, e prishi zakonin. [Ashtu siç ka krijuar edhe substanca që e pengojnë zjarrin të djegë. Këto substanca po i zbulojnë kimistët.]

Nëse Allahu teâlâ do të kishte vullnet, do t’i krijonte të gjitha gjërat pa shkak. Do të digjte pa zjarr. Do të ushqente pa ngrënë. Do të fluturonte pa aeroplan. E bënte të dëgjohej nga larg pa radio. Por, me lutf, për të bërë mirë për robërit, lidh krijimin e gjithçkaje me një shkak. Vullnetoi të krijojë gjëra të caktuara me shkaqe të caktuara. Punët e fshehu nën shkaqet. Fuqinë e strehoi nën shkaqet. Kush dëshiron që Ai të krijojë diçka, i përmbahet shkakut të asaj gjëje dhe e arrin atë. [Ai që dëshiron të ndezë llambë, përdor qibrit. Ai që dëshiron të nxjerrë vaj ulliri, përdor një mjet presimi. Ai që ka dhimbje koke, përdor aspirinën. Ai që dëshiron të shkojë në Xhenet dhe të arrijë te bekimet e pafundme, i përmbahet islâmi. Ai që vret veten me armë, vdes. Ai që pi helm, vdes. Ai që pi ujë kur është i djersitur, sëmuret. Ai që kryen gjynahe dhe humb imânin, shkon në Xhehennem. Çdokush, cilën arsye përdor, arrin atë që arsyeja e përdorur e bën mjet. Ai që lexon librat myslimâne, mëson islâmin, e do atë dhe bëhet myslimân. Ai që jeton mes njerëzve të pa fe dhe pa medhheb dhe dëgjon fjalët e tyre, bëhet xhâhil në fe. Shumica e xhâhilëve në fe bëhen kafir. Njeriu në mjetin e cilësdo vendi të hipë, atje shkon.]

Kur shfaqet fuqia Allahut, çdo punë bëhet lehtë,

Ai halk shkaqet, jep ihsân në një çast të vërtetë.

Allahu teâlâ nuk do t'i krijonte punët me shkaqe, askush nuk do të kishte nevojë për askënd tjetër. Të gjithë do të kërkonin gjithçka vetëm nga Allahu teâlâ dhe nuk do t'i drejtoheshin asgjëje tjetër. Në këtë mënyrë, lidhjet njerëzore si drejtues, nëpunës, punëtori, zanatçi, nxënësi, mësuesi dhe shumë marrëdhënie njerëzore nuk mbetet dhe rendi i dynjâs dhe âhiret do të shkatërrohej. Nuk do të kishte dallim midis të bukurës dhe të shëmtuarës, të mirës dhe së keqes dhe midis atij që bindet dhe atij që i përket kryengritjes.

Allahu teâlâ do të kishte vullnet, do ta kishte bërë zakonin ndryshe. Do t'i krijonte të gjitha sipas atij zakoni të tij. Për shembull, nëse do të kishte vullnet, do t'i fuste në Xhenet kafirët, ata që janë të dhënë pas kënaqësive dhe luksit të kësaj bote, ata që shkaktojnë dhimbje dhe i mashtrojnë njerëzit. Edhe ata që kanë imân, që bejne ibâdet, bëjnë vepra të mira, i fuste në Xhehennem. Por ajetet e kerîme dhe hadîthet sherîf tregojnë se nuk ka vullnetuar kështu.

Është Ai që krijon çdo vepër të njeriut, të gjitha lëvizjet e tij, qofshin ato me dëshirë apo pa dëshirë. Të robërve, ihtijarî, domethënë lëvizjet dhe veprat e tyre me dëshirë për t'i krijuar, te robërit ka krijuar (**Ihtijarin**) dhe (**Iradën**), këtë zgjedhje dhe vullnetet i ka bërë shkak për krijimin e veprave. Kur një rob e bën një ihtijar për të bërë diçka, kur e dëshiron, nëse edhe Allahu teâlâ e do me vullnet, e krijon atë vepër. Nëse robi nuk e dëshiron dhe nuk e do me vullnet dhe nëse edhe Allahu teâlâ nuk e do me vullnet, atë gjë nuk e krijon. Vepra nuk krijohet vetëm me vullnetin e robit duhet që edhe Ai ta vullnetojë atë që të ndodhë. Krijimi i veprave që robërit i bëjnë me dëshirë, është si krijimi i djegies kur një send prekët nga zjarri, por kur zjarri nuk e prek, nuk krijohet djegie. Kur thika prek krijon prerjen. Në të vërtetë, nuk është thika ajo që pret është Ai. Ka bërë thikën shkak për prerjen. Pra, veprat e dëshirshme të robërve i krijon për shkak se ata i bëjnë me ihtijar, i preferojnë, zgjedhin lëvizjen dhe i vullnetojnë ato. Por lëvizjet në natyrë nuk varen nga ihtijar e robëve. Këto ndodhin vetëm kur vullneton Allahu teâlâ dhe Ai i krijon ato

përmes shkaqeve të ndryshme. Ai është i vetmi që krijon gjithçkam që nga dielli, grimcat më të vogla, pikat e ujit, qelizat, mikrobet dhe deri te lënda e atomeve, vetitë dhe lëvizjet e tyre. Nuk ka tjetër krijues përveç Tij. Megjithatë, midis lëvizjeve të materieve të pajeta dhe lëvizjeve me ihtijar e me dëshirë të njeriut dhe kafshëve, ka këtë dallim; kur robi bën ihtijar dhe dëshiron të bëjë diçka, nëse edhe Ai e ka në vullnet, Ai e vë robin në lëvizje dhe e krijon atë veprim. Por lëvizja vetë nuk është në dorën e robit. Madje, njeriu shpesh nuk është as i vetëdijshëm se si lëviz. [Sepse çdo lëvizje e njeriut ndodh nëpërmjet shumë proceseve fizike dhe kimike.] Ndërsa në lëvizjet e gjërave të pajeta nuk ka (**me bërë Ihtijar**). Kur zjarri prek diçka dhe ajo digjet, djegia nuk ndodh sepse zjarri e zgjodhi apo e vullnetoi atë.

[Ai edhe dëshiron dhe krijon dëshirat e mira e të dobishme të robërve që i do dhe për të cilët ka mëshirë. Këto dëshira të këqija dhe të dëmshme, Ai nuk i dëshiron dhe nuk i krijon. Nga këta robër vijnë vetëm vepra të mira dhe të dobishme. Kur disa prej dëshirave të tyre nuk realizohen, ata ndihen të mërzitur. Por, nëse do të kishin menduar dhe kuptuar se këto gjëra nuk janë krijuar sepse janë të dëmshme, nuk do të mërziteshin fare. Përkundrazi, do të gëzoheshin dhe do t'i shukrojnë Allahun teâlâ. Allahu teâlâ, që në ezel, ka pasur vullnet dhe ka caktuar që punët ihtijari dhe me dëshirë të njerëzve të krijohen vetëm pasi ata t'i kenë bërë ato me zemrat e tyre me ihtijar dhe irade. Ai nuk do ta kishte vullnet kështu në ezel, atëherë edhe veprat tona të dëshirueshme do t'i krijonte me detyrim, pa dëshirën tonë. Fakti që Ai i krijon lëvizjet tona pas dëshirës dhe zgjedhjes sonë, është sepse në ezel ka dashur pikërisht këtë mënyrë. Pra, mbizotëron vetëm iradja i Tij.]

Lëvizjet e dëhirueshme të robërve përbëhen nga dy gjëra: E para është me ihtijarin, iraden dhe kudretin e zemrës së robit. Për këtë arsye, lëvizjeve të njeriut u thuhet (**me bërë Kesb**). Kesbi është një cilësi që i përket njeriut. E dyta është krijimi dhe sjellja në ekzistencë nga ana e Allahut teâlâ. Urdhrat, ndalesat, sevâbet

dhe azâbet e Allahut teâlâ ndodhin për shkak se tek njeriu ekziston ky kesb. Në ajetin e nëntëdhjetë e gjashtë të sures (**Saffat**), është urdhëruar me meâlen: (**Allahu teâlâ ju krijoi juve dhe ju krijoi veprat tuaja.**) Kjo ajet-i kerîme tregon se te njerëzit ekziston kesb, që do të thotë ihtijari i zemrës dhe vullneti i pjeserishëm (**Irade-i xhuzijje**) në lëvizjet e tyre. Kështu dëshmohet qartë se nuk ka Xhebr. Prandaj edhe përdoret shprehja (**Vepra e njeriut**). Për shembull, thuhet: Aliu goditi, theu. Gjithashtu, tregon se gjithçka është krijuar me kaza dhe kader.

Për të arritur që një vepër e robit të realizohet dhe të krijohet, së pari është e domosdoshme që robi ta ketë vepër në zemër me ihtijar dhe irade. Robi iradon atë që është brenda kudretit të tij. Kjo dëshirë dhe vullnet quhet (**Kesb**). Âmidîu i ndjerë njoftonë se kjo kesb është shkak dhe ka ndikim në krijimin e veprave. Të thuash se ky kesb nuk ka ndikim në krijimin e veprës që bëhet me ihtijar, nuk sjell dëm. Sepse, vepra që krijohet nuk është ndryshe nga vepra ajo që robi dëshiron. Kjo do të thotë se robi nuk mund ta bëjë gjithçka që dëshiron. Edhe ato që nuk i dëshirojnë, mund të ekzistojnë. Që robi të bëjë çdo gjë që dëshiron dhe të mos ndodhë ajo që nuk e dëshiron, kjo nuk është robëri. Është të ngritesh për Ulûhijjet. Allahu teâlâ, me lutf, me ihsân dhe me mëshirë, u ka dhënë robërve të Tij aq fuqi dhe kudret, domethënë energji, sa kanë nevojë dhe aq sa të jenë në gjendje të zbatojnë urdhërat dhe ndalesat. Për shembull, një person që ka shëndet dhe para, një herë në jetë mund të shkojë në Haxh. Kur e sheh në qiell hënën e re të Ramazanit, mund të agjërojë një muaj çdo vit. Brenda njëzet e katër orëve, mund të falë pesë kohët e namazit që janë farz. Ai që ka pasuri ose para në sasinë e nisabit, pas një viti hixhri, mund të ndajë një të katërdhjetën e saj në ar dhe argjend dhe ta japë si zekât për myslimânët. Shihet se njeriu mund të kryejë veprat me dëshirë kur dëshiron dhe mund t'i lërë kur nuk dëshiron. Nga kjo kuptohet madhështia e Allahut teâlâ. Ndërsa xhâhilët dhe të ahmakët nuk mund ta kuptojnë më-

simin për kaza dhe kader dhe nuk besojnë fjalët e âlimëve të Ehl-i Sunetit. Dyshojnë në kudretin dhe ihtijarin e robërve. Mendojnë se njeriu është i paaftë dhe i detyruar në veprat e tij me dëshirë. Kur shohin se në disa vepra robi nuk ka ihtijar, kritikojnë Ehl-i Sunetin. Këto fjalë të gabuara tregojnë dëshirën që ata vetë kanë irade dhe ihtijar.

Të qenit i aftë për të bërë ose për të mos bërë një punë quhet (**Kudret**). Të preferosh të bësh ose të mos bësh diçka, të zgjedhësh (**Ihtijar**), do të thotë të dëshirosh. Të vullnetosh të bësh atë që ke ihtijar (**Irade**), do të thotë vullnet. Të pranosh një punë, të mos kundërshtosh (**Riza**), do të thotë të pëlqesh. Bashkimi i irades me kudretin, me kusht që të ketë ndikim në realizimin e punës, quhet (**Halk**), do të thotë të krijim. Bashkimi i tyre pa pasur ndonjë ndikim quhet (**Kesb**). Nuk është e domosdoshme që çdo ihtijar të jetë hâlık. Ashtu si kjo, nuk është e domosdoshme që të jesh i rënë râzi me çdo gjë që irade. Allahu teâlâ quhet Hâlik dhe Muhtâr. Robi quhet kâsib dhe muhtâr (domethënë që bën ihtijar).

Allahu teâlâ me irade dhe me krijim, tâ'atet dhe gjynahet e robërve të Tij. Mirëpo, Ai është i kënaqur me tâ'atin, ndërsa nuk është i kënaqur me gjynahin nuk e pëlqen atë. Çdo gjë ekziston përmes irades dhe halkut të Tij. Në ajetin numër njëqind e dy të sures En'am, është urdhëruar me meâlen: (**Nuk ka ilah tjetër përveç Tij. Hâliki çdo gjëje është vetëm Ai.**)

Ndjekësit e sektit (**Mu'tezile**) u hutuan, sepse nuk e kuptuan dallimin mes irade dhe rizâ. Ata thanë: Njeriu vetë krijon veprën që dëshiron. Kështu, ata e mohuan kaza dhe kader. Fraksioni (**Xhebrijje**) gjithashtu u hutua plotësisht. Ata nuk kuptuan se nuk mund të ketë ihtijar pa halk. Duke menduar se njeriu nuk ka ihtijar, e krahasuan njeriun me një gur apo një dru. Thanë: Njerëzit, hâshâ (domethënë Allahu ruajt), nuk janë fajtorë për gjynahet. Të gjitha të këqijat i bën të bëhen Allahu teâlâ. Nëse do të ishte siç thonë pasuesit e Xhebrijes, që njeriu nuk ka irade dhe ihtijar dhe nëse

Allahu teâlâ do t'i detyronte njerëzit t'i bënin gjynahet, atëherë nuk do të kishte ndonjë dallim mes atij që i kanë lidhur duart dhe këmbët dhe që rrokulliset poshtë nga mali dhe atij që zbret vetë duke ecur dhe duke parë përreth lëvizjet e tyre duhej të mos jenë të ndryshme me njëra-tjetrën. Ndërsa, rrotullimi i së parës bëhet me xhebr, e zbritja e së dytës bëhet me irade dhe ihtijar. Mendimet e atyre që nuk e shohin dallimin mes tyre janë të kufizuara. Gjithashtu, ata nuk besojnë në ajetet kerîme. Ata e shohin urdhrat dhe ndalesat e Allahut teâlâ si të panevojshme dhe pa vend. Ashtu siç thotë sektin e quajtur Mu'tezile ose Kaderije, se njeriu mendon se krijon vetë atë që dëshiron kjo është po ashtu mosbesim ndaj ajeteve kerîm (**Allahu teâlâ është krijuesi i gjithçkaje**) dhe në veprën e krijimit, njerëzit i bëhen Allahut teâlâ sherik dhe ortak.

Edhe Shî'îtët, ashtu si Mu'tezile, thonë se njeriu krijon vetë atë që vullneton. Ata e marrin si sened faktin që, megjithëse gomari është rrahur me shkop, ai nuk ka kaluar përmes ujit. Këta nuk mendojnë se, nëse njeriu dëshiron të bëjë diçka, Allahu teâlâ nuk dëshiron që ajo të ndodhë, atëherë do të ndodhë vetëm ajo që vullneton Allahu. Bëhet e qartë fjala e Mu'teziles është e gabuar. Do të thotë, njeriu nuk mund të bëjë dhe të krijojë gjithçka që dëshiron. Nëse do të ndodhte gjithçka që dëshiron njeriu, siç thonë ata, atëherë kjo do të nënkuptonte se Allahu teâlâ është i paaftë. Allahu teâlâ është munezzeh nga pafuqia, i larguar. Vetëm ajo që iradon Ai, ndodh.Krijuesi dhe Ai që i sjell në ekzistencë të gjitha gjërat, është vetëm Ai. Kjo është Allahlëku. Të thuash apo të shkruash për njerëzit (ky krijoi këtë, ne e krijuam këtë, ata krijuan) është shumë e shëmtuar. Mungesë respekti ndaj Allahut teâlâ. Kjo bëhet shkak për kufr.

[Lëvizjet e robërve që janë ihtijarî, por që nuk ndodhin me iradën e tyre vetjake, madje pa dijeninë, ndodhen përmes shumë ngjarjeve fizike, kimike dhe fiziologjike. Një njeri i drejtë dhe i urtë i shkencës që ka kuptuar këtë hollësi, nuk guxon të thotë (e krijova) për veprimet e tij ihtiyârî, madje as (unë e bëra) nuk guxon ta thotë.

Ndjen ndrojtjë nga Allahu teâlâ. Ndërsa ai që ka pak dije, pak kuptim dhe pak edukatë, nuk ngurron të flasë për gjithçka dhe kudo.

Allahu teâlâ ka mëshirë për të gjithë njerëzit në këtë dynjâ. I krijon gjërat për të cilat kanë nevojë dhe ua dërgon të gjithëve. U tregon qartë se çfarë duhet të bëjnë që të jetojnë me qetësi dhe mirësi në këtë dynjâ dhe të arrijnë se'âdetin e përjetshme në âhiret. Nga ata që mashtrohen nga nefset e tyre, shokët e këqij, librat e dëmshëm dhe radiot dhe që devijojnë në rrugën e kufrit dhe dalâletit, udhëzon kë të vullneton në hidâjet. I tërheq drejt rrugës së drejtë. Ndërsa atyre që janë të padrejtë dhe të këqij, nuk u jep këtë ni'mete ihsân. I lë ata në batakun e mohimit që e kanë pëlqyer, dëshiruar dhe në të cilin kanë rënë.]

Përkthimi nga persishtja në turqisht i librit (**I'tikadname**) u përfundua këtu. Këtë përkthim e kemi thjeshtuar dhe botuar në vitin 1966 me titullin (**Imâni dhe Islâmi**). Përkthyesi i këtij libri është Haxhi Fejzullah Efendiu, nga qyteti Kemah i Erzinxhanit. Ai ka qenë myderriz për shumë vite në Sokë dhe ka ndërruar jetë në vitin 1323 h. [1905 m.]. Autori i librit, Mevlâna Hâlid-i Bagdâdi Osmanî "kuddise sirruh", ka lindur në vitin 1192 hixhri në qytetin Shehrezur, në veri të Bagdâdit dhe ka ndërruar jetë në Sham në vitin 1242 h. [1826 m.]. Ai quhet Osmanî, sepse ishte nga pasardhësit e Osman Zinnurejnit "radijallahu anh". Vëllait të tij, Mevlânâ Mahmûd Sâhib hazretëve, gjatë leximit të hadîthit të dytë nga libri (**Hadîth-i erba'în**) i Imâm Nevevîut dhe hadîthit sherîf që njihet me emrin (**Hadîth-i Xhibrîl**), Mevlânâ Mahmûd Sâhib i vullnetoi nga vëllai i tij i madh që ta shpjegonte dhe ta shkruante këtë hadîth sherîf të nderuar. Mevlâna Hâlid "rahmetullahi alejh", për të kënaqur zemrën e ndritur të vëllait të tij, e pranoi këtë vullnet dhe e komentoi këtë hadîth sherîf të ndershëm në gjuhën persiane.

HYRJE

Letra e SHEREFUDDİN MYNÎRİT “rahimehullah teâlâ”: (Duhet të nxhitemi pas shkakut)

Sherefuddin Ahmed bin Jahja Muniri “rahmetullahi alejh”, një nga âlimët e mëdhenj islâm të rritur në Indi, në letrën e tetëmbëdhjetë të librit të tij në persisht (**Mektûbât**) urdhëron që:

Shumica e njerëzve gabojnë duke vepruar me dyshim dhe imagjinatë. Pjesa e atyre që mendojnë në mënyrë të prishur kështu thonë: *(Allahu teâlâ nuk ka nevojë për ibâdetet tona. İbadetet tona nuk i sjellin Atij asnjë dobi. Ibâdeti ose mosbindja e njerëzve janë të barabarta para madhësisë së Tij. Ata që bëjnë ibâdet, vuajnë dhe lodhen kot.)* Të menduarit kështu është gabim. Këta flasin kështu sepse nuk e njohin Islâmin. Ata mendojnë gabimisht se ibâdetet i sjellin dobi Allahut teâlâ dhe për këtë arsye janë urdhëruar. Ky mendim është shumë i gabuar. Është të mendosh se po ndodh një gjë që nuk mund të ndodhë. Dobinë e ibâdeteve që bën çdo njeri, e përfiton vetëm ai vetë. Allahu teâlâ e lajmëron qartë për këtë në ajetin e tetëmbëdhjetë të sures (**Fâtır**). Kushdo që mendon në këtë mënyrë gabim, i ngjan një sëmuri që nuk mban dietë. Këtij të sëmuri, mjeku i këshillon të mbajë dietë. Por ai thotë: Edhe nëse nuk bëj dietë, mjekut nuk i bëhet asnjë dëm dhe nuk e mban dietën. Të thuash se mjeku nuk pëson dëm është e saktë. Por ai i shkakton dëm vetes. Mjeku nuk i ka dhënë këshillën për shkak të ndonjë dobie personale, por që ai të shpëtojë nga sëmundja. Nëse i bindet këshillës së mjekut, do të shërohet. Nëse nuk i bindet, do të vdesë e do të largohet. Mjeku nuk pëson asnjë dëm nga kjo.

Edhe pjesa e atyre që mendojnë në mënyrë të prishur, nuk bën fare ibâdet, nuk i shmanget harameve, pra nuk i bindet Islâmit. Thonë: *(Allahu është kerîm dhe rahim. Shumë mëshiron robërit e*

Tij. Afvi është e pafund. Nuk i bën azâb askënd.) Po, fjalët e para janë të vërteta. Por fjalët e fundit janë të gabuara. Këtu shejtani i mashtron ata. I tërheq drejt kryengritjes. Njeriu i mençur nuk bie në mashtrimet e shejtanit. Ashtu siç është Allahu teâlâ kerîm dhe rahim, ashtu edhe azâbi Tij është i ashpër. Është që djeg xhanin. Në këtë dynjâ shohim se Ai i lë shumë njerëz të jetojnë në varfëri dhe vështirësi. Sa shumë robër të Tij i lë të jetojnë në azâb pa asnjë hezitim. Edhe pse është shumë kerîm dhe rezzak, nëse nuk durohen vështirësitë e bujqësisë dhe të punës, nuk jep as një kafshatë bukë. Edhe pse Ai është Ai që i jep jetë gjithkujt, nuk i jep jetë atij që nuk ha dhe nuk pi. Nuk i jep shërim të sëmurit që nuk përdor ilaç. Për të jetuar, për të mos u sëmurë dhe për të pasur pasuri, ka krijuar shkaqe. Atij që nuk i përmbahet këtyre shkaqeve, nuk i tregon mëshirë dhe e privon nga mirësitë e kësaj dynjâ. Ilaçet ndahen në dy lloje; materiale dhe shpirtërore. Ilaçet shpirtërore që shërojnë të gjitha sëmundjet janë: të japësh sadaka dhe të lexosh duâ. Hadîthet (**Shëroni të sëmurët tuaj duke dhënë sadaka!**) dhe (**Të lexuarit shumë istigfar është shërim për të gjitha hallët!**) janë të famshëm. Ilaçet materiale janë të shumta. Ato kuptohen përmes përvojës. Përdorimi i ilaçeve shpirtërore ndihmon edhe në gjetjen e ilaçeve materiale. Edhe për të arritur begatitë e âhiretit, është njësoj. Kafirinë e ka bërë helm që vret zemrën dhe shpirtin. Përtacia gjithashtu sëmur shpirtin. Nëse nuk merren masa ndaj këtyre, shpirti sëmuret dhe vdes. Kufrin dhe xhâhilisë i vetmi ilaçi është ilm, magfiret. Ilaçi për përtacinë është falja e namazit dhe kryerja e çdo ibâdeti. Nëse një njeri në këtë dynjâ ha helm dhe thotë: Allahu është rahim, Ai do të më mbrojë nga dëmi i helmit, ai sëmuret dhe vdes. Nëse dikush që ka diarre pi vaj ricini, ose nëse [diabetiku ha ëmbëlsira dhe brumë], ai do të sëmuret. Trupat e njerëzve janë të ndjeshëm, prandaj nevojat e tyre materiale [si ushqimi, veshmbathja dhe strehimi] janë të shumta. Për t'i gjetur dhe përdorur këto në përputhje me Islâmin, përgatitje është shumë e vështirë. Që këto gjëra të bëhen lehtësisht dhe me rehati, tek njeriu është krijuar një forcë e veçantë që quhet (**Nefs**). Tek kafshët nuk ka

pasur arsye për të krijuar këtë forcë. Nefsi dëshiron që të realizohen nevojat trupore. Atij i duket e këndshme që këto të bëhen në mënyrë të tepruar. Dëshirat e nefsit quhen (**Shejvet**- epshit). Nëse shejvet plotësohen pa u konsultuar me arsyen dhe në mënyrë të tepërt, kjo dëmton zemrën, trupin dhe të tjerët, bëhet gjynah. Shih (**Se'âdet-i Ebedijje**), faqe. 32!

Edhe pjesa e atyre që mendojnë në mënyrë të prishur, mundohet të arrijë rijazetin duke duruar uri. Në këtë mënyrë, duan të zhdukin plotësisht dëshirat e shejvet, gadab (zemërimit) dhe argëtimit që Islâmi nuk i pëlqen. Ata mendojnë se Islâmi urdhëron zhdukjen e këtyre ndjenjave. Por pasi vuajnë gjatë nga uria, shohin që këto dëshira nuk zhduken dhe mendojnë gabimisht se Islâmi ka urdhëruar diçka që nuk mund të realizohet. Thonë: *(Kjo që urdhëron Islâmi, nuk mund të bëhet. Njeriu nuk mund të shpëtojë nga cilësitë që janë të natyrshme në krijimin e tij. Të përpiqesh të shpëtosh prej tyre është njësoj si të mundohesh ta zbardhësh një njeri me ngjyrë të zezë. Të përpiqesh të bësh diçka që nuk mund të ndodhë, është të harxhosh jetën kot.)* Këta mendojnë gabim dhe veprojnë gabim. Veçanërisht, të thonë Islâmi e ka urdhëruar kështu është xhâhili dhe ahmaki e plotë. Sepse Islâmi nuk urdhëron që të zhduken gadabi, shejveti dhe cilësitë njerëzore. Të thuash kështu është shpifje ndaj Islâmit. Nëse Islâmi do të kishte urdhëruar kështu, atëherë tek Muhammed alejhisselam, i cili është zotëruesi i kësaj feje, nuk do të ekzistonin këto cilësi. Por ai ka thënë: (**Unë jam njeri. Edhe unë zemërohem si të gjithë të tjerët.**) Herë pas here shihej që zemërohej. Zemërimi i tij ka qenë gjithmonë për hir të Allahut teâlâ. Allahu teâlâ në Kur'ânin kerîm, në ajetin 134 të sures Âl-i Imrân, lavdëron ata që e kanë (**mposhtur Gadabin**) e tyre. Nuk lavdëron ata që nuk kanë gadab fare. Është shumë e gabuar të thuash se njeriu duhet të zhdukë shejvetin e tij. Fakti Resûlullahut "sallallahu alejhi ve sellem" është martuar me nëntë gra "radijallahu anhunne", e tregon qartë se kjo fjalë është e gabuar. Nëse një person humbet shejvetin, ai duhet të përdorë ilaçe për ta rikthyer atë. E njëjta gjë vlen edhe për gadabin.

Njeriu i mbron gruan dhe fëmijët e tij me anë të cilësisë së gadabit. Me ndihmën e kësaj cilësie, ai bën xhihad kundër armiqve të Islâmit. Të kesh fëmijë dhe të përmendesh me nder pas vdekjes, është e mundur falë shejvetit. Këto janë gjëra që Islâmi i lavdëron, i pëlqen dhe i vlerëson.

Islâmi nuk urdhëron zhdukjen e shejvetit dhe të gadabit, por urdhëron që t'u vihet fre dhe të përdoren në përputhje me fenë. Jo t'i zhdukin kalin e suvarinit dhe qenin e gjuetarit, por t'i edukojnë dhe është si duhet të përfitohet prej tyre. Pra, shejveti dhe gadabi janë si qeni i gjuetarit dhe kali i kalorësit. Pa këto të dy, mirësitë e âhiretit nuk mund të dalin në gjueti. Por, që të përfitohet prej tyre, duhet të stërviten dhe të përdoren sipas fesë. Nëse nuk stërviten dhe bëhen të shfrenuar, duke e kaluar kufirin e fesë, atëherë e çojnë njeriun në shkatërrim. Rijazeti nuk bëhet për t'i zhdukur këto dy cilësi, por për t'i stërvitur dhe për t'i bërë të përshtatshme për fenë. Ta sigurosh këtë është e mundur edhe për çdo njeri. Qytetërimi nuk është të përdorësh energjinë atomike apo të ndërtosh avionë si jetët. Qytetërimi është t'i përdorësh këto për t'u shërbyer njerëzve. Edhe kjo arrihet duke u përputhur me Islâmin.

Sa i përket pjesës së katërt të atyre që mendojnë në mënyrë të prishur, këta mashtrojnë vetveten. Thonë: (Çdo gjë është caktuar që në ezel. Para se të vijë fëmija në këtë dynjâ, është e qartë nëse është (**Sa'îd**-domethënë banor i xhenetit) apo (**Shakî**-domethënë banor i xhehennemit). Kjo nuk ndryshon më pas. Prandaj ibâdeti nuk ka asnjë dobi.) Resûlullhut "sallallahu alejhi ve sellem" kur tregoi se kaza dhe kader nuk ndryshojnë dhe se gjithçka është përcaktuar që në ezel, sahabët e nderuar gjithashtu thanë: (Le t'i besojmë takdirit të ezelit, le të bëjmë ibadet.) Resûlullahu "sallallahu alejhi ve sellem" ndaj këtyre urdhëroi: (**Bëni ibâdet! Çdo kujt i bëhet e lehtë të veprojë atë që i është caktuar në ezel.**) Domethënë, ai që Allahu teâlâ e ka ditur si saîd në ezel, në dynjâ bën veprat e saîdëve. Nga kjo kuptohet se ibâdeti i atyre që në ezel quhen sa'id dhe rebelimi i atyre që quhen shakî, jetesa e fortë nga ata që janë caktuar në ezel

për të marrë ushqim dhe ilaçe dhe sëmundja e vdekja e atyre që janë caktuar të mos marrin ushqim dhe ilaçe, janë të ngjashme. Atij që në ezel është caktuar të vdesë nga uria dhe sëmundja, nuk i jepet mundësia të marrë ushqim dhe ilaç. Atij që në ezel është caktuar të jetë i pasur, i hapen rrugët për të fituar pasuri. Atij që është caktuar të vdesë në lindje, i mbyllen rrugët që të shkojë në perëndim. Sipas asaj që kemi dëgjuar, kur meleku i vdekjes, Azraili alejhisselam, erdhi te Sulejmani alejhisselam, i pa me vëmendje një nga ulësit që ishin aty. Ky njeri u frikësua nga shikimi i ashpër i melekut. Pasi u largua Azraili alejhisselam, iu lut Sulejmanit alejhisselam, duke i kërkuar që t'i jepte urdhër erës për ta çuar në një nga vendet e perëndimit, në mënyrë që të shpëtonte nga Azraili. Kur Azraili alejhisselam erdhi përsëri, Sulejmani alejhisselam e pyeti pse e kishte parë me aq ashpërsi atë njeri. Azraili alejhisselam tha: (Më ishte urdhëruar që pas një ore t'ia merrja shpirtin atij njeriu në një qytet të perëndimit. Kur e pashë këtu pranë teje, u çudita shumë, ndaj e shikova me vëmendje. Pastaj shkova në perëndim sipas urdhrit dhe e gjeta atje, ku ia mora shpirtin.) [Kjo ngjarje është shkruar në mënyrë të hollësishme në veprën (**Mesnevija**) të Xhelaluddin Rumiut "rahimehullahu teâlâ" [1].] Kjo tregon se caktimi në ezel nuk është një urdhër, por një ilm. Që të ndodhte ajo që ishte caktuar në ezel, ky njeri u frikësua nga Azraili. Sulejmani alejhisselam iu bë itâ'at atij. Caktimi i bërë në ezel u përmbush përmes zinxhirit të shkaqeve. Po ashtu, atij që është caktuar në ezel të jetë i sa'îd, i jepet mundësia të ketë imân dhe të përmirësojë veset e këqija përmes rijazetit. Në ajetin njëqind e njëzet e pesë të sures (**En'am**), është urdhëruar me meâlen: (**Allahu teâlâ në zemrën e robërut të cilit dëshiron t'i jepë hidâjet, vendos Islâmin.**) Ndërsa ai që dihet se do të jetë shakî, pra i është caktuar të shkojë në Xhehennem, thotë: (Nuk ka nevojë të bëj ibâdet. Çdokujt i është caktuar në ezel nëse do të jetë sa'id apo shakî.) Nuk bën ibâdet duke menduar kështu. Mos ibâdeti i tij me këtë mendim tregon se ai ka qenë caktuar si shakî që në ezel. Ashtu

[1] Xhelaljddin Rumi vdiq në vitin 672 h. [1273 m.], në qytetin Konja

siç është caktuar në ezel që dikush të mbetet i xhâhil, ai thotë: (Çdo gjë është caktuar në ezel. Nëse është caktuar që të mbetem i xhâhil, nuk ka dobi të studioj apo të mësoj.) Prandaj nuk punon dhe nuk mëson dhe mbetet i xhâhil. Nëse është caktuar në ezel që një person të mbjellë tokën dhe të marrë një prodhim të bollshëm, atëherë ai do të ketë mundësinë të kultivojë dhe të mbjellë fara. Imani dhe ibâdeti i atyre që janë caktuar të jenë sa'îd në ezel dhe mohim dhe rebelimi i atyre që janë caktuar të jenë shakî janë të tilla. Njeriu ahmak nuk mund ta kuptojë këtë dhe thotë: (Çfarë lidhjeje ka mes imânit dhe ibâdetit me të qenit saîd në ezel dhe kufrit dhe rebelimit me të qenit shakî në ezel?) Ai përpiqet të kuptojë lidhjen me mendjen e tij të kufizuar. Ai përpiqet të zgjidhë gjithçka vetëm me arsyen e tij, ndërkohë që arsyeja e njeriut është e kufizuar. Të përpiqesh të kuptosh atë që është përtej arsyes me arsyen tënde, është ahmaki dhe paarsyeshmëri. Qartësohet se ata që mendojnë kështu janë ahmak. Isa alejhisselam tha: (T'u japësh shikimin atyre që kanë lindur të verbër prej nënës, madje edhe të ringjallësh të vdekurit, nuk më erdhi e rëndë. Por ahmakut nuk arrita t'ia shpjegoj fjalën e drejtë.) Allahu teâlâ, me ilm dhe hikmet të pafund, disa prej robërve të Tij i ngre në shkallën e melekëve. Disa të tjerë i ul deri në shkallën e qenit ose derrit. Këtu përfundoi përkthimi i letërkëmbimit të tetëmbëdhjetë.

Në librin (**Mektûbât**) të Sherefuddin Ahmed bin Jahja Muniri ka njëqind letra. Ai është shkruar në vitin 741 [1339 m.] dhe është botuar në Indi në vitin 1329 [1911 m.]. Në bibliotekën Sulejmanije në Stamboll ekziston një dorëshkrim i tij. Në letrën e shtatëdhjetë e gjashtë utdhëron se:

(**Se'âdet**) do të thotë të jesh në Xhenet. (**Shekâvet**) do të thotë të jesh në Xhehennem. Se'âdet dhe Shekâvet janë si dy thesarët e Allahut teâlâ. Çelësi i thesarit të parë është tâ'at dhe ibâdeti. Çelësi i thesarit të dytë është ma'sijjet, domethënë gjynahe. Allahu teâlâ e dinte në ezel se çdo njeri do të jetë Sa'îd apo Shakî. Kjo dije quhet (**Kader**). [Kësaj i themi shkrim i fatit]. Kush dihej në ezel se do të jetë sa'îd, bën itâ'at Allahut teâlâ. Kush dihej në ezel se do të

jetë shakî, gjithmonë bën mëkate. Në këtë dynjâ, çdo njeri mund ta kuptojë në amelet e tij nëse është sa'îd apo shakî. Âlimët fetarë që mendojnë për âhiretin, kështu e kuptojnë se çdo njeri është ose Sa'îd ose Shakî. Njeriu fetar që është zhytur në dynjâ, nuk e di këtë. Çdo nder dhe çdo nimet është të bësh ibâdet dhe itâ'at Allahu teâlâ me ihlas. Çdo e keqe dhe vështirësi lind nga bëri gjynahut. Çdo dhimbje dhe fatkeqësi vjen nga rruga e gjynahut. Qetësia dhe paqja vijnë nga rruga e itâ'atit. [Kjo është zakon i Allahut teâlâ. Askush nuk mund ta ndryshojë këtë. Nuk duhet të mendojmë që ajo që i pëlqen nefsit dhe është e lehtë është se'âdet. As ato që i duken të vështira dhe të dhimbshme nefsit, nuk duhet të mendohet se janë shekâvet dhe fatkeqësi.] Një njeri që kaloi vite të tëra në Mesxhid-i Aksa në Kudus duke bërë zikër dhe ibâdet, por nuk mësoi kushtet e ibâdetit dhe sinqeritetin, kur la një sexhde, dëmtoi veten aq shumë sa u shkatërrua. Ndërsa qeni i Es-hab-i Kehfit, megjithëse ishte i papastër, u ngrit aq shumë vetëm pse ecën disa hapa pas Sıddıkëve, sa që nuk ra më kurrë. Kjo gjendje e bën njeriun të habitet. Gjatë shekujve, âlimët nuk kanë mundur ta zgjidhin këtë mister. Mendja e njeriut nuk po mund ta kuptojë hikmetin e saj. I tha Ademit alejsisselam të mos hante grurë, por duke ditur në ezel se ai do ta hante, me vullnet lejoi të hante. Urdhëroi që shejtani të bëjë sexhde për Ademin alejhisselam dhe me vullnet që ai të mos bëjë sexhde. U tha: Më thirrni, por nuk pati vullnet që të arrijë ai që nuk ka ihlas. Udhëtarët e rrugës ilahi nuk mundën të thonë asgjë përveç (Ne nuk e kuptuam kurrë). Neve çfarë na takon të themi. Ai nuk ka nevojë që njerëzit të bëjnë imân dhe që të kryejnë ibâdet. Të kafirit dhe të bërit gjynah nuk i shkaktojnë Atij asnjë dëm. Nuk ka asnjë nevojë për mahlûkët e Tij. Ilmin e bëri shkak për pastrimin e zulmetit, edhe paditurin për kryerjen e gjynaheve. Nga ilmi lind imâni dhe tâ'ati, ndërsa nga padija lind kufri dhe gjynahi. Edhe nëse bindja tâ'at është shumë e vogël, nuk duhet humbur! Edhe nëse gjynahi duket shumë i vogël, duhet shmangur! Âlimët e Islâmit kanë urdhëruar se tre gjëra shkaktojnë tre gjëra: Tâ'at është shkak për të fituar kënaqësinë e

Allahut teâlâ. Bërja e gjynaheve është shkak për gadabin e Allahut teâlâ. Imani është shkak për të qenë i nderuar dhe me vlerë. Për këtë arsye, duhet shumë të ruhemi edhe nga gjynahi i vogël. Gadabi i Allahut teâlâ mund të jetë për shkak të atij gjynahi. Duhet ta njohë çdo mu'min më mirë se veten e vet. Ai mu'min mund të jetë rob shumë i dashur i Allahut teâlâ. Caktura që është bërë për secilin në ezel, nuk mund të ndryshohet kurrë. Një myslimân që gjatë gjithë jetës ka bërë gjynahe dhe nuk ka kryer ndonjë akt tâ'ati, nëse Allahu teâlâ vullneton, mund ta afv atë. Në ajetin e tridhjetë të sures Bekara, kur Melekët thanë me meâlen: (**O Rabbi! Pse po krijon në tokë njerëz që do të bëjnë trazira dhe do të derdhin gjak.)** Nuk tha: (Ata nuk do të bëjnë trazira.) Urdhëroi: (**Unë i di ato që ju nuk i dini.**) Urdhëroi: (Ata që nuk janë të denjë, i bëj të denjë, ata që janë larg, i afroj, të përbuzurit i nderoj.) Ju shikoni veprat e tyre. Unë shikoj imânin në zemrat e tyre. Ju shikoni se jeni pa gjynah. Ata kërkojnë rahmetin Tim. Ashtu siç më pëlqen që ju jeni pa gjynah, më pëlqen edhe t'i afv gjynahet e myslimânëve. Ato që di Unë, ju nuk mund t'i dini. Ata që kanë imân, i arrij në lutfun tim ezel. Me lutfin tim ebedi, i përkëdhel të gjithë urdhëroi. Këtu përfundoi përkthimi i letrës së shtatëdhjetë e gjashtë.

Sherefuddin Ahmed bin Jahja Muniri "rahmetullahi teâlâ alejh" ka ndërruar jetë në vitin 782 h. [1380 m.]. Ai jetoi në qytetin Bihar të Indisë. Varrimi i tij është po aty. Munir është emri i njërit prej fshatrave të qytetit Bihar. Në librin (**Ahbar-ul-Ahjar**) të Shah Abdulhak Dehleviut "rahmetullahi teâlâ alejh" biografia e tij është shkruar gjerësisht. Ky libër është në gjuhën perse, është botuar në vitin 1332 h. [1914 m.] në qytetin Dijobend të Indisë dhe më pas në Lahore të Pakistanit. Librat e tij (**Irshad-us-Salikin**), (**Ma'din-ul-Me'ani**) dhe (**Mektûbât**) janë shumë të vlefshëm.

[Imâm-i Rabbâni "rahmetullahi alejh" në letra të ndryshme ka urdhëruar: (Veprat që Allahu teâlâ i ka urdhëruar quhen (**Farz**). Ato që i ka ndaluar quhen (**Harâm**). Ato që nuk janë as farz dhe as harâm, por janë lënë të lira, quhen (**Mubâh**). Të veprosh farzet, të

ruhesh nga haramet dhe të bësh veprat mubâh për hir të Allahut quhet (**me bërë Ibâdet**). Që një ibâdet të jetë i saktë dhe i pranueshëm, domethënë që të jetë i drejtë dhe i pëlqyer nga Allahu teâlâ, duhet (**Ilm**), domethënë të mësohet mënyra e saktë e kryerjes së tij dhe (**Amel**), domethënë të veprohet sipas kushteve të tij dhe të bëhet me (**Ihlâs**). İhlâs është të mos mendosh për përfitime dynjâne si para, pozitë, famë, por të veprosh sepse Allahu teâlâ e ka urdhëruar dhe për të fituar kënaqësinë dhe dashurinë e Tij. İlm fitohet duke lexuar librat e fikhut me një ustad të ditur. İhlâs fitohet duke dëgjuar fjalët dhe duke parë sjelljet e një veliu dhe duke lexuar librat e tasavvufit. Diturat islâme janë dy pjesë: Dijet fetare dhe dijet shkencore. Të dynjâ këto është farz të mësohen aq sa është e nevojshme. Për shembull, mënyra e përdorimit të ilaçit, sasia e tij dhe njohuria e shkurtër për elektricitetin që duhet të ketë një person që përdor llambë elektrike ose pajisje elektrike, është farz. Nëse nuk mësohen, këto mund të shkaktojnë vdekje.

Një myslimân që beson në farzet dhe haramet, por për shkak të përtacisë ose duke ndjekur shokë të këqij nuk kryen ibâdetet, nëse vdes pa bërë teube, do të digjet në Xhehennem deri sa të përfundojë ndëshkimi i gjynaheve të tij. Ai që nuk mëson farzet, edhe nëse i di, por nuk u jep vlerë, nuk u kushton rëndësi, i lë ato pa ndjerë keqardhje dhe pa pasur frikë nga Allahu, del nga Islâmi, bëhet kafir. Ai do të digjet në Xhehennem përjetë, pa fund. Të vepruarit e harameve është gjithashtu kështu.

Ibâdeti që bëhet nga ai që nuk mëson ilmin e një ibâdeti, që nuk njeh kushtet e tij, edhe nëse e kryen me ihlâs, nuk është i saktë. Digjet në Xhehennem sikur të mos e kishte bërë fare. Ibâdeti bëhet i saktë vetëm kur kryhet duke njohur dhe respektuar kushtet. Shpëton nga azâbi i Xhehennemit. Por, nëse nuk kryhet me ihlâs, ajo ibâdet dhe asnjë vepër e mirë nuk do të pranohet dhe nuk do të fitojë shpërblim. Allahu teâlâ njofton se nuk do t'i pëlqejë këtë ibâdetin e tij dhe të mirat dhe hasenatet e tij. İbadeti që nuk bëhet me ilm dhe ihlâs, nuk sjell dobi. Nuk e çliron njeriun nga kufr, gjynah dhe azâb.

Gjatë gjithë jetës, shumë munâfikë janë parë që kanë bërë ibâdetin e tillë dhe kanë vdekur në kufrin e kufrit. İbadeti i bërë me ilm dhe ihlâs e shpëton njeriun në këtë dynjâ nga kufri dhe gjynahi dhe e bën të nderuar. Në âhiret, Allahu teâlâ premton në ajetin e 9-të të suret Mâide dhe në suret Vel'asr se do ta shpëtojë nga azâbi i Xhehennemit. Allahu teâlâ është sadik në premtimin e Tij. Fjalën që ka dhënë patjetër e përmbush.)]

Hâkut teâlâ, hakmarrjen me robin merr,
Pa ilm ledunnî thotë; 'e bëri rob', i nëpër terr.
Gjithë sendet i përkasin Hâlıkit, me dorë robi punon,
Pa urdhrin e Bârit, mos thuaj se një pleh lëviz, shkon.

– 6 –

ALLAHU TEÂLÂ EKZISTON DHE ËSHTË NJË, PËRVEÇ TIJ, TË GJITHA QËNIET E TJERA NUK EKZISTONIN DHE PËRSËRI DO TË ZHDUKEN.

Ne i njohim ekzistencat rreth nesh me anë të organeve të shqisës. Gjërat që ndikojnë te organet tona ndijore quhen (**Ekzistencë**) [mevxhud]. Ndikimeve që ekzistencat kanë mbi pesë shqisat tona u thuhet (**Veçori**) ose (**Sifat**). Ekzistencat dallohen nga njëra-tjetra përmes veçorive të tyre. Drita, zëri, uji, ajri, xhami janë secili ekzistenca, domethënë është (**Mevxhud**). Ato ekzistenca që kanë peshë, domethënë masë dhe zënë hapësirë, quhen (**Shevher**) ose (**Substancë**). Substancat dallohen nga njëra-tjetra përmes cilësive dhe vetive të tyre. Ajri, uji, guri, xhami janë secili substanca të veçanta. Ndërsa drita dhe zëri nuk janë substanca, sepse nuk zënë hapësirë dhe nuk kanë peshë. Çdo ekzistencë mbart (**Energji**), domethënë (**Kudret**). Domethënë, është në gjendje të kryejë punë. Çdo substancë mund të gjendet në tre gjendje: e ngurtë, e lëngët dhe gaz. Substancat e

ngurta kanë formën e tyre. Substancat në gjendje të lëngët ose gaz nuk kanë formë të caktuar ato marrin formën e enës ku ndodhen. Gjendjes së substancës që ka marrë formë i thuhet (**Xhisëm**). Substancat janë gjithnjë në formë xhisëmi. Për shembull: çelësi, gjilpëra, pincat, lopata, gozhda janë xhisëme të ndryshme. Domethënë, format e tyre janë të ndryshme, por të gjitha janë bërë prej substance hekuri. Xhisëmet ndahen në dy lloje: Xhisëm e thjeshtë dhe xhisëm e përbërë.

(**Âlem është mutegajjir**), domethënë në çdo xhisëm ndodhin vazhdimisht ndryshime. Për shembull, me lëvizje ndërron vendin. Rritet, zvogëlohet. Ndërron ngjyrë. Nëse është i gjallë, sëmuret, vdes. Këtyre ndryshimeve u thuhet (**Ngjarje**) ose (**Hâdise**). Pa ndonjë ndikim nga jashtë, në substancë nuk ndodh asnjë ndryshim. Kur ndodh një hâdise, nëse nuk prishet struktura e substancës dhe nuk ndryshon thelbi i saj, kjo quhet (**Ngjarje fizike**). Shqyerja e letrës është një ngjarje fizike. Që të ndodhë një ngjarje fizike në një substancë, duhet që mbi të të ndikojë një forcë. Ngjarjeve që prishin strukturën e substancës dhe ndryshojnë thelbin e saj u thuhet (**Ngjarje kimike**). Djegia e letrës dhe kthimi i saj në hi është një ngjarje kimike. Që të ndodhë një ngjarje kimike në një xhisëm, duhet të ndikojë mbi të një substancë tjetër. Procesit ku dy ose më shumë substanca ndikojnë mbi njëra-tjetrën dhe në secilën ndodh një ngjarje kimike, i thuhet (**Reagim kimik**) ose (**Reaksion kimik**).

Reagimi kimik i substancave, domethënë ndikimi i tyre ndaj njëra-tjetrës, ndodh përmes grimcave më të vogla të tyre. Këtyre grimcave më të vogla të substancave u thuhet (**Xhevher-ul-ferd**) ose (**Atom**). Çdo xhisëm është i përbërë nga atome. Domethënë, është një grumbull atomesh. Edhe pse ndërtimi i atomeve është i ngjashëm, madhësia dhe pesha e tyre është e ndryshme. Për këtë arsye, sot njohim njëqind e pesë lloje atomesh. Edhe atomi më i madh është aq i vogël, sa nuk mund të shihet as me mikroskopin më të fuqishëm. Nga bashkimi i atomeve të ngjashme me njëra-tjetrën formohet (**Xhisëm i thjeshtë**) ose (**Element**). Për shkak se ka njëqind

e pesë lloje atomesh, ka edhe njëqind e pesë lloje xhisëm të thjeshtë. Hekuri, squfuri, zhiva, gazi oksigjen, qymyri janë secili nga një element. Nga bashkimi i atomeve të ndryshme formohet (**Xhisëm i përbërë**) ose (**Xhisëm i murekkeb**). Ka qindra mijëra xhisme të përbëra. Uji, alkooli, kripa, gëlqerja janë xhisme të murekkebit. Xhismet e murekkebit formohen nga bashkimi i dy ose më shumë xhismeve të thjeshta. Bashkimi i xhismeve të thjeshta formohet nga bashkimi i atomeve të tyre.

Të gjitha xhisëmet, për shembull malet, detet, çdo lloj bime dhe kafshet, të gjithë lindin nga njëqind e pesë elemente. Gurthemeli i çdo xhisëmi, i gjallë apo i pajetë, janë këto njëqind e pesë elemente. Të gjitha xhisëmet formohen nga bashkimi i atomeve të njërit ose disa prej këtyre njëqind e pesë elementeve. Ajri dheu, uji, nxehtësia, drita, elektriciteti dhe mikrobet shkaktojnë ndarjen e xhisëmeve të përbëra ose bashkimin e xhisëmeve. (**Asnjë ndryshim nuk ndodh pa shkak.**) Në këto ndryshime, elementët pra blloqet ndërtuese të këtyre ekzistencave ndryshojnë vend nga një xhisem te një xhisem, ose ndahen nga një xhisëm dhe bëhen të lirë. Ne shohim që xhisëmet zhduken. Gabojmë duke hukmuar sipas asaj që shohim. Sepse, ajo pamje që ne e quajmë se zhduket dhe shfaqet, nuk është gjë tjetër përveç ndryshimeve të substancave. Një xhisëm, për shembull zhdukja e të vdekurit në varr, ndodh në formën e shfaqjes së xhismeve të reja, për shembull të ujit, të gazrave dhe të substancave të tokës. Në një ndryshim, nëse materiet e reja që subctancave nuk ndikojnë në organet tona shqisore, nuk mund të kuptojmë se ato kanë ndodhur. Për këtë arsye, substancës së parë që pëson ndryshim i themi se është zhdukur.

Shohim se format e secilit prej njëqind e pesë elementeve ndryshojnë dhe se në çdo element ndodhin ngjarje fizike dhe kimike. Kur një element përfshihet në përbërjen e një përbërjeje, ai kalon në gjendje joni. Domethënë, atomet e tij japin ose marrin elektrone. Kështu ndryshojnë veçoritë fizike dhe kimike të këtij elementi. Atomet e çdo elementi janë të përbëra nga një bërthamë dhe, në sasi të ndryshme, nga grimca më të vogla të quajtura (**Elektrone**).

Bërthama gjendet në qendër të atomit. Përveç hidrogjenit, bërthamat e të gjithë atomeve janë të përbëra nga grimca të quajtura (**Proton**) dhe (**Neutron**). Protonet kanë ngarkesë elektrike pozitive. Neutronet nuk mbajnë ngarkesë elektrike. Elektronet janë grimca elektrike negative dhe rrotullohen rreth bërthamës. Elektronet, përveçse rrotullohen çdo çast në orbitat e tyre, edhe i ndryshojnë orbitat e tyre.

Ndryshimet dhe copëtimet që ndodhin edhe në bërthamat e atomeve kuptohen nga elementet e quajtura (**Radioaktive**). Në këtë copëtim të bërthamave, është kuptuar se një element shndërrohet në një tjetër dhe se substancat zhduken dhe kthehen në energji (**Kudret**), madje ky ndryshim është llogaritur edhe nga (**Ajnshtajni**)[1]. Kjo do të thotë se, ashtu si te xhisëmet e përbëra, edhe elementet gjithmonë ndryshojnë dhe kalojnë nga një gjendje në një tjetër. (Çdo substancë, e gjallë apo e pajetë, është duke ndryshuar, domethënë e vjetra zhduket dhe e reja shfaqet). Sot, çdo i gjallë që ekziston (çdo bimë, çdo kafshë), më parë nuk ka ekzistuar. Kanë ekzistuar të tjerë të gjallë. Dhe pas një kohe, asnjë prej të gjallëve të tanishëm nuk do të mbetet, do të ekzistojnë të tjerë. E njëjta gjë vlen edhe për krijesat e pajeta. Çdo ekzistencë, e gjallë apo e pajetë për shembull një element si hekuri, apo një përzierje xhisëmesh si guri apo kocka të gjitha substancat, të gjitha grimcat janë vazhdimisht duke ndryshuar. Domethënë, të vjetrat po zhduken dhe të rejat po shfaqen. Nëse vetitë e substancës që ekziston ngjajnë me ato të substancës që është zhdukur, njeriu nuk e kupton këtë ndryshim dhe mendon se substancat janë gjithmonë të pranishme. Është si në kinema, ku në shiritin e filmit që lëviz, para objektivit kalojnë çdo çast imazhe të ndryshme, por shikuesit nuk e kuptojnë këtë dhe mendojnë se është i njëjti imazh që po lëviz në perde. Kur letra digjet dhe bëhet hi, meqenëse e kuptojmë këtë ndryshim, themi; letra u zhduk, hiri ekzistoi. Kur akulli shkrihet, themi; akulli u zhduk, uji ekzistoi. Njohuritë moderne mbi substancën janë shkruar gjerësisht edhe në librin (**Se'âdet-i Ebedijje**), në faqet 546, 971 dhe 1041. Ju lutemi lexoni edhe ato!

---

[1] Ajnshtajni ishte një fizikant hebre dhe vdiq në vitin 1375 h. (1955 m.).

Në fillim të librit (**Sherh-i Akâid**) thuhet se: (Të gjitha qeniet, sepse janë shenja e ekzistencës së Allahut teâlâ dhe tregojnë për ekzistencën e Tij, për këtë arsye i gjithë mahlûkut i quhen (**Âlem**). Njësoj, atyre ekzistencave që janë nga një lloj, u thuhet gjithashtu një âlem. Për shembull, quhet âlemi i njerëzve, âlemi i melekëve, âlemi i kafshëve, âlemi i substancave të pajeta. Ose, çdo një xhisëm është një âlem.

Në faqen katërqind e dyzet e një të librit (**Sherh-i Mevâkıf**)[1] thuhet: Âlemi, domethënë gjithçka, është hadîth, domethënë është mahlûk. Domethënë, nuk ekzistuan më parë, por kanë ekzistuar më vonë. [Gjithmonë, gjithashtu nga njëri-tjetri ekzistojnë, këtë e kemi njoftuar më sipër.] Edhe materiali i xhisëmeve dhe cilësitë e tyre janë hâdis. Këtu mund të mendojmë për katër gjëra:

1-Sipas myslimânëve, hebrenjve, nasranive dhe mexhusive, substancat dhe cilësitë e xhismeve edhe ato hâdis.

2-Sipas Aristotelit dhe filozofëve që ndjekin rrugën e tij, substancat dhe cilësitë e xhismeve janë edhe ato kadîme. Domethënë janë ezelî, gjithmonë ekzistojnë thonë ata. Kjo fjalë është gabim, e njofton me sigura kimia moderne dije. Që beson dhe thotë kështu, del nga myslimânllëku. Bëhet kafir. Edhe Ibni Sina [2] dhe Farabi [3] thonë se janë kadîm.

3-Sipas filozofëve që ishin para Aristotelit, substancat janë kadîm, ndërsa cilësitë janë hâdis. Sot, shumica e njerëzve të shkencës mendojnë kështu gabim.

4-Nuk ka pasur asnjë që të ketë thënë se substanca është hâdis ndërsa sifatat janë kadîm. Kalinos nuk ka mundur të vendosë për asnjërën nga këto katër.

Myslimânët e vërtetojnë se substancat dhe cilësitë janë hâdis, në disa mënyra. Mënyra e parë është se substancat dhe të gjitha grimcat janë gjithmonë në ndryshim. Ajo që është duke ndryshuar nuk mund

[1] (Sharh-i Mevâkıf) nga autori Sejjid Sherîf Ali Xhurxhani, vdiq në Shiraz në vitin 816 h. (1413 m.).

[2] Ibn Sîna Husejni vdiq në vitin 428 h. (1037 m.)

[3] Muhammed Fârâbî vdiq në vitin 339 h. (950 m.) në Damask.

të jetë kadîm. Duhet të jetë hâdis. Sepse lindja e çdo substance nga ajo që ishte më parë nuk mund të shkojë në pafundësi të mëparshme. Këto ndryshime duhet të kenë një fillim, do të thotë substancat e para duhet të jenë krijuar nga mos eksistenca. Sikur të mos gjendeshin ato substanca të para që janë sjellë në ekzistencë nga mosqenia, domethënë, nëse substanca pasuese do të formehej nga substanca që i paraprin asaj vetë dhe kjo do të zgjaste në pafundësi, atëherë dalja e substancave nga njëra-tjetra nuk do të kishte një fillim dhe do të duhej që sot të mos ishte në ekzistencë asnjë substancë. Ekzistenca e substancave dhe formimi i tyre nga njëra-tjetra tregon se ato janë riprodhuar nga substancat e para të sjella në ekzistencë prej mos ekzencës.

Gjithashtu themi se një gur që bie nga qielli nuk mund të jetë thënë se ka ardhur nga e pafundme. Sepse e pafundmja do të thotë që nuk ka fillim dhe fund. Të vijë nga e pafundmja do të thotë të vijë nga mos eksistenca. Diçka që supozohet të vijë nga e pafundmja nuk duhet të vijë. Një gjëje që ka ardhur, t'i thuash se ka ardhur prej të pafundmes, bëhet një fjalë xhâhilçe që nuk i përshtatet arsyes dhe shkencës. Njësoj, njerëzit që rrjedhin nga njëri-tjetri nuk mund të vijnë nga kohë të pafundme. Duhet që riprodhimi i tyre të fillojë nga një njeri i parë që është krijuar prej mos ekzistence. Nëse thuhet se nuk ka ekzistuar një njeri i parë i sjellë në ekzistencë nga mos ekzistenca dhe se formimi i njerëzve nga njëri-tjetri vjen prej një të kaluare të pafundme, atëherë do të duhej që të mos ekzistonte asnjë njeri. Edhe çdo ekzistencë është kështu. Që substancat dhe xhisemet të formohen nga njëri-tjetri dhe të thuash: (Ashtu ka qenë dhe ashtu do të jetë. Nuk ka substanca të para të sjella në ekzistencë prej mos ekzistence), është një fjalë xhâhilçe që nuk i përshtatet arsyes dhe shkencës. Ndryshimi nuk tregon pafundësinë, por krijimin nga mos ekzistenca; nuk tregon (**Vâxhib-ul-vuxhûd**), por (**Mumkin-ul-vuxhûd**).

Pyetje: Vetë krijuesi i këtij âlemi dhe cilësitë e Tij janë kadîm, ezelî. A nuk duhet të jetë edhe ky âlem kadîm?

Përgjigje: Ne shohim përherë se krijuesi i kadîmit ndryshon substancat, grimcat dhe krijon të tjerë në vend të tyre me shumëllojshmëri

shkaqesh. Krijuesi i kadîmit, sa herë që irâden e ushtron me vullnetin e Tij, domethënë gjithmonë, krijon substancat nga njëri–tjetri. Âlemet, çdo substancë, çdo grimcë me shkaqe i krijon ashtu siç, kur iraden e ushtron, edhe pa shkak dhe pa mjet, nga mos ekzistenca.

Ai që beson âlemet janë të hâdis, beson gjithashtu se ato janë të përkohshme, domethënë se do të zhduken sërish. Është e qartë se ekzistencat që nuk kanë ekzistuar më parë dhe janë krijuar më pas, mund të zhduken përsëri. Edhe tani po shohim se shumë ekzistenca janë zhdukur.

Për të qenë myslimân, është e domosdoshme të besohet se substancat dhe xhismat, domethënë çdo ekzistencë, janë sjellë në ekzistencë prej mos ekzistence dhe se do të zhduken përsëri. Shohim se xhismat, kur nuk ekzistonin, janë sjellë në ekzistencë më pas dhe janë zhdukur përsëri, domethënë format dhe vetitë e tyre nuk kanë mbetur. Kur xhismat zhduken, substancat mbeten; por kemi theksuar më sipër se këto substancat nuk janë të ezelî, por janë krijuar shumë kohë më parë nga Allahu teâlâ dhe se në ditën e Kijâmetit do t'i zhdukë të gjitha sërish. Dijet shkencore të kohës sonë nuk e pengojnë besimin në këtë. Mos besimi do të thotë shpifje ndaj shkencës dhe armësi ndaj Islâmit. Islâmi nuk e mohon dijet shkencore. Kundërshton mos nxënien e dijes fetare dhe mosbërja e detyrave të ibadedit. Edhe dijet shkencore nuk e mohojnë islâmin; madje, e vërtetojnë dhe e përforcojnë atë.

Kur âlemi është hâdis, ka një krijues nga mos ekzistenca. Sepse, kemi njoftuar më sipër se asnjë ngjarje nuk mund të ndodhë vetvetiu. Sot nëpër fabrika bëhen mijëra ilaçe, orendi shtëpiake, substancë industriale dhe tregtare, pajisje elektronike dhe mjete lufte. Shumica e tyre arrihet pas llogaritjeve të hollësishme dhe qindra përvojave. A thonë njërit prej tyre se ka ekzistuar vetvetiu? Ata thonë se këto janë bërë me vetëdije dhe dëshirë dhe se të gjithë kanë nevojë për një bëres të tyre, por gjithashtu thonë se milionë substanca dhe hâdis që shihen tek të gjallët dhe të pa gjallët, që në çdo shekull zbulohen më të reja e më të holla, shumica e të cilave struktura e tyre nuk është kuptuar ende, janë egzistuar rastësisht vetvetiu. Kjo dyfytyrësi,

çfarë tjetër mund të jetë veç një kokëfortësi e thellë ose një ahmak i hapur? Është e qartë se ekziston vetëm një krijues për çdo substancë dhe lëvizje. Ky Krijues është (**Vâxhib-ul-vuxhûd**). Domethënë, nuk ka ekzistuar më vonë nga mos ekzistenca. Duhet të ketë ekzistuar gjithmonë. Për të ekzistuar, nuk ka nevojë për asgjë. Nëse nuk është e do domosdoshme të ekzistojë gjithmonë, do të ishte (**Mumkin-ul-vuxhûd**). Një hâdis si âlemet, domethënë një mahlûkë do të ishte. Mahlûku, ose prej ndryshimit të një mahlûku tjetër, ose prej mos ekzistencës bëhet ekzistent. Duhet të ketë edhe një krijues për të. Atëherë do të duheshin krijues të pafund. Nëse mendojmë siç kemi treguar më sipër se ndryshimet te mahlûkët nuk mund të jenë të pafundme, atëherë kuptohet se as krijuesit nuk mund të jenë të pafund dhe se krijimi duhet të fillojë nga një krijues i parë. Sepse, nëse thuhet se krijuesit e krijojnë njëri-tjetrin në mënyrë të pafundme, atëherë do të duhej të mos ekzistonte asnjë krijues. Pra, një krijuesi i parë që nuk është i krijuar, është i vetmi krijues i të gjithë mahlûkëve. Para dhe pas Tij, nuk ka ndonjë krijues tjetër. Krijuesi nuk krijohet. Ai është gjithmonë ekzistues. Nëse një moment zhduket, gjithçka do të zhduket. Vâxhib-ul-vuxhûd nuk ka nevojë për asgjë në asnjë aspekt. Të krijuarit në mënyrë të rregullt e të llogaritur të tokave, qiejve, atomeve, qenieve, kërkon që kudreti, fuqia e krijuesit të jetë e pafund, që ai të jetë âlim, të bëjë menjëherë atë që vullneton, të jetë një dhe të mos ketë asnjë ndryshim tek Ai. Nëse fuqia e tij nuk do të ishte e pafund dhe ai nuk do të ishte âlim, nuk do të mund të krijonte mahlûk të tillë të rregullt dhe të llogaritur. Nëse ky krijues do të ishte më shumë se një, në krijimin e diçkaje, kur dëshirat e tyre nuk përputhen dhe ajo që duan nuk bëhet, ata nuk mund të jenë krijues dhe gjërat e krijuara do të bëhen të ngatërruar. Për të marrë më shumë informacion, ju lutemi lexoni komentet në arabisht dhe turqisht të (**Kasidesë Emâlî**) të shkruar nga Alî Ûshî [1]!

Në krijues nuk ndodh asnjë ndryshim. Ai ishte ashtu siç është tani edhe para se të krijonte âlem in. Ashtu siç krijoi gjithçka nga asgjëja,

[1] Ali Ushi, vdiq në vitin 575 h. (1180 m.).

Ai gjithmonë, edhe tani, krijon gjithçka. Sepse ndryshimi tregon se diçka është mahlûk, është krijuar nga asgjëja. Ne e kemi njoftuar më sipër se Ai ka qenë gjithmonë ekzistent dhe nuk do të zhduket. Për këtë arsye, nuk ka asnjë ndryshim tek Ai. Mahlûkët, ashtu siç kanë nevojë për Të në krijimin e parë, kanë nevojë për Të në çdo moment. Vetëm Ai është krijuesi i gjithçkaje dhe bën çdo ndryshim. Për të qenë të rregullt dhe që njerëzit të jetojnë dhe të jenë të qytetëruar, Ai krijon gjithçka me shkak. Ashtu siç Ai krijoi shkaqet, edhe ndikimin e tyre dhe mundësinë për të vepruar i krijon po Ai. Njerëzit janë ndërmjetës që shkaktarin ta bëjnë të ndikojë në substancat.

Kur je i uritur, të hash diçka, kur je i sëmurë, të marrësh ilaç, të ndezësh një qiri me shkrepëse, për të marrë hidrogjen duke derdhur acid mbi zink, për të bërë çimento duke përzier guralecin me balte dhe duke i ngrohur, për të marrë qumësht duke ushqyer lopën, për të prodhuar energji elektrike duke ndërtuar një central hidroelektrik, për të ndërtuar çdo lloj fabrike, është të jesh ndërmjetës në krijimin e gjërave të reja duke përdorur shkaktarët. İradja dhe fuqia e njeriut janë shkaktarë që i ka krijuar Allahu teâlâ. Njerëzit janë ndërmjetës në krijimin që bën Allahu teâlâ. Allahu teâlâ dëshiron që të krijojë kështu. Duket qartë se të thuash se njeriu krijoi diçka, është një fjalë xhâhilçe që nuk i përshtatet arsyes dhe fesë.

Njerëzit duhet ta duan këtë një krijues, i cili i ka krijuar, i mban në jetë, krijon dhe u dërgon gjërat që u duhen dhe duhet t'i bëhen robër e skllevër Atij. Domethënë, mahlûkët duhet të bëjnë ibâdet, të adhurojnë, të tregojnë itâ'at dhe të jenë respektues ndaj Tij. Me qenë kështu, është shkruar gjatë në faqen e shtatë, në vëllimin e tretë, në letrën e shtatëmbëdhjetë. Vâxhib-ul-vuxhûd, ky ilah që është një, kjo Hyjni, vetë ka njoftuar se emri i Tij është (Allah). Robërit nuk kanë të drejtë të ndryshojnë emrin që Ai ka njoftuar. Veprat e bëra pa të drejtë janë padrejtësi dhe diçka shumë e shëmtuar.

Krishtianët, priftërinjtë, besojnë se krijuesi është tre. Shkrimet tona më sipër dëshmojnë se krijuesi është një, se besimi i krishterë dhe fjalët e priftërinjve janë të gabuara dhe të deformuara.